

Project 'Heel de Buurt' van start

Jan de Wild (NIZW) vraagt zich af of concrete ondersteuningsvragen niet teveel aandacht zullen krijgen.

Zelfredzaamheid in Zwolle

Het relaas van de Indische buurt: het project heeft een positief proces in gang gezet.

Politie en jongerenwerk in Utrecht

laten zich niet tegen elkaar uitspelen. Een interview met betrokkenen.

De Buurt Academie Rotterdam

is geen hoogdravend 'theoretische' instelling. Zelfs lezen is niet nodig om er een cursus te kunnen voltooien.

Ten geleide

Colofon

MO/Samenlevingsopbouw is een vakblad van, voor en over de samenlevings- en opbouwpraktijk. Het verschijnt tenminste acht maal per jaar.

Samenstelling en redactie:
Fenny Gerrits (eindredactie),
Greet Hettinga, Wil van de Leur, Chris Veldhuysen en Kees Stuuroop.

Administratieve ondersteuning:
Patty Schellekens en John Struiken.

Cartoon pag.29: Marnix Rueb.
Foto/illustratie omslag:
Fotopersbureau Homburg.
Vormgeving/DTP: John Struiken

Druk: Stimio Meteren.

Abonnementen:

De jaarabonnementsprijs bedraagt f 72,50 voor het eerste en f 69,50 voor het tweede en verdere abonnementen.

Losse nummers kosten f 12,50.

(Prijzen exclusief portokosten.)
Opzegging van abonnementen dient schriftelijk vóór 1 december te geschieden.

ISSN:0929-2187.

Redactie en administratie:

Prinsegracht 51,
2512 EX Den Haag,
Telefoon: 070-380 4431,
faxnummer: 070- 380 9973.
E-mail Internet:

lcpobouw@xs4all.nl/

Advertentie tarieven zijn op aanvraag verkrijgbaar.

Foto's pagina 13, 14, 35 en 36:
Nieuwsblad van het Noorden.

Kopijafsluitingsdatum volgende nummer: 1 mei '98

Een uitgave van:
Landelijk Centrum Opbouwwerk

In deze editie vindt u een 'zwaartepunt' over sociale zelfredzaamheid. Vanaf pagina 12 wordt dit thema nader uitgespit met een overzicht van de stand van zaken in het project 'Sociale zelfredzaamheid' van LCO/SMVP door Kees van der Vijver, directeur van SMVP. Ook wordt één van de projecten van 'het eerste uur', dat in de Indische Buurt in Zwolle eens onder de loep genomen. Projectleiders Reint Meier (LCO) en Nelleke Toenders (SMVP) presenteren op grond van hun ervaringen met het project een Ontwikkelingsmodel voor sociale zelfredzaamheid, vervat in een schema. In Utrecht werken politie en welzijnswerk (met name jongerenwerk) al langer samen en heeft dit ook al geleid tot verbreding van 'koppels' tot 'groepen' die samen de wijk ingaan. In een interview met Paul van der Aa van de St. Welzijnswerk Utrecht-Noord en Winny van der Wal, assistent Wijschefe van de Utrechtse politie wordt uit de doeken gedaan hoe dit (historisch) is gegroeid. De Slaghebuurt te Rotterdam meldt zich in de vorm van een artikel van Gerard Moerkerk, programmaleider. In dit artikel laat hij zien hoe professionals en bewoners vorm hebben gegeven aan een beginnende samenwerking in het kader van sociale zelfredzaamheid. Vanuit het 'diepe zuiden' bereikte ons een artikel over een nieuwe HBO afstudeervariant, die zeer toepasselijk is voor bovenstaande praktijk-ontwikkelingen.

Verder in MO

Jan de Wild van het NIZW vertelt over het project 'Heel de buurt' waarin wordt samengewerkt door diverse instellingen ten einde door middel van 'pilots' bruikbare praktijken aan de rest van Nederland aan te kunnen bieden. MO ging ook op bezoek bij de Buurt Academie Rotterdam om eens te vernemen van Ben Dubbeldam hoe aldaar gewerkt wordt aan het op positieve wijze ondersteunen van de multi-culturele wijksamenleving.

Het Kwaliteitspanel Rotterdam heeft weer een rapportage het licht doen zien, ditmaal over de kwaliteit van de dienstverlening op de metrostations.

Naast onze tijdschriftbriek Kiosk, vindt u ook weer een cartoon van Haagse Marnix. Verder hebben we ditmaal twee personeelsadvertenties.

Oh ja, voor we het vergeten: na diverse klachten over de onleesbaarheid van de eerste 'vernieuwde' MO, hebben we een andere letter voor u uitgezocht.

Inhoud

- 3 Eigenwijkse wijkkrant, Ted Kuiper, Stichting Welsaen
- 4 Wijkgericht Samenwerken in Alkmaar, IMCO
- 5 Column: Therese, Tineke van den Klinkenberg
- 6 Samenlevingsproject Heel de Buurt van start, Jan de Wild, NIZW
- 8 Plusplan voor de Westhoek, Henk Rozema
- 9 Basiscursus Opbouwwerk 1998, De Horst
- 10 Samenlevingsopbouw in Brabant, Gui van Hooijdonk, VJI
- 11 Leren participeren, NCSB
- 12 Zelfredzaamheid in Zwolle, Gerard Rutten
- 13 Zelfredzaamheid in ontwikkeling, Kees van der Vijver, SMVP
- 17 Politie en jongerenwerk laten zich niet tegen elkaar uitspelen, Fenny Gerrits
- 19 Een ontwikkelingsmodel voor sociale zelfredzaamheid, Reint Meier en Nelleke Toenders
- 22 Pilot HBO-Integrale Veiligheidszorg, Chantalle Visser
- 23 Een co-productief proces en sociale zelfredzaamheid, Gerard Moerkerk, Slaghebuurt Rotterdam
- 24 Wat Stadsbewoners Bindt, proefschrift
- 25 Nieuwsbrief Interculturele Wijkmedia FIE SOGH: Tot ziens in de wijk!, De Horst
- 26 Kiosk, Jos van Meeuwen
- 28 Personeelsadvertentie
- 29 Cartoon, Marnix Rueb
- 30 Interview met Ben Dubbeldam van de BAR, Fenny Gerrits
- 32 Landelijke conferentie op 22 april in Rotterdam Wijkontwikkeling, VJI
- 33 RET-ie het of RET-je het niet, Kwaliteitspanel Rotterdam
- 34 The Seventh International Conference on Safe Communities
- 35 Wat gebeurde er nou echt in de Oosterparkwijk, Fenny Gerrits
- 37 Stad en Land, Fenny Gerrits
- 40 Personeelsadvertentie

Eigenwijkse wijkkrant

door Ted Kuiper, Stichting Welsaen

Omdat de kop Eigenwijkse vaak een aparte pagina in luty-wan-huis weekblad De Zaanlander. Een pagina gemaakt voor en door wijkbewoners. Zij schrijven de artikelen, regelen illustraties en tekenen de opmaakschets. Eigenwijkse verschijnt maandelijks en alleen in de wijk. Wegens succes wordt deze publiek-private wijkkrant momenteel in meer Zaanse wijken geïntroduceerd.

Het idee van een krant voor iedere wijk spoekt al zeven jaar door het Zaanse. Een inspirerend bezoek aan Dordrecht bracht het Dordtse model bijna naar Zaanstad. Echter het ketste op het forse kostenplaatje af. Na enkele jaren bood een publiek-private samenwerking uitkomst. Daaruit kwamen de wijkpagina's voort, waarbij de financiële risico's nihil zijn voor de gemeente.

Superlokaal

Uitgever BV Noorderpers stelt een blanco pagina in De Zaanlander beschikbaar. Omdat het om een pagina in een huis aan huis verspreid weekblad gaat, zorgt BV Noorderpers automatisch ook voor de druk en distributie van Eigenwijkse. Opvallend is dat de wijkpagina alleen in de betreffende wijk wordt verspreid. In krantenland heet dit een superlokale verspreiding. Vanwege de kosten zijn minimaal 6000 brievenbussen nodig. Tegenover de kosten staan de extra inkomsten van buurtadverteerders. De wijkpagina moet de nog niet adverterende slager op de hoek over de streep trekken. De uitgever regelt zelf de acquisitie.

Ondanks dit mooie marktverhaal kan Eigenwijkse niet overleven zonder een gemeentelijke bijdrage. Het projectbureau Invoering Stadsbreed Wijkbeheer bekostigt het steunpunt wijkkranten, dat de afdeling Opbouw- en Ondersteuningswerk heeft ingericht. Een projectmedewerker is aangesteld ter ondersteuning van de bewoners die het eigenlijke werk doen.

Buiten de pot pissen

De opdracht aan de afdeling Opbouw- en Ondersteuning van de stichting Welsaen was helder: bewoners die wijkpagina's gaan maken, werven, opleiden en ondersteunen. Het experiment heeft zich in zeven maanden tijd bewezen. In twee proefwijken reageerde in totaal een twintigtal bewoners op de huis aan huis verspreide oproep. Na het leren van de basisbeginselen van het redactiewerk maakten beide wijkredacties een proefpagina. Deze zogenaamde nulnummers werden in kleine kring verspreid.

Een gedicht in één nulnummer veroorzaakte direct opschudding. Een kerkbestuur had een veelvuldig 'buiten de pot pissende' dominee ontslagen, wat een wijkredacteur treffend op rijm gezet had zonder iemand bij naam te noemen. Het bestuur van het wijkbeheer sommeerde het gedicht niet te publiceren. Argumenten bleven achterwege, wat tegen de haren instreek van de zelfstandige redactie. Door dit incident stond voor het verschijnen van de eerste pagina de onafhankelijkheid van de wijkredactie al ter discussie.

Makelaars in informatie

De band tussen de wijkredactie en het wijkbeheer is innig. Het idee van wijkpagina's is afkomstig van projectbureau Invoering Stadsbreed Wijkbeheer van de gemeente Zaanstad. De wijkbeheerorganisaties gingen accoord met het experiment, maar volgden de ontwikkelingen met argusogen. De gemeentelijke wijkinfo waar zij gebruik van maakten, verdween voor een onzekere con-

structie met een krant van het Telegraaf-concern.

Met minstens zoveel scepsis bekeken zij de onafhankelijkheid van de wijkredactie. De redactie zou niet zoals de werkgroep 'verkeer' worden voorgezeten door een bestuurslid. De rollen zijn anders bij Eigenwijkse: het wijkbeheer draagt onderwerpen aan en de wijkredactie schrijft daarover. Het gaat om samenwerking zonder machtsrelatie tussen het wijkbeheer en de wijkredactie.

Verder is het wijkbeheer één van de belangrijkste, maar niet de enige informatiebron. De wijkpagina staat ook open voor onderwerpen van gemeentelijke diensten, buurthuizen, politie, scholen, woningbouw en andere organisaties die actief zijn in de wijk. Volgens de gedachte van het wijkbeheer zijn de pagina's breed opgezet. De redactieleden bepalen gezamenlijk over welke onderwerpen zij schrijven. Zij kunnen dan ook beschouwd worden als makelaars in informatie.

Kansen en bedreigingen

Betrokkenheid bij de eigen wijk vergroten is een hooggegrepen doel. Misschien lezen er wel meer mensen over hun eigen leefomgeving dan voorheen. In ieder geval heeft Eigenwijkse nieuw kader aangetrokken. De twintig bewoners die de wijkpagina's maken, zijn veelal nieuw aan het vrijwilligersfront. De redactionele werkzaamheden spreken blijkbaar een ander soort vrijwilligers aan. Deze vrijwilligers werken aan Eigenwijkse, waarbij op de achtergrond zaken als onafhankelijkheid van de redactie en een publiek-private samenwerking spelen. De complexiteit daarvan vraagt om helderheid, ofwel een redactiestatuut waarin duidelijke afspraken tussen de betrokkenen staan. Het experiment draait echter op basis van een 'gentle-mens agreement'. Voordeel is dat geen enkele partij zich achter een statuut kan verstoppen. Daar tegenover staat de blijvende touwtrekkerij om de onafhankelijkheid van

Poelenburg & Peldersveld/Hoornsaveld

Eigenwijkse

de redactie en de wankelende continuïteit van de wijkpagina door jaarlijks veranderende financiële afspraken.

Eigenwijks staat of valt met een blijvende waarde voor alle betrokken partijen, dat wil zeggen bewoners, gemeente en uitgever. De wijkpagina is een experiment dat verkocht is aan wijkbeheerorganisaties als vrij van advertenties. Bij de verlenging van het experiment is door de uitgever bedongen dat een zevende van pagina beschikbaar is voor advertenties, wat de wijkbeheerorganisaties met moeite hebben geslikt. Tevens betaalt de gemeente in 1998 een bedrag per wijkpagina. De uitdaging voor volgend jaar is een verbreding van het financiële draagvlak. Dan moet Eigenwijks zichzelf dusdanig bewezen hebben, dat

onder meer buurthuizen, woningbouwverenigingen en gemeentelijke diensten een financiële bijdrage leveren. Het steunpunt wijkkranten draait dan op meerdere geldstromen.

Het gedicht over de ontslagen dominee is niet geplaatst na een discussie, gevoerd op argumenten. De eerlijkheid gebiedt mij te schrijven, dat daar wel de tussenkomst van de coördinator van De Zaankanter voor nodig was. Uiteindelijk blijft de uitgever van dit huis-aan-huis verspreide weekblad juridisch verantwoordelijk.

Wijkgericht Samenwerken in Alkmaar

'Het speelveld: van knikkerpot tot structuurvisie'

De wijkgerichte aanpak staat in het middelpunt van de belangstelling. In toenemende mate zoeken gemeenten de samenwerking met uiteenlopende organisaties, zoals de woningbouwcorporaties, de politie en het welzijnswerk, om gezamenlijk met bewonersorganisaties vorm en inhoud te geven aan wijkgericht samenwerken. Daarbij gaat het niet uitsluitend om 'fysiek' beheer, maar ook om de 'sociale' component. Voor de provinciale steunfunctie Stichting IMCO Noord-Holland aanleiding voldoende om eens een kijkje te nemen 'voor' en 'achter' de schermen van de Alkmaarse aanpak. Alkmaar vormt om meerdere redenen een

interessante proeftuin; het college heeft het bij zijn aantreden vier jaar geleden tot speerpunt van beleid gemaakt en deze Noord-Hollandse centrumgemeente kent sinds jaar en dag een actief bewonerskader, verdeeld over de diverse wijken. In een eerder stadium kreeg de gemeente de 'Chapeau-prijs' voor publieke dienstverlening.

Voor het welzijnswerk en de opbouworganisaties vormt dit terrein een nieuwe uitdaging. In Alkmaar is er na een fusie een nieuwe 'brede' welzijnsorganisatie opgericht, de Maatschap genoemd. Een organisatie die wijkgericht samenwerken hoog in z'n vaandel voert. Het boekje geeft een aardig overzicht over de ontstaansgeschiedenis en de werkwijze van de 'Alkmaarse' aanpak als een soort 'tussenbalans'. Via interviews

met de betrokken hoofdrolspelers en een vergelijk met de 'Deventer Wijkaanpak' krijgt de lezer inzicht in de ontwikkelingsgeschiedenis, waarin bewonersparticipatie centraal staat. Het boekje, dat rijkelijk geïllustreerd is sluit af met een aantal algemene aanbevelingen tot 'lering' en 'vermaak', waarbij ervaringsgegevens uit diverse andere gemeenten zijn meegenomen.

De publicatie is voor f 25,- (exclusief verzendkosten) te bestellen bij Stichting IMCO Noord-Holland te Purmerend, telefoon: 0299-418700.

Nadere informatie bij Tim Boyenk, IMCO, Purmerend, telefoon: 0299-418785.

□

door Tineke van
den Klinkenberg

Column

Therese

Het duurt lang voordat de deur opengaat. Heeft ze begrepen dat ik er sta, of zou ze denken dat het belletjek is. Ik bel nog een keer en hoor een zwakke stem over de intercom. Ik vind Therese als altijd in de woonkamer, in bed: "ik had je willen opbellen voor een andere afspraak, maar ik dacht misschien vind je het niet erg om een keer op ziekenbezoek te zijn." Ik schuif de rolstoel van het bed af en zet er een gewone stoel voor in de plaats. Haar smalle hoofd boven de dekens doet me denken aan Sien, zoals Vincent van Gogh haar in het kraambed tekende. Therese heeft een dip. De griep heeft tot drie keer toe toegeslagen, omdat ze geen weerstand meer heeft. Tien jaar geleden heeft een agressieve vorm van multiple sclerose haar geveld en sindsdien heeft ze haar benen nooit meer kunnen gebruiken. Wel haar verstand.

Lichamelijk is het alleen maar slechter gegaan. Ze heeft nu zelfs moeite met ademen en spreken. Ze kan op eigen kracht haar ontlasting niet meer kwijt, haar rechter arm en hand weigert. Met haar linkerhand op halve sterkte kan ze, als ze zich goed voelt, de typemachine bedienen en met behulp van de computer maakt ze tekeningen, waar het leven in felle kleuren vanaf spat. Op die tekeningen wordt plaatsvervangend gevreesd, geduideld en gedansd. In dagboekfragmenten en gedichtjes brengt ze - ook met behulp van die typemachine haar machteloosheid, woede, angst en liefde onder woorden. "Het is toch om wild van te worden als je kop zoveel wil, terwijl je lijf niks meer kan." Ze veert licht op, opgewonden en zegt met pretogen 'maar ik heb toch zo'n spannend leven...' en vertelt: "elke keer weer nieuwe mensen om je heen met hun leuke en lieve dingen en met hun onhebbelijkheden. Straks komt er nog even een thuishulp binnen om me op de WC te zetten. Een jonge vrolijke meid. Laatst bedankte ze me voor de hulp die ik haar gegeven had. Ik zeg 'hoezo, jij helpt mij toch.' 'Dat is ook waar', zegt ze', maar jij voedt me op'."

En dan kwam er hier laatst een man binnen, zo mooi, oh Tineke, zo vreselijk mooi. Ik zeg tegen hem: "ik vind niet dat je dat kunt maken." Hij zegt: "wat kan ik niet maken?" Ik zeg: "je bent zo bruin, je hebt zo'n beeldig gezicht, een prachtig lichaam, ik vind dat je dat niet kunt maken. Straks ga je me wassen.... kom asjeblieft even hier zitten en laten we praten." Toen heb ik hem eerst maar even gevraagd hoe oud hij was en bleek hij 28. "Oh", zeg ik, "dan ben ik voor jou gelukkig een oude vrouw." Die jongen was professioneel, wist precies de juiste afstand te bewaren. Zo zakelijk, maar ook zo'n verrukkelijk mens.

En dan was er laatst een, die liep de hele ochtend te kankeren Niks deugde hier, het huis was een rommel, het was niet goed schoongehouden, ze had geen zin in de dingen die ze moest doen, een klaagzang. Ik dacht verdomme, zo kunnen we hier niet uit elkaar. Ik zeg: "luister, mijn huis is leuk, ik hou van de dingen om mij heen, ik ben leuk..., wat nou rommel. Ik heb absoluut geen zin in gezeur. Wat zou je er van vinden om mij eens fantastisch op te maken, dat zou ik nou lekker vinden." Het bleek een schot in de roos; ze klaarde helemaal op en zei: "laat ik dat nou het allerleukste vinden om te doen." Alle make-up spullen die er hier in huis maar te vinden zijn, heeft ze bij elkaar gezocht en ze is een uur met me bezig geweest, m'n haar mooi gekamd en een filmster van me gemaakt. Toen de jongens uit school kwamen, vroegen ze: "mijn God mam, waar ga jij heen?" Leuk toch? Dat vind ik nou zo spannend, elke keer maar weer te ontdekken wat voor soort je om je heen hebt.

Ik zeg: "verdomme Therese, jij kan wel leven, en je kan opvoeden en je bent er nog steeds, je jongens zijn bijna zelfstandig, je hebt het toch maar mooi zelf geklaard. Er zijn heel wat mensen die de grootste problemen met hun kinderen hebben, die er geen reet van terecht brengen. En jij, jij bestiert het hier allemaal eventjes, vanuit je bed en dan nog met zo'n pokkeinkomentje."

"Ja", zegt ze trots, "ik heb een devies: dit is mijn huis, zo lang m'n kop het doet ben ik hier de baas. En het is wonderlijk hè, maar het werkt."

Als ik weg ga vraagt ze me de rolstoel nog even naast het bed te rijden. "Ja lekker", zegt ze, "dan heb ik het gevoel dat ik weg kan".

□

Tineke v.d.

Samenwerkingsproject Heel

door Jan de Wild, coördinator NIZW programma "Sociale Integratiestrategieën" en tijdelijke projectleider van "Heel de Buurt"

De voorbereidingen van de definitieve start van het inmiddels al vrij bekende "Heel de Buurt" project zijn in volle gang. Op verzoek van de directie Sociaal Beleid van het Ministerie van VWS heeft het Nederlands Instituut voor Zorg en Welzijn (NIZW) in samenwerking met het Landelijke Centrum Opbouwwerk (LCO) en FORUM als organisatie voor multiculturele ontwikkeling een plan gemaakt voor de verdere ontwikkeling van een wijkgerichte aanpak van lokale sociale vraagstukken in (vroeg-)naoorlogse wijken. De verwachtingen zijn hooggespannen, o.a. omdat de drie landelijke organisaties hun krachten bundelen, waardoor veel kennis en ervaring beschikbaar komen. Maar veel belangrijker is, dat het ministerie het mogelijk maakt om een achttal proefpoliers in te richten.

Daardoor kan vier jaar lang geïnvesteerd worden in de ontwikkeling van een achttal (vroeg-)naoorlogse wijken. Inmiddels heeft de selectie van steden plaatsgevonden. Er zullen projecten starten in (de provincie) Groningen, Emmen, Heerlen, Rotterdam (Hoogvliet), Utrecht, Den Bosch, Roosendaal en waarschijnlijk Amsterdam (stadsdeel Zuid-Oost). Bij de keuze van de steden is, zoals moge blijken uit het overzicht, o.a. sterk gelet op de landelijke spreiding. Er zal regelmatig gepubliceerd worden over de ervaringen in de genoemde steden en er zal, in het kader van de zogenaamde breedtestrategie, veel aandacht worden besteed aan de mogelijkheden om verworven inzichten in lokale processen en buurtmethodieken ook elders in den lande te implementeren. In dit artikel gaan we in op enkele achterliggende discussies, de projectopzet en de opbrengstverwachtingen. Lezers die meer over het project willen weten, kunnen de kadernotitie "Heel de Buurt" en (binnenkort) een trendstudie over wijkgericht werken bij het NIZW opvragen. De wijk doet het goed. In Nederland is een grote eensgezindheid over het belang van een wijkaanpak ontstaan. De idee van wijkgericht werken vormt thans een regulier onderdeel van een moderne visie op stadsbestuur. Voor velen is het de ideale manier om burgers bij de lokale politiek te betrekken. Tijdens de laatste gemeenteraadsverkiezingen werd er door praktisch alle politieke partijen aandacht voor gevraagd. Veel kiezers gingen een stap

verder, zij kozen vrij massaal voor lokale partijen. Het lokaal belang is voor veel kiezers blijkbaar doorslaggevend voor het uitbrengen van een stem, dan de politieke kleur van een partij. Die is immers lang niet altijd duidelijk. Een lokale stem heeft daarmee het karakter van een proteststem.

"gemiddelde
nederlander
verhuist acht maal"

Kiezers geven er in elk geval mee aan, dat het politieke debat meer over de eigen leefsituatie en minder over politieke abstracties en algemeenheden moet gaan. De mogelijkheden van de politiek om daar gehoor aan te geven zijn de afgelopen jaren sterk toegenomen. Gemeenten kunnen op steeds meer beleidsterreinen zelf politiek maken. Dat gold al langer voor het welzijnswerk, maar geldt nu bijvoorbeeld ook voor het lokale onderwijsbeleid. De geloofwaardigheid van de lokale politiek hangt samen met de vraag of zij in staat zijn een direct debat over het dagelijks leven in de woon- en leefomgeving met hun kiezers aan te gaan. Dat roept de vraag op naar de positie van het maatschappelijk middenveld. Welke rol zullen professionele organisaties in de toekomst binnen de stedelijk politieke verhoudingen krijgen? Is er eigenlijk nog wel plaats voor autonome professionele organisaties, nu gemeenten op basis van hun politieke legitimering de regie opeisen?

Sociale integratie in wijken

De wijkaanpak wordt door velen gezien als een goede manier om de sociale integratie van burgers in de lokale samenleving te bevorderen. Tegenstanders van de wijkaanpak brengen in het Kielzog van Van Doorn (Wijk en stad reële integratiekaders, 1955) naar voren, dat de wijk niet meer kan worden gezien als een hechte, homogene leefgemeenschap. Zij wijzen op de steeds verder toenemende individualisering en nationale en internationale oriëntatie van burgers. Sociale integratiestrategieën zouden, volgens hen, hierop aan moeten sluiten.

De gesuggereerde tegenstelling tussen individuele benaderingen en wijkbenaderingen doet echter wat kunstmatig aan. Immers ook voor wereldburgers blijft de wijk belangrijk. Ook zij hebben belang bij kwalitatief goede voorzieningen (speelvoorzieningen, woonvoorzieningen, kinderopvang, onderwijs, gezondheidszorg, bereikbaarheid etc.) en een veilige leefomgeving. Het feit dat de gemiddelde Nederlander acht maal in zijn leven verhuist (Wuerts 1991), doet daar weinig aan af. Het belang van een wijkaanpak is in meervoudige achterstandssituaties natuurlijk wel nog groter. De wijk is hier vaak ook een ontmoetingsplaats, een sociale arena waar contacten voor het leven tot stand komen. De wijk heeft ook een bijzondere betekenis voor mensen die minder mobiel zijn vanwege bijvoorbeeld een lichamelijke of geestelijke handicap.

Territoriaal en sectoraal

De territoriale benadering onderscheidt zich van sectorale of functionele benaderingen, doordat heel bewust binnen een bepaald gebied gezocht wordt naar de juiste aansluiting tussen de eigen mogelijkheden en vragen van burgers, enerzijds, en het aanbod van de verschillende veelal sectoraal georganiseerde voorzieningen, anderzijds. Die balans is soms ver te zoeken. Frank Farrow heeft in zijn artikel "System Change at the Neighborhood level" aangegeven, dat professionals vaak ver af staan van burgers en de neiging hebben om problemen vanuit hun eigen (beperkte) sectorale perspectief te herdefiniëren. De onderlinge samenhang van problemen raakt daardoor op de achtergrond. Professionals hebben daarbij, volgens Farrow, de neiging om weinig of geen aandacht te besteden aan de informele steunstructuren van burgers. De kans op het succesvol oplossen van problemen neemt daardoor af en de kans op langdurige afhankelijkheid van formele steunstructuren (zoals de hulpverlening) neemt toe. Een territoriale, vraaggerichte benadering biedt goede kansen om te komen tot een integrale benadering van problemen op basis van een directe betrokkenheid van burgers.

Grenzen van de wijkaanpak

De wijkaanpak is natuurlijk niet de oplossing voor alle denkbare problemen. De kracht ervan ligt in de consequent gebiedsgerichte, samenhangende benadering van sociale pro-

de Buurt van start

blemen. Daarmee is natuurlijk niet gezegd dat de oorzaak van die problemen in de lokale, sociale context ligt en dat alle problemen in de buurt kunnen worden opgelost. Veel problemen zijn structureel van aard of vergen een specialistische benadering. De territoriale benadering is bijvoorbeeld ongeschikt om structurele werkloosheid op te lossen. Werkloosheid kan wel op wijkniveau bespreekbaar worden gemaakt en de arbeidsmarkttoeleiding kan wel dicht bij werkzoekenden worden gebracht. De wijk aanpak is daarmee als het ware het voorportaal (front office) van een veel breder systeem, waartoe ook allerlei specialistische functies behoren (back office). Eigenlijk is dat allemaal vanzelfsprekend; binnen de medische wereld wordt hier al van oudsher van uitgegaan. We verwachten van de huisarts dat hij in staat is de gezondheid van zijn klanten in te schatten en dat hij relatief eenvoudige hulp kan verlenen. Voor specialistisch werk dient hij zijn klanten door te verwijzen. Toch blijkt steeds weer dat de ontwikkeling van een wijk aanpak makkelijk leidt tot overspannen verwachtingen. Die tendens bestaat bijvoorbeeld in het debat over sociale cohesie in buurten en wijken, waarbij door sommigen een achterhaald gemeenschapsideaal wordt gehanteerd, dat niet past bij de moderne, individualistische stedelijke samenleving en weinig recht doet aan culturele verschillen binnen en tussen bevolkingsgroepen.

Gelukkig hebben o.a. Duyvendak (1996) en Engbersen e.a. (1997) al het nodige tegenwoordig gegeven. Zij geven aan dat er binnen wijken voldoende sociale samenhang dient te zijn om het samenleven in de woonomgeving mogelijk te maken, maar dat tegelijkertijd de ontwikkeling van een eigen individuele of culturele identiteit van groepen gewaarborgd dient te blijven. Dat de wijk aanpak soms wordt overgewaardeerd heeft niet alleen te maken met politieke overmoed van bestuurders, maar ook met de komst van nieuwe (sectorale) aanbieders in de wijk. Tal van werksoorten en hun organisaties (justitie, jeugdhulpverlening) hebben hun weg naar de wijk gevonden. Daardoor is de balans tussen de territoriale (front office) en de sectorale (back office) benadering op z'n minst tijdelijk zoek.

Wat moet je als buurtbewoner met een dure medisch specialist, die bij je aanbelt met de vraag of je wellicht een operatie wilt ondergaan? Een absurd voorbeeld natuur-

lijk. Maar verschilt het zoveel van de rijdende rechter, die sociale conflicten in de buurt wil oplossen? "Als er iets ontmoedigend is, dan is het dat de onafhankelijke rechter, die recht moet spreken per zaak, besluit een specifiek gebied te markeren, rijp voor een 'krijgsraad' te velde. Een finaler oordeel, een harder brandmerk, een definitiever oordeel kan een wijk niet krijgen," sprak de directeur van het LCO (Wil van de Leur) op het jaarlijkse congres voor beroepsbeoefenaren van het opbouwwerk. Je kunt je afvragen of op deze manier niet eerder de afhankelijkheid dan het eigen vermogen van bewoners wordt bevorderd.

Doelstelling Heel de Buurt

Veel gemeenten zijn thans bezig om een wijk aanpak te ontwikkelen. Onderling overleg daarover vindt nog weinig plaats. Pessimisten beweren dat de decentralisatie uiteindelijk niet de verwachte meerwaarde zal opleveren. Zo is op veel gedecentraliseerde beleidsterreinen nog amper sprake van een politiek debat en worden burgers daar nog steeds onvoldoende bij betrokken. Zonder de decentralisatie zelf ter discussie te stellen, is de vraag gerechtvaardigd hoe landelijke projecten de decentrale ontwikkelingen kunnen stimuleren. In het "Heel de Buurt" project gaat dat gebeuren door op acht lokaties in Nederland projecten te starten op basis waarvan het overleg tussen gemeenten, ondersteuningsorganisaties en de landelijke overheid vorm kan krijgen. In de lokale projecten komt de vraag aan de orde hoe de sociale structuur van een wijk er uit dient te zien om optimaal aan te sluiten bij de wensen en mogelijkheden van de bewoners zelf. Binnen de projecten wordt aandacht besteed aan de door het Ministerie van VWS in zijn beleidsbrief over lokaal sociaal beleid onderscheiden vier assen van sociaal beleid. Het gaat daarbij om de leefbare buurt, de lerende buurt, de gezonde buurt en de werkende buurt. In de leefbare buurt gaat het om de verbetering van het fysieke en sociale leefklimaat. In de lerende buurt gaat het om de verbetering van de pedagogische en educatieve leefomgeving. In de gezonde buurt om de bevordering van het lichamelijk en geestelijk welzijn van burgers en de bestrijding van sociaal economische gezondheidsverschillen. In de werkende buurt om de verbetering van de sociaal economische perspectieven van burgers. Zoals al aangegeven in de inleiding

maakt het Ministerie van VWS het mogelijk om op een achttal lokaties projecten te starten. Gemeenten kunnen met de extra middelen een lokaal projectleider aanstellen, de projectorganisatie inrichten en activiteiten financieren. Van de lokale partijen wordt overigens wel verwacht dat zij in staat zijn het budget te verbubbelen (co-financiering). De projecten hebben nadrukkelijk tot doel de participatie van bewoners te bevorderen en de relatie tussen politiek, bestuur, bewoners en beroepskrachten verder te ontwikkelen. Anders gezegd, de projecten zijn gericht op de ontwikkeling van programmatische samenhang en zijn niet bedoeld als project naast alle andere reeds bestaande projecten. Om dit doel te bereiken worden eisen gesteld aan de lokale projectorganisatie. De participatie van alle geledingen dient nadrukkelijk gegarandeerd te zijn. De projecten moeten politiek aangestuurd worden, bewoners moeten deel uitmaken van de lokale projectorganisatie en de aanbieders dienen het belang van het project te onderschrijven. Voor de projecten zelf maken we een onderscheid tussen de procesmatige en inhoudelijke aspecten.

Het proces

Bij de opzet van het "Heel de Buurt" project is ervoor gekozen veel aandacht te besteden in de lokale projecten aan de interactie tussen de betrokken actoren (politici, bewoners, aanbieders). Het beoogde proces heeft een jaarlijks terugkerend cyclisch karakter. De eerste stap bestaat uit het in beeld brengen van de vraag van bewoners. Dat zal gebeuren door zowel gebruik te maken van objectieve wijktyperingen op basis van buurtindicatoren, als door buurtbelevingsonderzoek (buurtgesprekken, huisbezoeken etc). De tweede stap bestaat uit een discussie op wijkniveau over de interpretatie van de gegevens. Dergelijke discussies impliceren een gesprek over de veranderingsrichting in een wijk. Waar willen de betrokken partijen en in het bijzonder de bewoners, zich voor inzetten? De derde stap bestaat uit het maken van plannen om op wijkniveau de vastgestelde streefrichting te realiseren. Het gaat daarbij niet om het realiseren van nieuwe projecten, maar om de ontwikkeling van een breed gedragen programmatische aanpak, die desgewenst kan worden toegepast op een van de genoemde assen van lokaal sociaal beleid. De vierde stap bestaat

uit de realisering van veelal door derden uit te voeren projecten. Dit proces zal, zoals reeds is aangegeven, een viertal keren worden herhaald. Op deze van deze ervaringen zal het mogelijk zijn het proces van wijkgerichte beleidsvorming te beschrijven en overdraagbaar te maken.

Inhoud en instrumenten

In het "Heel de buurt" gaat het niet alleen om het proces, maar natuurlijk ook over de inhoud van dat proces. Zoals reeds aangegeven concentreren wij ons in eerste instantie op inhoudelijke thema's binnen de vier assen van lokaal sociaal beleid. Daarbij gaat het om de gebiedsgewijze concretisering van de begrippen leefbare-, lerende-, gezonde en werkende buurt. Er zullen samen met betrokkenen inhoudelijke analyses worden gemaakt, de voorzieningen zullen in kaart worden gebracht en er zullen plannen voor de verbetering van de wijken met de betrokkenen ten uitvoer worden gebracht.

Opbrengstverwachtingen

Het "Heel de Buurt" project is een landelijk ontwikkelingsproject, waarbij is gezocht naar een juiste balans tussen een product- en procesgerichte werkwijze. De landelijke projectorganisatie, bestaande uit een projectleider, een projectsecretaris, vier parttime procesbegeleiders, en diverse werkwijze ontwikkelaars van LCO, FORUM en NIZW, zal aansluiten bij de lokale ontwikkelingen om te werken aan de realisering van de landelijke projectdoelen. Zo'n werkwijze houdt altijd het gevaar in dat concrete ondersteuningsvragen te veel aandacht krijgen. Dat risico zou veel kleiner zijn geweest bij een louter beschrijvende of productgerichte projectopzet. Er is echter bewust gekozen voor lokale projecten, waarbij werk- en praktijkontwikkeling aan elkaar gekoppeld zijn. Er zal daardoor steeds op twee manieren naar de resultaten van lokale projecten worden gekeken. In het bijzonder de lokale partners zullen willen weten in welke mate de projec-

ten bijdragen aan de realisering van sociale doelstellingen op wijkniveau. De landelijke projectontwikkelaars zullen daarnaast de kennis en methodiekvraag stelselmatig aan de orde stellen. Een reeks lokale en nationale debatten en publicaties ligt in het verschiet. In het kader van de zogenaamde breedtestrategie zullen deze niet beperkt blijven tot de acht gekozen projectlokaties. Jaarlijks zal in elk geval een landelijke conferentie worden georganiseerd, om de voortgang van de projecten met alle belangstellenden te bespreken. Uiteindelijk doel daarvan is te komen tot een brede invoering van de verworvenheden van het project. Kortom, het project zal voor lokale organisaties en buurtbewoners bruikbare kennis moeten opleveren. Ongetwijfeld zult u als lezer van dit blad dus nog regelmatig van ons horen.

Plusplan voor de Westhoek

Ontwikkeld ter versterking van de leefbaarheid van kleine dorpen in Belgisch Vlaanderen

door Henk Rozema, LCO-Zwolle

Het februarinummer van "Terzake", een uitgave van "De wakkere burger" en VIBOSO (het Vlaams Instituut voor Bewonersondersteuning en SamenlevingsOpbouw) is een plattelands-special.

Inhoud:

Een recent uitgevoerd en gedegen leefbaarheidsonderzoek vormt het fundament onder het opgestelde 'Plusplan voor de Westhoek' in Belgisch Vlaanderen. Dit onderzoek vond plaats in het kader van het Europese 5B-programma in opdracht van de provincie West-Vlaanderen. Het betrof drie deelonderzoeken:

naar bewoners, voorzieningen en dorpen. Dit laatste deelonderzoek werd in gang gezet en uitgevoerd door Samenlevingsopbouw Westhoek.

In het 'Plusplan' worden de dorpen in vier groepen onderscheiden op grond van de ontwikkelingen in de afgelopen tijd en de

plaats die de dorpen innemen in de regionale context, per groep worden specifieke maatregelen voorgesteld:

1. plattelandskernen die in de buurt liggen van een klein- stedelijk gebied en die recent zijn uitgebreid
2. plattelandskernen met een veranderde bevolkingssamenstelling dankzij de aantrekkelijke woonomgeving.
3. plattelandskernen die hun vroegere centrale functie verloren.
4. stagnerende kleine kernen,

De strategie voor de toekomst wordt aan drie zwaartepunten gehangen:

- * dorpsversterking op basis van nieuwe woon-differentiaties binnen een regionale woningmarkt,
- * de voorzieningen voor de doelgroep van vervoersafhankelijken anders organiseren of vernieuwende initiatieven nemen,
- * werken aan het profiel en beeldvorming over het platteland

PRAKTIJKBLAD OVER LOKAAL BE

Basiscursus Opbouwwerk 1998

In september 1998 bestaat opnieuw de mogelijkheid deel te nemen aan de Basiscursus Opbouwwerk. In deze cursus leert de cursist de basisvaardigheden van dit beroep. De cursus is bedoeld voor mensen die de methode opbouwwerk in hun werk-praktijk (willen gaan) toepassen of zijn aangesteld in een opbouwwerk-functie, maar niet de geëigende opleiding hiervoor gevolgd hebben. Er wordt verwacht dat de cursist een vooropleiding op HBO-niveau heeft. De cursus omvat 21 dagdelen verdeeld over drie blokken. Daarnaast bestaat de mogelijkheid deel te nemen aan twee conferenties. Ieder blok wordt afgesloten met een toets. Wanneer de cursus met goed gevolg is afgesloten, wordt een certificaat uitgereikt. Het cursusprogramma loopt voor een belangrijk deel parallel aan de vierdejaars specialisatie opbouwwerk van de studierichting Culturele en Maatschappelijke Vorming.

De drie cursus-blokken hebben de volgende inhoud:

Blok I: Oriëntatie - Dit blok wordt besteed aan een introductie: historische en actuele plaatsbepaling, visie-ontwikkeling, beroeps-profiel, opbouwen van een referentiekader voor het agogisch handelen als opbouwwerker.

Blok II: Methodiek - In dit blok worden methoden en technieken behandeld die in de verschillende fasen van het opbouwwerkproces toegepast kunnen worden, op verschillende terreinen.

Voor beide blokken wordt gebruik gemaakt van het boek van Harry Broekman 'Opbouwwerk, methoden, technieken en terreinen.' Dit wordt aangevuld met andere artikelen.

Blok III: Project-management - In dit blok wordt uitgebreid aandacht besteed aan het uitdenken en opzetten van een opbouwwerk-project. De werkprincipes van projectmatig werken en netwerkontwikkeling komen hier aan de orde, verweven in een totaal-aanpak.

Voor dit blok wordt gebruik gemaakt van het boek van Leida Schuringa 'Sociaal-agogische projecten.'

De cursus vindt plaats op vrijdagmorgen van 9.15 uur tot 12.45 uur.

De kosten bedragen f 1.600,- exclusief literatuur.

Wie meer informatie wil, kan bellen naar Hogeschool De Horst in Driebergen, telefoon: 0343-536536, vragen naar Leida Schuringa of secretariaat CMV.

Er is aandacht voor specifieke doelgroepen op het platteland.

Bijvoorbeeld voor de vervoersafhankelijken, degenen die afhankelijk zijn van (openbaar) vervoer. Voorgesteld wordt om 'dorpsdiensten' aan te bieden en daarmee te voorzien in behoeften van inwoners. Langdurig werklozen zouden ingezet kunnen worden voor o.a. klussen, communicatie met alleenstaande senioren, oppasdiensten, boeken- en tijdschriftendiensten, vervoersdiensten.

Plattelandse jeugdwerk wordt ook apart benoemd; er is een beperkt aanbod van activiteiten, de jeugd woont zeer verspreid en ook hier is sprake van vervoersproblemen. Menig ouder speelt in het weekeinde de rol van chauffeur om zijn/haar kinderen aan activiteiten mee te laten doen. Als oplossingen worden aangedragen meer vormen

van vervoer en bestaande accommodaties in de dorpen benutten voor jongerenactiviteiten.

Het onderzoek in een viertal dorpen door Samenlevingsopbouw Westhoek leidt tot de conclusie dat het belangrijk is de lokale sociale dynamiek en netwerken te ondersteunen, met name de traditionele verenigingen en andere vormen van georganiseerde vrijwilligersinzet. Dat kan zich uiten in drie sporen:

1. het behoud van belangrijke voorzieningen in het dorp,
2. voorzien in de behoefte aan plaatselijke ontmoetingsruimte, het 'dorpshuis' is over de grens onbekend,
3. de overheid gaat in gesprek met de dorpsgemeenschap, in Nederland is sprake van dorpsbelangenorganisaties of dorpsraden, ook dit is een onbekend fenomeen in Vlaanderen, een gespreksforum dient ontwikkeld te worden.

Terecht wordt opgemerkt dat er daarnaast sprake moet zijn van impulsen in de regio rond werk, toerisme, recreatie en cultuur. Daartoe wordt een samenhangende visie op streekontwikkeling bepleit. Participatie van bewoners en ondersteuning van participatieprocessen door professionals wordt daarbij als noodzakelijk beschouwd evenals aandacht voor specifieke groepen als vervoersafhankelijken en andere zwakkere groepen op het platteland.

In het cahier krijgt streekontwikkeling en het ontwikkelen van plattelandbeleid de nodige aandacht, waarbij ook de Nederlandse praktijk aan bod komt. In Vlaanderen is, vanuit planologische optiek, geen sprake van beleidsaandacht voor het facet platteland, hetgeen als een groot gemis wordt ervaren. De stichting Plattelandbeleid geeft in Terzake een eerste aanzet voor de inhoud van een plattelandbeleid en omschrijft een vijftal functies van het landelijk gebied als reactie op de Benelux-structuurschets:

- * productieruimte voor land- en bosbouw,
- * winning van ertsen, plaats voor infrastructuur,
- * verblijfplaats voor recreanten en toeristen,
- * ecologisch buffergebied (natuur- en land-schapszorg, bescherming van drinkwater),
- * verblijf, werk en ontspanning voor bewoners van het platteland.

Het Terzake-cahier Platteland telt 68 pagina's. Een beperkt aantal exemplaren is tegen kostprijs (f 25,- per stuk) verkrijgbaar bij:

Secretariaat LCO-Zwolle, telefoon 038 - 4 23 21 12.

Samenlevingsopbouw in

Het provinciaal opbouworgaan blik na vijftig jaar terug

door Gui van Hooijdonk, Verwey-Jonker Instituut

Het Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant heeft in samenwerking met het Zuidelijk Historisch Contact ter gelegenheid van zijn vijftigjarig bestaan onder de titel 'In verband met Brabant' een bundel beschouwingen uitgebracht. Ze zijn gerubriceerd onder de noemers: context, geschiedenis, decor, commentaar en vooruitblik.

De beschouwingen

Het is allemaal begonnen in 1947, toen onder de stuwende kracht van commissaris der koningin Jan de Quay, toen het gezag nog gezag had, het welvaartsplan voor Noord-Brabant tot stand kwam. Dat plan bepleitte de noodzaak van industriële groei onder gelijktijdige bezwering van de gevaren van het zondige stadsleven. Het was doortrokken van katholieke moraal, in de tijd toen kerk en overheid nog hun nadrukkelijke stempel op het maatschappelijke leven konden drukken. Tot zover de context, die geschreven is door historicus Jan Walravens.

Jos van der Lans en de huidige PON-directeur Piet de Kroon geven vervolgens een schets van de geschiedenis. Na te zijn begonnen in het kielzog van Volksherstel vond het opbouworgaan in 1953 een schone taak in het verdelen van hulpgoederen voor de getroffenen van de watersnoodramp. Periodes van ontmaatschappelijkheidsonderzoek, 'social engineering' en inspraakbegeleiding volgden elkaar op, totdat de instelling in radicaal vaarwater terecht kwam. De nota 'Anders denken, anders handelen' van 1990 vormde daarvan het sluitstuk: inspraakbegeleiding leidt slechts tot legitiemer van overheidshandelen; het 'sociale' moet ijkpunt van beleid zijn en daarvoor zijn welzijnsvoorzieningen niet langer alleen verantwoordelijk. De laatste jaren kruipt het PON langzaam uit het isolement, die van die opstelling het gevolg was.

Onder de noemer 'decor' volgen dan vijf thematische bijdragen. Theo Hoogbergen, voormalig directeur van het Peellandcollege in Deurne, schetst de ontwikkelingen in het katholieke onderwijs in Brabant en komt mede tegen de achtergrond van multiculturele ontwikkelingen uit op een voorzichtig pleidooi voor een herwaardering van het humane en religieuze gedachtengoed.

PON-medewerker Hans de Kuyper behandelt de gemeentelijke herindeling aan de hand van het voorbeeld van Bernheze, de gemeente, waarin de kernen Heesch, Heeswijk, Dinther en Nistelrode zijn opgegaan. Burgemeester Van Gorp blijkt het met haar streven naar het 'Bernheezegevoel' maar moeilijk te hebben. Vervolgens geeft Anita Koster een schets van vijftig jaar vrouwenemancipatie in Brabant en laat iets zien van de gedurige kloof tussen oud en nieuw in de vrouwenbeweging.

Bij wijze van vierde paneel in het decor neemt Volkskrantcorrespondent Hans Horsten samen met opbouwwerker Cees van Baardwijk de lotgevallen van 'vreemd volk' in Brabant door. Voor allochtonen was Brabant niet de slechtste plek om terecht te komen, zo blijkt. Tot slot van dit gedeelte van het boek vertellen Ton Thelen en John Dagevos het verhaal van de Gemertse studiedagen, die van 1947 tot 1986 werden gehouden. De katholieke arbeidersbeweging kreeg van de paters kapucijnen in het Kasteel van Gemert de gelegenheid de discussie over mens, arbeid en samenleving gaande te houden. Aanvankelijk droegen die studiedagen een uitgesproken katholiek stempel. Vanaf 1960 werden ze meer algemeen van opzet.

Na de context en de geschiedenis voorziet voormalig PON-directeur Paul Kuypers een en ander uitgebreid van commentaar. Hij doet dat door algemene noties te verbinden met zijn persoonlijke ervaringen met Brabant. Aan de hand van de mythe van Hertog Jan en onder verwijzing naar Brabantia Nostra, de beweging die mede wortelde in het vooroorlogse fascisme, verklaart hij het oude Brabant dood. Dan neemt hij de lezer mee naar Tilburg en gaat op zoek naar het nieuwe Brabant en laat zien, wat de moderniteit er zoal heeft aangericht. Hij laat tot besluit van zijn commentaar de Brabander nog enige hoop door het formuleren van een kleine utopie: lokale eigenzinnigheid als tegenwicht tegen supranationale ontwikkelingen.

In zijn vooruitblik sluit huidig PON-directeur Piet de Kroon bij het commentaar van Kuypers aan. Hij plaatst de ontwikkelingen rond het Welvaartsplan van 1947 naast het tegenwoordige debat rond het Brabant

Manifest, dat op instigatie van de provincie door een aantal hele, halve en niet-Brabantse lieden is opgesteld. De problemen, waar Brabant nu voor staat, blijken van een volstrekt andere orde dan toen. Bovendien ontbreekt de gezamenlijke regie van kerk en staat. We moeten, nu het oude Brabant niet meer bestaat, het nieuwe gaan uittekenen, zo besluit hij.

Kerk en staat

Het boek geeft een verhelderend en herkenbaar overzicht van de achtergrond van vijftig jaar samenlevingsopbouw in Brabant. Ter gelegenheid van het veertigjarig bestaan van het PON verscheen in 1987 een boek dat 'De oplossing van Brabant' heette. Die titel verwees onder andere naar het Welvaartsplan van 1947, waar 'In verband met Brabant' mee begint. Aan het ontstaan van dit plan ging een en ander vooraf. Omdat de bevrijding van Nederland via het zuiden plaatsvond, had Noord-Brabant een voorsprong waar het ging om het werken aan normale vreedstijverhoudingen. Dit werk werd geïnspireerd door Volksherstel, een beweging die streefde naar nieuwe naoorlogse verhoudingen.

Ney en Hueting hebben over Volksherstel een studie gemaakt en daarin valt te lezen, hoe deze beweging in Brabant al snel in het vaarwater van de katholieke kerk terechtkwam. Het duurde dan ook niet lang, of de kerk eiste haar invloed hernieuwd op. Ook bij de totstandkoming van het Provinciaal Opbouworgaan Noord-Brabant. En omdat die kerk vanwege de vroegere bevrijding zich eerder met de maatschappelijke verhoudingen kon gaan bemoeien dan elders, was de positie van het PON temidden van de andere provinciale opbouworganen een bijzondere. Zou dat de reden zijn, dat het PON het enige provinciale opbouworgaan is, dat nog bestaat? En zou dat de reden zijn dat het programma bij gelegenheid van de viering van het vijftigjarig bestaan blijk gaf van een hoog CDA-gehalte?

Geschiedenis en moderniteit

Bij de bespreking van het boek in het Brabants Dagblad ging de meeste aandacht uit naar de bijdrage van Paul Kuypers. De redacteur vond, dat tegenover die bijdrage de oproep van huidig PON-directeur Piet de

Brabant

Kroon tot debat en discussie over het nieuwe Brabant maar schril afstak. Die stelling-name vind ik na lezing van het boek niet helemaal eerlijk. Bovendien wordt erdoor gesuggereerd, alsof op het commentaar van Kuypers niets af te dingen zou zijn. Kuypers hangt het beeld van het oude Brabant naar mijn smaak te eenzijdig op aan de mythe van Hertog Jan en de beweging Brabantia Nostra. Sinds de livjige driedelige studie van Van den Eerenbeemt over 200 jaar Brabant is gebleken dat beelden nuanceren behoeven. In de negentiende eeuw was de kerk als stimulator van het onderwijs een progressieve kracht en het beeld van Brabantse achterlijkheid stoelde deels ook op de negatieve getuigenissen van in Brabant wonende Hollanders, die aldaar met de nek werden aangekeken. De poging van Kuypers om zijn persoonlijke ervaringen in een algemeen kader te gieten, is slechts ten dele geslaagd. Ten dele, omdat hij Tilburg de meest Brabantse van de Brabantse steden noemt en vervolgens, overigens heel pakkend, schetst hoe de moderniteit daar heeft huisgehouden. In

mijn ogen nog Brabantse steden als Breda en 's Hertogenbosch laat hij daardoor links liggen. Het zijn plaatsen, waar talloze sporen van Brabantse geschiedenis te zien zijn en gekoesterd worden. Kuypers lofzang op Tilburg krijgt daarmee iets van een omtrekkende beweging. Hij suggereert een breuk met het verleden, waar die er niet is, althans niet in die mate als hij ons wil doen geloven. Ons beeld van het huidige Brabant is in mijn ogen meer diachronisch opgebouwd: feiten, gebeurtenissen en meningen nestelen zich in de herinnering en schuiven laagsgewijs over elkaar heen. Oude betekenissen en zingevingen spelen binnen het nieuwe een blijvende rol. De historie van Noord-Brabant is een ingewikkelde. Deze zanderige noordrand van het vroegere hertogdom Brabant staat ambivalent tegenover de Nederlandse, of beter nog Hollandse cultuur. Niet voor niets kon de Vlaamse groot-dietse gedachte voor de oorlog in Brabant op enige steun rekenen. Binnen de aanhang van PSV wordt het generaliteitslandencomplex nog steeds zorgvuldig gekoesterd en cabaretiers als Theo Maassen en Hans Teeuwen mogen graag preluderen op het thema Eindhoven versus Amsterdam.

In tegenstelling tot vroeger, toen Brabanders hun gevoel van achterstelling via de katholieke emancipatiestrijd trachten te overwinnen, gaat het Brabanders hedent ten dage echter economisch voor de wind. Randstedelijke neerbuigendheid tegenover Brabant ontmoet tegenwoordig slechts

schouderophalen. Onder de houding van 'doe maar gewoon, dan doe je al gek genoeg' en van 'ze zoeken het maar uit' gaat een zelfbewustheid schuil, die bijvoorbeeld tot uitdrukking komt in stickers op auto's met de tekst 'Ik kom gelukkig uit ...' (en dan volgt de naam van enige Brabantse stad of dorp). Hiermee wil ik veel van de problemen, die in 'In verband met Brabant' worden gesignaleerd, geenszins relativieren. Alleen het kader, waarbinnen die problemen zouden moeten worden besproken is in tegenstelling tot de tijd van het Welvaartsplan van 1947 verre van helder. Er is uiteraard het Brabant Manifest en er staat wel eens een Delftse hoogleraar op die Brabantse bestuurders tot de orde tracht te roepen en er is bierbrouwer Swinkels uit Lieshout, die op eigen houtje een toekomstvisie over het vervoer in Brabant naar buiten brengt. Maar het maatschappelijk draagvlak om dergelijke initiatieven vruchtbaar op elkaar te betrekken ontbreekt evenals de leefbaarheidsdimensie, die daarbinnen breeduit een plek zou dienen te krijgen. Binnen het Europa van de regio's is er voor clubs als het PON volop werk aan de winkel.

**In verband met Brabant
Beschouwingen bij het vijftigjarig bestaan
van het PON, tel.: 013 - 5351535
Tilburg, 1997, 252 pp.**

Leren participeren

De praktijk van lokale participatieprogramma's

Om de participatie en integratie van minderheden te bevorderen worden in ons land uiteenlopende participatieprogramma's ontwikkeld en uitgevoerd. De programma's zijn vaak lokaal en kleinschalig, veelal gericht op de directe leef- en woonomgeving, op de buurt en op school en opvoeding. Het Nederlands Centrum voor Sociaal Beleid (NCSB) onderschrijft het belang van deze programma's voor de bevordering van goede verhoudingen tussen de verschillende deelnemers aan de Nederlandse samenleving; voor nu en vooral voor de toekomst. In de brochure 'Leren participeren. De praktijk van lokale participatieprogramma's' wordt met behulp van illustraties uit de praktijk (een twintigtal voorbeelden van uiteenlopende, reeds bestaande participatie-

programma's in ons land) een handreiking voor de opzet van lokale participatieprogramma's gegeven. Ook is de brochure geschikt om succesvolle programma's te identificeren.

Elk participatieprogramma kent een aantal noodzakelijke fasen: ontwikkeling, uitvoering, en evaluatie en nazorg. Deze fasen worden in de brochure afzonderlijk behandeld. Uit de geïnventariseerde participatieprogramma's kunnen een aantal algemeen geldende lessen getrokken worden. Die lessen worden in deze onderdelen besproken en met praktijkvoorbeelden toegelicht. Tevens wordt aan gemeenten een aantal aanbevelingen gedaan om te voorkomen dat de programma's slechts een korte ter-

mijn effect opleveren. De brochure wordt afgesloten met een aantal praktische tips.

De brochure 'Leren participeren' telt 64 pagina's en kan besteld worden door overmaking van f 15,- (inclusief verzendkosten) op giro 309 127 ten name van NCSB Bunnik, onder vermelding van 'participatie'.

**Voor nadere informatie kunt u terecht bij
Jaap Woldendorp (030-656 3134).**

Zelfredzaamheid in

Opbouwwerk, politie en zelfredzaamheid in wijken

door Gerard Rutten, journalist

Drie jaar geleden namen het Landelijk Centrum Opbouwwerk (LCO) en de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie (SMVP) het initiatief tot een landelijk experiment met als thema: zelfredzaamheid in relatie tot sociale veiligheid. In zeven steden werden experimenten gestart waarbij koppels van wijkagenten en opbouwwerkers vanuit een gezamenlijke strategie gingen werken aan het bevorderen van sociale redzaamheid van burgers.

De filosofie achter de opzet is dat de politie alleen maar in beperkte mate sociale veiligheid in een buurt kan garanderen. Veruit het grootste aandeel leveren de burgers zelf, ook al zijn zij zich daar niet altijd zo van bewust. Door het ontwikkelen en handhaven van allerlei vormen van zelforganisatie en door de interactie met allerlei organisaties van binnen en buiten de buurt ontstaat een klimaat waarin criminaliteit weinig kans krijgt. In de experimentbuurten dreigde dit vermogen door allerlei oorzaken aangetast te raken. Eén van deze buurten is de Indische buurt in

Zwolle. In dit artikel laten de projectcoördinatoren Nelleke Toenders (SMVP) en Reint Meier (LCO), verslag doen van de aanpak van het koppel opbouwwerker en wijkagent, hun bevindingen, de valkuilen in het werk en de resultaten. Ze laten ook enkele buurtbewoners aan het woord en doen verslag van de opvattingen van het management van de betrokken stedelijke politie en welzijnsorganisaties.

De Indische buurt

De Indische buurt in Zwolle omvat 400 laagbouw rijtjeswoningen van voor de oorlog.

Zelfredzaamheid in ontv

door Professor dr. Kees van der Vijver, directeur SMVP

In januari 1995 werden tijdens een gezamenlijke bijeenkomst van het Landelijk Centrum Opbouwwerk en de Stichting Maatschappij, Veiligheid en Politie op Paleis Het Loo in Apeldoorn de samenwerkingsconvenanten ondertekend waarmee het project 'Lokale Ondersteuningsteams' van start ging. In een zevental gemeenten gingen een opbouwwerker en een politiemann samen aan de slag om de bevolking te ondersteunen bij het zelfstandig aanpakken van problemen op het terrein van veiligheid en leefbaarheid. In dit project nam de bevordering van de sociale zelfredzaamheid vanaf het begin een centrale plaats in.

De zeven deelprojecten hebben zich, zoals te verwachten was, op uiteenlopende wijzen ontwikkeld. De koppels verschillen, evenals de omstandigheden waaronder zij moeten werken. Ook de wijken lopen qua karakter uiteen. Deze divergentie was ook vanaf het begin de bedoeling: maatwerk op lokaal niveau. Geen blauwdrukken, maar zoeken naar oplossingen die passen in de situationele contexten van alle betrokkenen. Wat overeenkwam was de missie van het project: het stimuleren van zelfredzaamheid. Dit leidde tot een complex zoekproces dat tot op de dag van vandaag voortduurt. Bekende valkuilen, zoals het terugvallen in het institutionele denken en het definiëren van de aanpak van problemen als een pri-

mair eigen verantwoordelijkheid, waarbij de burger weliswaar ondersteuning verleent, maar die niet zijn of haar eigen verantwoordelijkheid is, bleken vraagstukken die voortdurend aandacht vereisten. Desondanks hebben de meeste koppels, ook in hun eigen beleving, aanzienlijke vorderingen gemaakt. Toen in oktober 1996 een evaluatiebijeenkomst werd gehouden met de chefs van de koppels, bleken alle aanwezigen te willen doorgaan (zij het onder uiteenlopende voorwaarden).

Met dat vervolgtraject is in 1997 begonnen, en wel op drie verschillende manieren. In de eerste plaats werd met zes van de zeven 'oude' koppels gestart met een nieuwe fase (alsnog bleek een van de koppels af te vallen). 'Mediation' is daarbij centraal komen staan. Geheel conform de uitgangspunten van het project gaat het in dit vervolgproject niet zozeer om het vergroten van de mediation-capaciteiten van de koppels zelf, maar om de vraag of het mogelijk is om de vaardigheden van conflicthantering en bemiddeling over te dragen op de wijkbewoners, zodat hun vermogen om problemen zelf op te lossen wordt vergroot. De koppels hebben inmiddels een eerste training gekregen. Deze verdiepingsslag werd financieel mogelijk gemaakt door bijdragen van het Juliana Welzijn Fonds en het VSB Fonds. In de tweede plaats werd begonnen met het verspreiden van de ervaringen die zijn opgedaan in de eerste jaren op nieuwe koppels

in andere wijken. Eén nieuwe gemeenteging deelnemen en een andere viel af. De kosten hiervan worden gedragen door de deelnemende organisaties. In de praktijk blijkt dat deze nieuwe koppels zich relatief snel ontwikkelen. De leerervaringen die inmiddels zijn opgedaan zullen daaraan niet vreemd zijn. In de derde plaats is inmiddels gestart met eenzelfde project, waarbij de vergroting van zelfredzaamheid alleen, niet is gericht op een koppel maar op een breder samengestelde groep hulpverleners en politieambtenaren in een bepaalde wijk. De druk om de verworvenheden verder uit te bouwen is groot. LCO en SMVP willen graag op die behoefte inspelen, echter zonder daarbij de uitgangspunten van het project overboord te zetten. Kenmerk is dat het niet moet gaan om blauwdrukken die vanuit de organisaties worden opgelegd, maar om een zoekproces aan de basis, dat moet zijn afgestemd op de lokale situatie en waarin de organisaties vooral faciliterend optreden. Inmiddels hebben de eerste gesprekken over de vormgeving van dit 'uitzaaiingsproces' plaats gevonden. Het is de bedoeling dat de koppels daarin zelf een rol gaan vervullen, vooral als coach.

Eén van de problemen waarin de koppels de afgelopen tijd terecht zijn gekomen, is de vraag hoe het project kan worden ingebed in de gebruikelijke beleidsvormingsprocessen van hun eigen organisatie, die immers veelal nogal top-down verlopen. Veel koppels heb-

Zwolle

waarvan 100 koopwoningen. De buurt ligt enigszins geïsoleerd tussen doorgaande wegen en een industrieterrein. De bevolking bestaat uit een kern van 'oorspronkelijke' bewoners, die er geboren zijn, met daar omheen de 'passanten'. De 'passanten' zijn mensen die afkomen op de lage huren, maar er vanwege de reputatie van de buurt doorgaans er ook weer zo snel mogelijk weg willen. In de buurt wonen enige families die als 'crimineel' bestempeld worden. De werkloosheid is er traditioneel hoog en de scholingsgraad van de bewoners gering.

In 1994 ontstond er rond drie Antilliaanse gezinnen een enorme rel in de buurt. De kranten schreven met grote koppen over 'Racisme in de indische buurt!'. Deze zaak liep hoog op, met als slotact dat de ME de buurt volledig platlegde. Er werd een avondklok ingesteld en de bedreigde families werden geëvacueerd. In deze situatie werden de opbouwwerker Joop Schinkel en wijkagent Wessel van de Maaten (het koppel) door het gemeentebestuur benaderd met de vraag of zij aan de problemen in de buurt wilden gaan werken. Beide hadden in het verleden in de buurt gewerkt. Al gauw werd het Buurt Innovatie Team Zwolle (BITZ) opgericht. Naast de politie en het opbouwwerk namen ook de woningbouwverenigingen deel aan het project. Zij zorgden voor een pandje midden in de buurt en een bewonerscontact-functionaris.

Zwolle door wijkagent Wessel van de Maaten en opbouwwerker Joop Schinkel. In de loop der jaren is het vertrouwen in elkaar gegroeid. Ze voelen elkaar aan. Er is weinig overleg meer nodig; ze weten beide van elkaar hoe de ander over zaken denkt en voelt. Ze kenden elkaar al voor de start van het project. Ze hebben bewust voor elkaar gekozen vanwege de positieve ervaringen, die ze al hadden opgedaan. Ze kenden elkaars visie op werk, doelgroepen en motivatie. "Je leert heel veel van elkaar. Je staat voor hetzelfde verhaal en wilt op hetzelfde punt eindigen. Maar je hebt als persoon en als functionaris diverse kennis en vaardigheden en het is van belang, die zo goed mogelijk te gebruiken." Het is een goed geoliede machine geworden. Ze treden daadwerkelijk als eenheid op en kunnen elkaar tot op grote hoogte vervangen. Ze hebben elkaar in de loop der jaren inge-

Wijkontwikkeling

ben het gevoel dat ze het project moeten verdedigen tegenover hun chefs en dat er, geweld of ongewild, allerlei ontwikkelingen plaats vinden die maken dat zij minder tijd overhouden om aan het project te werken. Om die problematiek aan te pakken is een afzonderlijk traject gestart met de chefs van de koppels, waarin zij over achtergronden, vorderingen en vooral het belang van deze werkwijze nader worden geïnformeerd. Ook wordt er periodiek een nieuwsbrief uitgebracht. Dit traject is enorm geholpen door een advies van een tweetal organisatieadviseurs, uitgebracht als afstudeerwerkstuk van hun SIOO-opleiding. Net zoals het project zelf bevat dit advies geen concrete aanbevelingen over hoe je zo'n probleem 'oplost', maar brengt het in beeld hoe de verschillende ontwikkelingen en interventies in het project elkaar beïnvloeden. Het biedt daardoor houvast voor discussies met de koppels en met hun chefs. Al met al betekent dit wel dat het project de afgelopen maanden fors in omvang is gegroeid. De beide projectleiders moeten alle zeilen bijzetten om voldoende aandacht te schenken aan alles wat daarom vraagt. Maar zolang de ontwikkelingen nog de goede kant uitgaan, kan dat niet anders worden gezien dan als een goed teken.

Het Veranderingsproces

Het eerste wat het BITZ deed was op bezoek gaan bij de zogenaamde 'gevaarlijke figuren' in de wijk en hen te betrekken bij de vraag hoe het verder zou moeten gaan in de buurt. Dat kwam dus tegelijkertijd neer op de vraag hoe het met henzelf verder zou moeten. De 'hoofdpersoon' bij de toenmalige rellen had reeds de helft van zijn nog jonge leven achter de tralies doorgebracht en hij was niet de enige. Het koppel had niet alleen vragen, maar kwam ook met ideeën en ondersteuning. Een verslag van 3 jaar werken aan en voor zelfredzaamheid in de Indische buurt in

wijd in vakmatige kennis, contacten en wijze van werken. De koppelgenoten hebben gemeenschappelijk dat ze beide altijd blijven zoeken naar de positieve kwaliteiten in mensen. En beide hebben de gerichtheid om negatieve krachten bij mensen om te buigen naar positieve. Wat heeft Joop, de opbouwwerker geleerd van Wessel, de politieagent? Het grote geduld van Wessel met 'het criminele' milieu. Zijn voortdurend zoeken naar de kwaliteiten in mensen en hen daar op te wijzen en hen daar sterk op te maken. Met hen meedenken in hun mogelijkheden, hoe klein ook. Openstaan voor een alternatieve aanpak en programma's. Een voorbeeld

hiervan is het mee-opzetten van een doe-het-zelf (sleutel) garage. Het is ook voor een groot deel aan Wessel te danken dat het Openbaar Ministerie zich in de loop van de jaren meer open is gaan stellen voor beleid, filosofie en aanpak van het project. Wat heeft Wessel geleerd van Joop? Vooral het vermogen van Joop in het omgaan met mensen. Zijn geduld bij moeilijke en lastige kwesties. Joop blijft steeds uitgaan van het positieve in de mensen. Geweldig is zijn oplossend vermogen en groot inlevingsvermogen in de wijkbewoners en kwesties die hen raken. Zijn inzet om mensen zelf te confronteren met hun eigen rol in 'problemen' en hen aan te spreken op hun eigen verantwoordelijkheid.

Het vervullen door het koppel van een intermediaire en bemiddelende rol bij kwesties als woningtoewijzing, schuldsanering en conflictoplossing brengt vraagstukken met zich mee van positiebepaling, afbakening van verantwoordelijkheid en bevoegdheid. De buurtbewoners gaan al snel ervan uit dat het koppel het wel zal regelen. Succesvolle actie creëert ook snel een verwachtings sfeer naar anderen. Als voor de een iets 'geregeld' kan worden, dan moet dat voor de ander toch ook kunnen. Dit is soms erg lastig in het werken en vraagt om voortdurende afweging en overleg tussen het koppel en eventueel andere betrokken instanties.

Bottleneck is volgens Joop en Wessel het gegeven dat betrokkenen altijd de achterdeur naar het verleden op een kiertje houden. Er hoeft maar iets fout te gaan of men valt terug naar het verleden van criminaliteit, vandalisme, etc. Wessel vat het als volgt samen: "Het duurt lang voordat ze uit hun eigen geboorteverhaal komen." Maar er zijn wel degelijk goede voorbeelden; zoals het verhaal van een jongen met een jarenlang gevangenisverleden die via scholing en een Melkertbaan al twee jaar lang met plezier betrokken is bij allerlei bouw- en opknapprojecten in de wijk.

Van onderop

Bij de start van het project hadden politie en andere maatschappelijke organisaties elkaar nodig vanwege het vele criminele gedrag in de wijk. Het koppel wijst als belangrijkste succes criterium aan, het feit dat het project van onder af is gegroeid en niet van boven af is 'gedropt'. Het is ontstaan vanuit de samenleving. De onvoorwaardelijke steun van het regio-bureau Zwolle en de stedelijke welzijnsinstelling Stad en Welzijn is zeer belangrijk geweest voor het leggen van het fundament van het project. Hiermee werd ook de basis gelegd voor een verdere verdieping van de samenwerking. In de politiewereld bestond bij de start van het project hier en daar scepsis. Inmiddels heerst er de opvatting:

"Laat Wessel daar maar zitten in die wijk, hij doet goed werk."

In de loop der jaren is ook het vertrouwen van vele andere maatschappelijke organisaties in het werk van het koppel (en project) gegroeid. Zo is er een hechte samenwerking met de woningbouwvereniging ontstaan. Ook de gemeente werkt erg goed mee; een voormalig randgroepwerker is nu als ambtenaar betrokken bij het project en hij stelt zich 100% op achter het doel en werkwijze van het project. Zowel Wessel als Joop beklemtonen het belang van een goede rugdekking van maatschappelijke organisaties en gemeente.

Het koppel is er van overtuigd dat het in de loop der jaren een bijdrage heeft geleverd aan het anders denken en kijken van organisaties naar de wijkproblematiek en de gewenste wijze van werken. Ze noemen algemeen maatschappelijk werk, CAD en de Jeugdhulpverlening als voorbeelden. Spreekuren in de wijk, meer overleg en afstemming en samenwerking bij projecten. Het koppel constateert dat er wat meer gemeedelijkheid is ontstaan in de wijk. Het investeren in elkaar als buurtbewoner en meer met elkaar in gesprek komen is een proces dat niet snel op gang komt. Joop en Wessel bevorderen dit met name door werkgroepen in de wijk te starten op allerlei taken. Hierdoor raken mensen meer met elkaar in contact, leren elkaar kennen en wellicht ook waarderen. Communicatie

onderling is er wel, maar nog vooral in kleinere groepen, zoals familieverbanden, burens en dergelijke. Wel ontstaat er meer en meer het besef dat men elkaar nodig heeft om iets te bereiken. Met de jongeren (problematiek) in het algemeen houdt men zich nog niet zo bezig. Alhoewel er toch ook in toenemende mate het besef ontstaat dat 'er iets voor jongeren in de wijk moet gebeuren'.

Het koppel heeft in het kader van de strategie om verantwoordelijkheid en interesse te verbreden naar de wijkbewoners drie vrijwilligers werkgroepen (sportveld, speelveld en dierenpark) ingesteld. Positief is dat steeds meer buurtbewoners bereid zijn om de handen uit de mouwen te steken. Dit heeft ook te maken met de ervaring van succes en resultaat. Succeservaring en resultaat zijn belangrijk in het ontwikkelingsproces naar zelfredzaamheid en zelfvertrouwen. Joop en Wessel bevorderen dit ook door mensen te voorzien van de juiste materialen (werkkleiding, goede instrumenten).

Succes en resultaat heeft ook een voorbeeldwerking naar anderen. Familie, vrienden kijken met een ander oog naar betrokkenen. Presteerden deze vroeger in hun ogen niets, nu zien ze dat het toch lukt. Er ontstaat waardering en dat kan anderen uitnodigen om wellicht ook iets te gaan ondernemen. Bij dit alles is voor Joop en Wessel kadervorming een sleutelwoord. Ze streven er naar om meer mensen uit de wijk tot sleutelfiguren te maken, die iets hebben 'neergezet'. Op deze manier ontstaat er een netwerk van buurtbewoners, die bewezen hebben dat ze iets kunnen, verantwoordelijkheid durven nemen en op deze manier een voorbeeldwerking hebben voor allerlei mensen in de wijk.

De culturomslag, die er in de loop van de jaren heeft plaats gevonden heeft alles te maken met werk. Vroeger was het hebben van werk of een baan niet alleen uitzonderlijk, het ontmoette ook geen waardering. De sociale dienst was de werkgever en creatief omspringen hiermee had een grote vlucht genomen. Door allerlei initiatieven, waarbij Joop en Wessel een initierende, adviserende of uitvoerende rol (Melkertbanen, schuldsanering, opzetten leertrajecten, etc) hebben vervuld is er een totaal andere kijk op werk ontstaan. Het is niet meer de vraag: Hoe lichten we de sociale dienst op, maar hoe krijgen we en houden we werk? Werkt levert wat op. Het heeft een positieve waardering gekregen. Wat betreft het accepteren van elkaars culturen is er niet zo heel veel veranderd. De mensen leiden erg sterk nog hun eigen leven. Men is behoorlijk egoïstisch. Wel

gunt men iets meer elkaars 'plekje'. Er is sprake van een verschuiving van een vechtcultuur naar een praatcultuur. Werd in het verleden veel opgelost met de vuist, nu wordt er in toenemende mate een beroep gedaan op de bemiddelende rol van met name de wijkagent. Langzamerhand ontstaat er meer begrip voor elkaar. Door als koppel de kracht van de dialoog te hanteren worden buurtbewoners 'gedwongen' meer te luisteren en uit te leggen. Er ontstaat een bewustwordingsproces omtrent het gegeven dat men onderdeel is van een grotere gemeenschap en met elkaar te maken heeft. De eigen verantwoordelijkheid komt centraler te staan. Na 3 jaar project wijzen de bewoners erop dat ze zelf meer kunnen dan vroeger. Het zelf naar de sociale dienst gaan om daar iets door middel van een gesprek te regelen is niet meer ongebruikelijk. De buurtbewoners rapporteren zelf dat de wijk schoner wordt. Het afvalprobleem wordt minder. Meer dan voorheen neemt men de eigen verantwoordelijkheid om troep op te ruimen. Mensen zijn in toenemende mate trots op hun omgeving.

De bewoners

Een gesprek met 4 buurtbewoners: Gerrie, Hannes, Freddie en Cobra. Vraag: Wat is hier in de wijk volgens jullie veranderd sinds Wessel en Joop samen in deze wijk werkzaam zijn? De bewoners: De laatste tijd is er meer geld losgekomen. Vroeger kon er niks. Nu kan er een sportveld worden aangelegd, een dierenweide, een speelterrein. Hoe kan dat? Nou ja, er is dus meer geld. We zijn zelf met ideeën gekomen en we zijn in werkgroepen mee gaan werken. Die werkgroepen zijn door Joop en Wessel mee opgericht. Wat er ook veranderd is de laatste jaren, is dat we serieus worden genomen. Vroeger zag je hier niemand in de wijk. De laatste jaren komen de wethouder en ambtenaren hier langs en praten met ons. Ze luisteren naar ons. Dat komt ook omdat we zelf laten zien dat het wel kan. Dus nemen ze ons nou ook serieus. Vroeger had je hier niks. Je moest je vertier altijd buiten de wijk zoeken. Dat ging nog al eens mis. Er was criminaliteit. Er ontstond een slechte naam: de Indische buurt was crimineel, daar moest je niet komen. Dit werd ook aangewakkerd door de pers, de slechte kranteberichten. Nu staan er ook positieve dingen in de krant. We hebben nu wel een clubgebouw, maar we kunnen er nog te weinig in. Dat moet wel veranderen. Ze (o.a. het opbouwwerk) zeggen wel dat dit komt, maar het duurt te lang. We hebben voorgesteld dat we het samen willen doen (achter de bar,

sleutels, opruimen), maar we horen maar niks. De sfeer in de wijk is de laatste jaren zeker veranderd. In positieve zin. Komt vooral ook door de wijkagent, Wessel. Hij praat met mensen, gaat er niet meteen hard in. Voor de buurt doet hij het goed. Vroeger, als we om 11 uur s'avonds op de stoep een pilse dronken werden we weggejaagd. Nu praten we even en kunnen we rustig blijven zitten. We hebben hier een volksbuurt, dit verandert nooit. Je kent elkaar en je helpt elkaar. De buurt verandert wel omdat de mensen zelf ook meer willen. Door de banenpool zie je dat de wijk ook opknapt. De buurt knapt op, iedereen ziet dat en dat werkt goed. De wijk is ook rustiger geworden. Dat komt doordat er ook meer regels zijn en vastigheid. Je weet dat je ook met dingen terecht kunt bij de wijkagent. Iedereen hangt niet meer op straat rond. De meeste mensen werken nou. Dat geeft ook vastigheid en rust. Iedereen dacht dat wij hier niet wilden werken. Nou laten we zien dat we het zelf wel degelijk kunnen. We organiseren nou ook zelf allerlei zaken: in werkgroepen voor het sportveld en speelterrein. We hebben zelf gezorgd dat er een schaatsbaan werd aangelegd. De een kan dit en de ander kan weer wat anders. Zo krijgen we veel voor elkaar.

De politie

In het kader van de experimenten sociale redzaamheid is er sprake van een samenwerkingsproject tussen de politieorganisatie en die van het opbouwwerk. Bij de start van het project op gemeentelijk niveau zijn hiervoor convenanten ondertekend door de betrokken organisaties. In de gemeente Zwolle betreft dit de politie Zwolle en de stedelijke instelling 'Stad en Welzijn'. Beide organisaties tekenden, ieder vanuit eigen hun verantwoordelijkheid voor ondersteuning van de doelstellingen van het experiment. Interessant leek het ons om, naast het verslag van de bevindingen van het uitvoerend koppel, ook te vernemen hoe het management van de beide betrokken organisaties het verloop van het experiment hebben gevolgd, ondersteund en gewaardeerd. Wat de politie betreft wordt dit in deze paragraaf in kaart gebracht door een verslag van een gesprek met Gerrit van der Linden, de direct leidinggevende van wijkagent Wessel van de Maaten.

Het beeld dat de politie heeft van de Indische buurt is er altijd een geweest van 'een lastige buurt', waar snel van alles uit de hand loopt. Nogal wat vandalisme en erger

dan dat. Medio 1994 was er sprake van een zodanige escalatie van spanningen in de wijk dat iedereen ervan overtuigd was dat er wat moest gaan gebeuren. In deze tijd ook vond er een reorganisatie bij de politie plaats. Er ontstonden sectoren met gebiedsgebonden verantwoordelijkheid. Gerrit werd een van de teamleiders en de Indische buurt viel met name onder zijn verantwoordelijkheid. Op deze manier werd hij de leidinggevende van Wessel van der Maaten, de wijkagent in het kader van het experiment sociale redzaamheid.

In het begin was het experiment sociale redzaamheid niet erg bekend binnen de politie. Het stond eigenlijk op zich. Er vond ook nauwelijks aansturing plaats. Voor het tot stand komen van het experiment was dat ook niet zo belangrijk. Het was met name van belang dat Fransen, de burgemeester van Zwolle, de commissaris van politie en de directeur van Stad en Welzijn volledig achter het project gingen staan. In de stuurgroep worden de plannen en activiteiten van het koppel afgestemd door de belangrijkste betrokken organisaties (politie, gemeente, welzijn, woningbouwvereniging, etc.). Er is een grote ruimte voor eigen initiatief voor de uitvoerders van het project. De districtschef is belangstellend. Je kan er terecht. Hij is ook met Wessel in de wijk geweest.

Gedeelde filosofie

Min of meer toevallig viel de filosofie van het experiment sociale redzaamheid samen met die van het gebiedsgebonden werken van de politie. De politie moet weer herkenbaar worden voor de bewoners, moet voor hen weer een gezicht krijgen. Dat is iets dat Wessel in de afgelopen jaren zonder meer gerealiseerd heeft. Dit heeft de toegankelijkheid van de politie voor de wijk vergroot, zonder dat er nu al sprake is van een ideaal plaatje. De buurt staat nog steeds bekend als een moeilijke buurt bij de politie. Er is echter wel degelijk sprake van verbetering. Wessel heeft steeds meer ingang gekregen in de wijk. Er kunnen nu afspraken worden gemaakt.

In het begin van het experiment was Wessel toch vooral een solist. Maar als gevolg van de reorganisatie van de politie (naar gebiedsgebonden aanpak), werd Wessel lid van het team van Gerrit en raakte hij meer betrokken bij het team. Belangrijke voorwaarde is volgens de teamchef dat Wessel op den duur geen geïsoleerde positie in de wijk gaat innemen. Daarom is ook afgesproken dat de collega's van het team langzamerhand meer de buurt ingaan. De surveillance en de stadswachten gaan ook meer de buurt in. Wessel heeft hier eigenlijk de voorwaarden voor geschapen. Het is belangrijk

dat de burgers niet alleen hem, maar ook de andere teamleden kennen. Het uitgangspunt is 24-uurs wijkzorg waarbij iemand dienst heeft met een stukje plaatselijke bekendheid. De wijkagent moet overtuigingskracht hebben, daadkrachtig zijn en aanwezig willen zijn. Je moet het argument wegnemen dat de politie niets doet.

Succes

Als belangrijkste succespunt van het experiment noteert de teamchef dat mensen in de wijk weer aan het werk zijn gegaan. Het experiment is er zelfs in geslaagd een aantal notoire criminelen weer aan het werk te krijgen. Een ander belangrijk punt is dat er kadervorming in de wijk heeft plaats gevonden. Groepjes bewoners hebben geleerd ergens voor te gaan, verantwoordelijkheid te dragen voor een klus. Deze bewoners vormen op den duur aanspreekpunten voor de politie bij incidenten of gebeurtenissen. Dit werken aan kadervorming is met succes een belangrijke activiteit geweest van Wessel en Joop.

Het experiment sociale redzaamheid zal langzamerhand haar leidinggevende positie moeten gaan inleveren. Het is, volgens de teamchef, nu van belang dat de bevindingen, de werkwijze, de samenwerking etc, verbreed worden en een normaal onderdeel gaan vormen van de politieke aanpak. Dit houdt ook in dat de specifieke positie van Wessel een andere gaat worden. Hij heeft goede dingen gedaan en heeft veel ontwikkeld. Langzamerhand zal hij zich echter weer moeten gaan terugtrekken naar zijn thuishet team van gebiedsgebonden werken.

Het opbouwwerk

In deze paragraaf vindt u een samenvatting van een gesprek dat de project-coördinatoren hadden met Marianne Huibers, coördinator van de Stichting Stad en Welzijn in Zwolle. In deze hoedanigheid is zij de direct verantwoordelijke van Joop van Schinkel, de opbouwwerker die samen met koppelgenoot Wessel van de Maaten van de Zwolse politie gestalte geeft aan het experiment sociale redzaamheid.

Op organisatorisch niveau is er niet erg veel contact geweest. Zo heeft Marianne nooit een plan van aanpak gezien of een opzet over te behalen resultaten. Er is bij de start van het experiment een overeenkomst getekend en er is een of twee keer op managementniveau gesproken. Dat is eigenlijk te weinig. Er zou volgens Marianne meer afstemming kunnen plaats vinden. Dit is met name van belang wanneer zich interne ontwikkelingen (van Stad en Welzijn) voordoen, die ingrijpen op het werk van het koppel en vice versa. Het werk van Joop in de Indische

buurt heeft zich bijvoorbeeld zodanig ontwikkeld dat het zinnig lijkt om te komen tot een verbreding van de aanpak en over te gaan tot een meer integrale aanpak. Er zijn allerlei dingen ontstaan die hiervoor pleiten, een spreukur in de wijk, meer betrokkenheid van de maatschappelijke dienstverlening en jeugdhulpverlening en het ontstaan van allerlei onderwijsondersteunende projecten.

Het type werk dat het koppel heeft verricht moet wellicht in deze fase een ander accent krijgen. Meer gericht op een integrale aanpak van de wijkproblematiek. In de Indische buurt is een project gestart in het kader van het Grote Stedenbeleid waarbij het de bedoeling is een sociaal netwerk op te zetten om de problematiek in de wijk in samenwerking met andere organisaties aan te pakken. Daar is een opbouwwerker voor aangesteld. Die werkt nu sinds november 1997 als collega naast Joop in de wijk. Hun werk moet in ieder geval op elkaar afgestemd worden.

In het kader van het project is er overleg in de stedelijke stuurgroep, die twee-maandelijks bijeenkomt. Stad en Welzijn krijgt overigens in zijn algemeenheid meer te maken met de politie. De politie gaat in toenemende mate het hoofdbureau uit en krijgt ook een grotere betrokkenheid bij allerlei stedelijke projecten zoals die van wijk- en buurtbemiddeling en sociale netwerken. Over dit soort ontwikkelingen heeft Marianne regelmatig overleg met de inspecteur van de politie, Jan Dalenbout.

Joop en Wessel vormen volgens de manager van Stad en Welzijn een prima koppel. De samenwerking op uitvoerend niveau is uitstekend. Het koppel wekt weleens de indruk een 'ondoordringbaar' koppel te zijn. Je komt niet altijd gemakkelijk met ze in gesprek.

Het werk moet niet al te persoonsgebonden worden. Als Joop gewaltig moet iemand dat werk kunnen overnemen. Aansturing van Joop vindt plaats in het werkoverleg dat Marianne regelmatig met hem heeft. Hij krijgt een grote mate van vrijheid van handelen binnen het kader van het project, met verantwoording achteraf. Joop wordt op de werkvloer uitstekend begeleid door Reint Meier van het LCO en door Nelleke Toenders (voorheen Pieter Immel) van het SMVP. Door die begeleiding is Joop ook als opbouwwerker in het project zelfredzaamheid professioneler geworden. Marianne zou willen dat een dergelijke vorm van begeleiding voor alle werkers mogelijk zou zijn.

Het effect van het project binnen de eigen organisatie (Stad en Welzijn) is volgens Marianne Huibers dat je als instellingsma-

nager sneller terecht komt in een belangenverstrengeling. Rolconflicten liggen op de loer. Externe begeleiding heeft geen directe belangen bij het plaatselijke gebeuren; het veranderingsproces kan alle ruimte krijgen. Over anderhalf jaar zal het project sociale redzaamheid een kleine 5 jaar op gang zijn. Het is nu dan ook tijd om de te behalen resultaten te formuleren. Daar ligt wat Stad

en Welzijn betreft een duidelijke verwachting naar de landelijke projectorganisatie LCO/SMVP. Er zou een praktisch plan moeten komen met een totaalpak en met aanwijzingen voor de weg om die eindtermen te bereiken. Het LCO/SMVP zou wat meer het voortouw kunnen nemen om het werk uit 'de waan van alledag' te halen. Eind 1999 loopt het project 5 jaar en al die

jaren is er sprake geweest van een intensieve praktijkbegeleiding. Die begeleiding zal ook gefaseerd afgebouwd moeten worden en niet van de ene op de andere dag kunnen stoppen. Daar zal het plan ook rekening mee moeten houden.

Politie en jongerenwerk laten zich niet tegen elkaar uitspelen

Jongerenwerk in Utrecht-Noord

door Fenny Gerrits

Hieronder volgt het verslag van een interview met Paul van der Aa, Hoofd Productgroep Leefbaarheid bij de Stichting Welzijn Noord-Utrecht en Winny van der Wal, assistent Wijkchef politie Utrecht-Noord. In Utrecht-Noord is in de afgelopen jaren een samenwerkingscultuur ontstaan tussen vertegenwoordigers van de welzijnsinstelling en de politie. Door vanuit de context van 'het probleem' steeds de diverse betrokkenen tot samenwerking aan te zetten is er in de wijk een imposant netwerk ontstaan dat erin slaagt om de diverse 'leefwereld'-problemen in samenwerking met de bewoners adequaat te lijf te gaan. Utrecht-Noord gaat meedraaien in het LOT (Landelijk Ondersteunings Team sociale zelfredzaamheid), zij het met een speciaal traject.

MO: Wat voor soort wijk is dit eigenlijk? Het ziet er best gezellig uit en ook wel 'netjes', in die zin dat ik veel nieuwbouw en opgeknapte huizen heb gezien, onderweg.

Paul: De wijk zit in de lift. Er is inderdaad veel nieuwbouw gerealiseerd, waarvan een deel sociale woningbouw en ook zijn er een hoop oude panden opgeknapt. Er zijn nog enige straten over waar de autochtone bewoners, die in de wijk willen blijven wonen, verblijven. Eigenlijk zijn dat de resten van de volksbuurt die vroeger het hele gebied omvatte. In die paar straten wonen dan nog de laatste volksbuurtbewoners, sommige families wonen hier al generaties lang. De rest van dit kleine gebied wordt

bevolkt door allochtonen. Het welzijnswerk in de wijk richt zich op deze groepen, in de rest van de wijk wonen inmiddels vooral yuppen en studenten.

In de wijk staat het landelijk bekende Theater aan de Werf, dat in de Utrechtse School is gevestigd. Het staat midden in het gebied dat vroeger een OBS-buurt is geweest (Opbouwwerk Bijzondere Situaties). In dat gebied was de Stichting Eerstedaalselijk actief en maakte daarbij gebruik van een buurthuis, dat inmiddels is afgebroken. In de tweede helft van de jaren tachtig is er sterk bezuinigd op het welzijnswerk en vonden er vele reorganisaties plaats. Hieruit is de Stichting Welzijn Noord-Utrecht voortgekomen. Omstreeks 1992 werd het buurthuis gesloten, omdat er meerdere buurthuizen in de wijk waren. Er zijn nog twee buurthuizen op loopafstand van dat ene gesloopte buurthuis, maar een aantal bewoners willen er geen gebruik van maken. Ze zijn nog steeds boos op de gemeente omdat die hen hun buurthuis heeft ontnomen. Ze hebben er echter wel een speeltuin voor teruggekregen. Ook is aan de bewoners aangeboden dat ze gebruik mogen maken van de Utrechtse School. Daar kunnen ze ruimtes huren voor hun activiteiten. Maar de verschillende populaties die dan gezamenlijk gebruik maken van het gebouw 'mengen' niet erg. De Utrechtse School is vooral een cultureel centrum, en trekt dus een navenant publiek uit heel Utrecht. Het is een stedelijke voorziening. Dat spreekt de bewoners niet aan, al die 'vreemdelingen' die zich in hun wijk met cultuur bezighouden. Een andere grief is dat

de prijzen nogal hoog zijn, dat komt doordat het gebouw commercieel wordt geëxploiteerd.

De werkers van de St. Welzijn merkten dat dit conflict tussen de gebruikers van de Utrechtse School en de omwonenden als een rode draad door allerlei problemen heen speelde. Ook werkte het conflict veel agressie in de hand, met name van jongeren. Ongeveer 2 jaar geleden hebben we het probleem breed besproken en er ontstond een stemming van 'Nu moet er iets gebeuren'. De wethouder Cultuur had ook al aan de bel getrokken, omdat de Utrechtse School over overlast had geklaagd. Er werden auto's van bezoekers vernield, daardoor bleven bezoekers weg en werd het lastiger om vrijwilligers te werven, kortom men ondervond een hoop nare gevolgen van de atmosfeer in de wijk. Naar aanleiding hiervan kregen een opbouwwerker en een politieagent de opdracht het tij te keren. Gezamenlijk zouden zij de buurt moeten bewerken om met bewoners oplossingen te bedenken voor het probleem. Daarvoor was het nodig om de verantwoordelijkheid voor de ontstane situatie bij de bewoners te leggen. Als dat was geaccepteerd door de mensen, kon dat als basis dienen voor verdere ingrepen ten gunste van het leefklimaat in de wijk. Helaas kwam er niet veel van de grond. Tussen de opbouwwerker en de politieagent was geen sprake van een 'goede chemie'. De poging tot samenwerking leidde niet tot de gewenste ommekeer. Het conflict sudderde voort en in dat kader zijn vele vernielingen gepleegd. Dat was voor de gemeente een

kostbare aangelegenheid. Naar aanleiding van dit gegeven is er toen jongerenwerk ingezet. Ook werd er een Melkert-portier aangesteld bij de Utrechtse School, deze functionaris had wel affiniteit met de probleem-groep.

Tegebeweging

De kern van de problematiek was en bleef de bestemming van de Utrechtse School. De gemeente verhuurt ruimtes aan het Cultureel Centrum en aan de bewonersorganisatie de Stichting Dijkzigt. Die stichting is ongeveer 5 jaar geleden, nadat het buurthuis was gesloten opgericht. Dijkzigt is van onderop door de bewoners gevormd uit een samengaan van een voormalige voetbalclub en een kaartclub. Dijkzigt verhuurt weer ruimte aan activiteitengroepen die binnen de wijk gevormd zijn. Wij hebben steeds geprobeerd om die groepen te bewegen gebruik te maken van twee andere buurthuizen, die iets verder weg zijn, maar nog steeds op loopafstand. Het lukt echter niet om de bewoners zover te krijgen. Er blijft een tegenbeweging actief. Ondanks het feit dat door de werkers vele flankerende activiteiten worden georganiseerd in die andere buurthuizen, houdt men vast aan het idee van een eigen buurthuis. Daarbij is het cultureel centrum in de Utrechtse School een sta-in-de-weg.

MO: Wat was de grootste probleem-groep: de bewoners die een eigen buurthuis wisten of de jongeren? Of werkte men samen aan die tegenbeweging, zoals u die schetst?

Paul: De jongeren bleken toch de grootste probleem-groep. Dijkzigt had op een gegeven moment ook geen trek meer in de organisatie van jongerenactiviteiten. Dat kwam omdat zij de groep ook niet onder controle had, zoals bleek uit de vele vernielingen die aanhoudend werden gepleegd in en om het gebouw van de Utrechtse School. Het was de gemeente die ten slotte ingreep. De wijkmanager moest op het matje komen bij het College van B&W en kreeg de aanzegging dat er nu toch echt een oplossing moest komen. Het plan leefde om een keet te plaatsen in dat deel van de wijk waar de felste voorstanders van een eigen buurthuis wonen. Die keet had tot doel om de groep oudere jongeren, die een slecht voorbeeld geven, te scheiden van de groep daaronder. Men hoopte dat aldus in de toekomst die jongere groep verschoond zou blijven van allerlei kwalijke activiteiten. Als welzijnswerk hebben wij ons toen gedistantieerd van dit onzalige plan. Wij voorzag een hoop beheersproblemen en veel overlast voor en van omwonenden.

De burgemeester (dhr. Opstelten) omzeilde dit en vervolgens ook de inspraak, en binnen 1 dag stond de keet er. De bewoners hebben niet geprotesteerd, men heeft gelaten of instemmend gereageerd. De direct omwonenden vormen de harde kern van buurtbewoners die een eigen buurthuis wil, nu hadden ze hun 'buurthuis'. De avond voor plaatsing van de keet zijn met de diverse partijen, welzijn, politie, gemeente, bewoners en jongeren de huisregels opgesteld. In de keet werken we met pasjes. Jongeren mogen geen 'nieuwe aanwas' van de groep bevorderen, de keet is er voor hen. Als verantwoordelijken voor het reilen en zeilen in de keet werden het jongerenwerk en de politie aangewezen. Ook was er sprake van een beperkte openstelling: twee avonden per week. Dit was nodig, omdat anders allerlei andere groepen uit de wijk ook van de keet gebruik zouden maken en dat was pertinent niet de bedoeling; het mocht geen buurthuis worden. Een andere afspraak was dat de keet à la minute zou worden weggetakeld, zodra het fout loopt.

Winy: De jongeren vonden het moeilijk te slikken. De jongerenwerkers kregen permanent politie naast zich. Het jongerenwerk is verantwoordelijk voor het beleid en het contact met de groep, de politie ondersteunt waar nodig. Inmiddels is de situatie zo dat het welzijnswerk permanent aanwezig is in de keet tijdens de open uren, dit geldt ook voor de politie. Het bleek achteraf niet haalbaar om jongeren hier als vrijwilligers met een eigen verantwoordelijkheid op te zaden.

Paul: Eigenlijk heeft het wel goed gewerkt om die keet zomaar te droppen. Er viel niet te onderhandelen, en bovenal we zaten allemaal in hetzelfde schuitje: welzijn, politie en de jongeren en omwonenden. Dit heeft wellicht een gunstige uitwerking gehad op de acceptatie van de nieuwe situatie. Er was geen inspraak, het bestuur greep gewoon in: 'take it or leave it'. Voorlopig gaan de bewoners er nu al een jaar verstandig mee om.

Processen

Winy: De samenwerking tussen politie en welzijnswerk verloopt goed, zowel op management- als op uitvoerend niveau. Na een aantal incidenten voeren we een extra strak beleid in de keet: uitzettingen, strikte handhaving van de huisregels en schorsingen. Ondertussen is er toch ook een proces op gang gekomen waarin het voor de jongeren mogelijk is geworden zelfs me mij een gewoon gesprek te voeren. Ze vragen individueel om aandacht, waarschijnlijk is dat de

kern van de problematiek. In de keet heersen nu de gunstige condities die het mogelijk maken tot die kern door te dringen. We praten over de thuissituatie en over wat er mis gaat in hun leventje. Dit kan ik dan allemaal doorspelen aan de hulpverleners. Inmiddels is het netwerk zo vertrouwd met elkaar dat ik bij allerlei instanties mijn contactpersonen heb, die ik makkelijk aan kan spreken, zonder al te veel te hoeven uitleggen. Ze zijn immers op de hoogte. De lijnen zijn kort. Verder is het zo dat het gewoonweg niet lukt om politie en jongerenwerk tegen elkaar uit te spelen, daar zijn ze inmiddels ook achter gekomen.

Paul: Voor de professionals is het spannend. In deze samenwerking worden ze allemaal extra bewust van hun rol en de grenzen ervan. Dit leidt tot veel inhoudelijke discussies onderling en afbakening van hun taakgebied. Die discussies hebben een vitaliserende werking op het eigen vak.

MO: En de bewoners? Hebben die hier ook een rol in?

Paul: In praktische zin zeker. Er bestaan een aantal bewonerscommissies en preventieteams; die praten in al die probleemcontexten mee over wat er moet gebeuren in de wijk. Ook de beheergroep in het wijkbureau heeft vele werk- en projectgroepen opgezet in samenwerking met de bewoners. Het is vooral de opbouwwerker die begonnen is met het organiseren van de vrijwilligers in de speeltuinvereniging. Via deze vrijwilligers beoogt hij dan de diverse andere bewonersgroepen te betrekken bij het wijkbeheer. Naar mijn inschatting staan bewoners aan het begin van een traject naar bewustwording van de eigen verantwoordelijkheid voor hun leefomgeving. De samenwerking met het LOT komt mooi op tijd.

Winy: Er bestaat een team van ruim 40 mensen in de wijk, bestaande uit toezichthouders, stadswachten en surveillanten. Voor een deel betreft het hier Melkertbanen. Deze groep werkt nauw samen met de politie en is door de politie-organisatie volledig opgenomen in de eigen groep. Wedelen de beschikbare accommodaties. Het is niet zo dat deze mensen een eigen kantine, kantoor etc. hebben. Onze leiding vond het beter om voor deze groep zoveel mogelijk dezelfde voorzieningen te treffen als voor het eigen personeel. Dit heeft een gunstig effect op de sfeer en de manier van werken.

Een ontwikkelingsmodel voor sociale zelfredzaamheid

Het verhaal van het Zwolse koppel is illustratief voor de ontwikkeling die de zeven projecten 'Vergroting sociale zelfredzaamheid' hebben doorgemaakt. U kunt zich, na het lezen van het voorgaande, een voorstelling maken van het werk van een koppel in een kleine overzichtelijke buurt in een van de steden in Nederland. Wij, Reint Meier van LCO en Nelleke Toenders van SMVP, hebben de afgelopen drie jaar gewerkt met zeven koppels. Zij waren werkzaam in kleine tot grote wijken, variërend van 3000 tot 15.000 inwoners. De kleine wijken zijn de Indische buurt in Zwolle, de drie Hoven in Leiden en de Driebergenbuurt in Deventer. Grote wijken zijn de Rietlanden in Emmen, de Walravenbuurt in Rotterdam en Malburgen in Arnhem. De Wippolder in Delft was de enige middelgrote wijk, die aan het experiment deelnam.

In de steden werken een politiemann en een opbouwwerker samen vanuit een gezamenlijke strategie met de bewoners van de geselecteerde buurten. De samenwerking is erop gericht dat de bewoners een grotere greep op hun eigen leefomgeving krijgen. Er bestaat een sterke samenhang tussen onveiligheidsgevoelens van mensen en de mate waarin zij invloed denken te kunnen uitoefenen.

In deze buurten was in alle gevallen sprake van een verslechterd leefklimaat en een groot gevoel van onveiligheid. Dit zag men terug op de agenda's van de bewonersgroepen die de koppels ondersteunden. Er was sprake van veel klachten over overlast van jeugd, druggebruikers, onzure types en mensen met een afwijkende levensstijl. Daarnaast verweten de buurtbewoners de instanties vaak dat 'zij' het zover hadden laten komen en dat 'zij' het dus ook zelf maar weer moesten opknappen'. De koppels hebben de beleving van de bewoners steeds als uitgangspunt genomen voor hun handelen. In drie gevallen is er een toekomstscenario geformuleerd door de buurtbewoners, wat als uitgangspunt diende voor de koppels. De actie van de koppels en buurtbewoners was gericht op het weg nemen van blokkades die men op de weg tegenkwam bij het verwezenlijken van de toekomstscenario's.

In veel gevallen was er sprake van een sterk lerend gedrag bij bewoners, waarbij een verandering van de 'agenda van de buurt' in het oog sprong. Men constateerde dat men zelf ook een aantal zaken had nagelaten en er kwamen woorden als: ontmoeting, feest, gezelligheid. Er was sprake van een bewustzijnsverandering: de situatie werd meer

gedefinieerd in termen van 'wij willen', dan in 'zij moeten'. Zelfredzaamheid draait in hoge mate om deze verandering in de definitie van de werkelijkheid en daarmee in het gedrag van mensen.

In de zeven steden zijn de koppels drie jaar lang in hun buurten werkzaam geweest met het oogmerk de sociale zelfredzaamheid te vergroten. Allen hebben een ontwikkeling doorgemaakt waarin een aantal overeenkomsten zijn te bespeuren. Deze overeenkomsten hebben wij in een model gevat. Het ontwikkelingsproces verloopt niet zo lineair als in het model wordt voorgesteld. Soms slaat men een fase over of keert men terug naar een eerder doorlopen fase. Verder zijn niet alle steden even ver in hun ontwikkeling. Dit heeft verschillende oorzaken. De 'chemie' tussen de koppelgenoten en de toegankelijkheid van de buurt zijn de twee voornaamste redenen van een vertraagd ontwikkelingsproces.

Het buurtontwikkelingsmodel van Sociale Zelfredzaamheid

We zullen nu aan de hand van de Zwolse situatie het ontwikkelingsmodel beschrijven en verduidelijken. Het model geeft vier niveaus aan waarop progressie waarneembaar is. Te weten: Het concept zelfredzaamheid, de koppelvorming, de buurt en de organisaties waar de koppelgenoten werkzaam zijn. De vier kolommen moeten in verticale richting worden gelezen. Kolom één geeft de veranderingen weer welke het denken over het concept sociale zelfredzaamheid in de loop van de tijd heeft doorgemaakt.

(zie schema op volgende pagina)

KOLOM 1: Categoriën

Joop en Wessel, beide al werkzaam in de Indische buurt, werden gevraagd mee te doen aan het experiment. Zij hadden wel behoefte aan extra ondersteuning en het gedachtengoed 'sociale zelfredzaamheid' sprak hen wel aan.

Conceptueel

Ze vonden het in eerste instantie nogal een vage theorie. Maar wilden het wel proberen om de mensen zelf te betrekken bij verbeteringen in de wijk. Zij waren er immers van overtuigd dat men duurzame veranderingen alleen maar tot stand kan brengen door bewoners te stimuleren zelf te veranderen. En dat zou een proces van jaren zijn.

Divergeren

Het koppel gaat stoeien met de ideeën rondom het begrip zelfredzaamheid. Het is net als bij 'een steen in de vijver gooien', er ontstaan kringen in het wateroppervlak die steeds groter en groter worden. Het lijkt niet op te houden. Zo verging het Joop en Wessel ook. Alles leek met zelfredzaamheid te maken te hebben. Door de gespannen situatie in de buurt hebben zij eerst een aantal duidelijke interventies moeten plegen voordat zij konden gaan experimenteren met zelfredzaamheid.

Afwegen

Na een tijd gaan de koppelgenoten gericht met zelfredzaamheid aan de slag. Zij ondernemen pogingen om de initiatieven terug te geven aan de bewoners. Joop en Wessel hebben in de beginjaren veelal op individueel niveau gewerkt omdat er sprake was van een 'cultuur van verloederings', die veroorzaakt werd door een aantal sleutelfiguren in de wijk. Het koppel moest daarom eerst deze sleutelfiguren aanpakken voordat zij op collectief niveau iets konden betekenen. In mei 1995 werd de actie 'groot onderhoud' in de wijk opgezet waarbij gezocht werd naar mogelijkheden om de bewoners te betrekken. Dit is gebeurd door verschillende sleutelfiguren een functie te geven bij de uitvoering van werkzaamheden. Zij werden vanuit verschillende bron-

nen betaald zoals SWZ, Jeugdwerkgarantieplan en diverse uitkeringen.

Divergentie

Het concept wordt steeds helderder voor de koppelpgenoten. Het heeft een vaste plek gekregen in hun doen en laten. De koppelpgenoten zijn in de fase van de divergentie steeds op zoek naar mogelijkheden om verbindingen te leggen tussen mensen zodat er een beweging in de buurt ontstaat die zich niet alleen bezig houdt met het treffen van maatregelen in de fysieke omgeving, maar een beweging die saamhorigheid en gezelligheid nastreeft. Zo wordt in de Indische buurt elk overleg kort gehouden en afgesloten met gezamenlijk iets te drinken.

Authorisatie

Tot slot de fase van autorisatie; de organisaties erkennen de waarde van het concept en willen er mee door gaan.

KOLOM 2: Het koppel

Verkenning

De meeste koppels stoeien met het begrip zelfredzaamheid en met elkaar in de beginfase. De politiemans en opbouwwerker zijn meestal gevraagd door hun meederen om deel te nemen aan het experiment. Zij wisten niet van tevoren met wie zij een koppel gingen vormen.

De koppelpgenoten vragen zich af wat ze met elkaar moeten en of ze dat ook willen. Joop en Wessel vormen wat dit betreft een uitzondering.

Verbroedering

Na wat gesnuffeld te hebben aan elkaar, treedt er een fase van verbroedering in. Men benadrukt de overeenkomsten. Men herkent veel overeenkomsten in elkaars werk. De beeldvorming hieromtrent wijzigt zich. In Zwolle kwam deze verbroedering heel duidelijk naar voren doordat het koppel zich presenteerde als medewerkers van BITZ. Dit was de gemeenschappelijke naam van het kantoor in de wijk.

Afstemming

De periode van verbroedering duurt niet zo heel lang want de werkzaamheden dwingen het koppel er snel toe zich bezig te gaan houden met ieders eigen taakstelling. Er waren nogal wat mensen in de wijk die zich bezig hielden met criminele activiteiten waarbij het koppel een tweekantige strategie volgde. Aan de ene kant pakte men notoire criminelen strafrechtelijk aan om meer rust in de buurt te brengen. Maar aan de andere kant ondernamen zij van alles om de mensen te bewegen te gaan werken en

Categoriën	Koppel	Buurt	Organisaties
Conceptueel gekke theorie kunnen we er iets mee?	Verkenning we moeten, maar willen we wel?	Slachtoffer we zijn altijd de dupe: ANGST!	Gedogen bestaande repertoire uitgeput
Divergentie 'steen in de vijver'	Verbroedering we doen eigenlijk hetzelfde	Bestrijden we zijn boos op jullie	Loslaten we vallen er ons geen breuk aan
Afwegen gerichter uitproberen	Afstemming we hebben ons eigen vak	Bevechten we zijn boos op elkaar	Verantwoording wat doen jullie eigenlijk
Convergeren vaste plek in het handelen	Organisatorische inbedding we voelen de organisatie	Zelfkritiek we zijn eigenlijk verdrietig	Vergelijking hoe past het bij de bestaande modificatie?
Authorisatie erkenning van de waarde	Normalisering 'zo zijn onze manieren'	Nieuw gedrag we durven wat we nooit gedacht hebben	Keus we verheffen het tot beleid

aan activiteiten in de buurt deel te nemen. Deze strategie heeft goed gewerkt.

Organisatorische inbedding

In de eerste drie fasen zijn de koppels vrij solitair bezig. Ze hebben tot nu toe hun handen vol aan elkaar en aan de buurt gehad. Op een gegeven moment ontstaat er behoefte aan ondersteuning en erkenning van de organisatie en de directe collega's. De organisatorische inbedding verloopt bij de politie vrij moeizaam omdat het korps een omslag maakt van werken met wijkagenten naar gebiedsgebonden werken met een team. Wessel, de wijkagent moet zijn monopoliepositie in de wijk opgeven en meedraaien in surveillancedienst. Dit is een grote ommekeer voor de organisatie alsook voor de wijkagent. De teamleider van Wessel heeft begrip voor zijn situatie en zicht op de pijn en moeite die deze verandering met zich meebrengt. Dit vergemakkelijkt het proces. Dit is niet bij alle koppels het geval waardoor er veel wijkagenten in de knel komen.

Binnen het welzijnswerk vindt de organisatorische inbedding weer op een heel ander manier plaats. Hier liggen de spanningsvolle momenten op het terrein van resultaatverantwoording. De opbouwwerkers worden onder druk gezet om hun resultaten te benoemen. Deze dienen meetbaar en zichtbaar te zijn. Iets wat moeilijk is bij een ontwikkelingstraject, omdat de resultaten op sociaal relationeel terrein zich lastig laten meten.

In Zwolle vormde dit echter geen probleem omdat Joop gemakkelijk kon aangeven hoeveel mensen er werk hadden en welke activiteiten ondernomen waren om de omgeving te verbeteren. Er heerst meer orde en rust in de buurt. Een andere resultaatverantwoordelijkheid werd niet gevraagd.

Normalisering

In deze fase bevinden de meeste koppels zich momenteel. Dat wil zeggen dat het voor de koppels duidelijk is wat 'hun manieren' zijn. Maar voor hun collega's is dit niet altijd zo. Normalisering impliceert dat het

MO-Samenlevingsopbouw
Antw. nr. 10740
2501 WB Den Haag

Geen
Porto

rust te herstellen in hun buurtje. Men werd er zich toen van bewust hoe ernstig de situatie was. Men vroeg zich af hoe het zover heeft kunnen komen. De meerderheid in de buurt voelde zich door iedereen verlaten en bedreigd door een aantal deviante families in de wijk. Men durfde geen melding te maken van ongeregelde heden uit angst voor repressailles.

Bestrijden

In de beginfase wanneer de koppelgenoten het vertrouwen proberen te winnen van de buurtbewoners door vooral te luisteren, krijgen ze veel boosheid over zich heen.

Allerlei voorbeelden uit het verleden worden genoemd waarbij de gemeente of de politie fouten hebben gemaakt. Beloftes zijn er gedaan, die nooit zijn waargemaakt door de instellingen.

In Zwolle was het niet anders. Joop en Wessel zijn in deze fase gaan praten met de 'sleutelfiguren' uit de wijk. Het proces kwam maar moeizaam op gang totdat het Europese kampioenschap voetbal begon. De wijk moest oranje worden. De bewoners hadden allerlei versieringen voor de wijk bedacht. Alleen geld was er nog nodig.

Men zei tegen het koppel: "Jullie willen wat voor ons doen. Hier is nu je kans." Joop en Wessel zorgden voor de financiën en er ont-

zelf plannen voor de verbetering van de wijk. Onlangs hebben de bewoners deze plannen gepresenteerd aan de vertegenwoordigers van de gemeente en andere buurtbewoners.

KOLOM 4: De Organisaties Gedogen

Drie jaar geleden waren de betreffende organisaties op zoek naar wegen om met de problemen die op hen afkwamen te kunnen omgaan. Het sterkst speelde dit binnen de politiekorpsen. Criminaliteit en veiligheid stonden hoog op de politieke agenda. Onveiligheidsgevoelens bij burgers namen enorm toe. Maar de politiemensen hadden zelf ook behoefte aan nieuwe benaderingswijzen. Veel agenten hadden het gevoel dat men dweilde met de kraan open. Men wilde structureler te werk gaan.

Het opbouwwerk stond onder druk omdat uit een evaluatieonderzoek van de Sociale Vernieuwing bleek dat er op fysiek niveau binnen de wijken veel was gebeurd. Maar op sociaal niveau was er niets veranderd. In bepaalde wijken voelden de opbouwwerkers en andere professionals zich niet meer veilig, zoals in de Indische buurt.

in de

er op 'zij',
een tijd
ven gaan
willen
n de
g van de
ng. Men

et
rten en
rag.
ze besef-
iets te
fase ver-

die dingen
it hebben
an dur-
meer
zuwen
nog nooit
n het werk
en opge-
n maken

Loslaten

De organisaties besluiten met het experiment Vergroting Sociale Zelfredzaamheid mee te doen. Koppels worden gevormd en deze kunnen aan de slag. Zij krijgen de volledige vrijheid om te experimenteren. Het is voor de organisatie nog vaag en heel kleinschalig. Men durft het risico te nemen. In Zwolle was het koppel het laatste redmiddel, nadat alles al geprobeerd was. Men wist niet meer hoe men de Indische buurt anders aan kon pakken. Het BITZ wordt opgericht en heeft grote ruimte voor eigen initiatief en aanpak binnen het kader dat wordt aangegeven door de stuurgroep. In de stuurgroep zijn de belangrijkste betrokken instanties vertegenwoordigd zoals de gemeente, politie, welzijn en woningbouwvereniging.

Verantwoording

De koppels hebben een grote handelingsvrijheid totdat het middle-management de koppelgenoten ter verantwoording roept. Men ontvangt signalen dat er wat in de wijk gaande is. Men raakt voor een deel geïnteresseerd en voor een deel wil men controle gaan uitoefenen.

Vergelijking

Tijdens en na het proces van resultaatbepoening gaat men de werkwijze vergelijken met andere methoden. Men vraagt zich af wat de meerwaarde is. Bij de politie worstelt men met het vraagstuk hoe het werken vanuit het concept sociale zelfredzaamheid zich verhoudt tot gebiedsgebonden en integraal werken.

Bij het opbouwwerk is opnieuw discussie ontstaan over de agogische pretenties van het vak. Moet het vak opnieuw een emanciperend vak worden? Zoals het was voor de stadsvernieuwingsperikelen in de grote steden halverwege de jaren zeventig?

Keuze

Discussies rondom deze vraagstukken zijn gaande. Uiteindelijk zal er een keuze gemaakt worden of men de benaderingswijze tot beleid wil verheffen of niet. In sommige steden is deze keuze reeds gemaakt zoals in Utrecht.

□

nen betaald zoals SWZ, Jeugdwerkgarantieplan en diverse uitkeringen.

Divergentie

Het concept wordt steeds helderder voor de koppelgenoten. Het heeft een vaste plek gekregen in hun doen en laten. De koppelgenoten zijn in de fase van de divergentie steeds op zoek naar mogelijkheden om verbindingen te leggen tussen mensen zodat er een beweging in de buurt ontstaat die zich niet alleen bezig houdt met het treffen van maatregelen in de fysieke omgeving, maar een beweging die saamhorigheid en gezelligheid nastreeft. Zo wordt in de Indische buurt elk overleg kort gehouden en afgesloten met gezamenlijk iets te drinken.

Authorisatie

Tot slot de fase van autorisatie; de organisaties erkennen de waarde van het concept en willen er mee door gaan.

KOLOM 2: Het koppel

Verkenning

De meeste koppels stoeien met het begrip zelfredzaamheid en met elkaar in de beginfase. De politieman en opbouwwerker zijn meestal gevraagd door hun meerderen om deel te nemen aan het experiment. Zij wisten niet van tevoren met wie zij een koppel gingen vormen.

De koppelgenoten vragen zich af wat ze met elkaar moeten en of ze dat ook willen. Joop en Wessel vormen wat dit betreft een uitzondering.

Verbroedering

Na wat gesnuffeld te hebben aan elkaar, treedt er een fase van verbroedering in. Men benadrukt de overeenkomsten. Men herkent veel overeenkomsten in elkaars werk. De beeldvorming hieromtrent wijzigt zich. In Zwolle kwam deze verbroedering heel duidelijk naar voren doordat het koppel zich presenteerde als medewerkers van BITZ. Dit was de gemeenschappelijke naam van het kantoor in de wijk.

Afstemming

De periode van verbroedering duurt niet zo heel lang want de werkzaamheden dwingen het koppel er snel toe zich bezig te gaan houden met ieders eigen taakstelling. Er waren nogal wat mensen in de wijk die zich bezig hielden met criminele activiteiten waarbij het koppel een tweekantige strategie volgde. Aan de ene kant pakte men nootore criminelen strafrechtelijk aan om meer rust in de buurt te brengen. Maar aan de andere kant ondernamen zij van alles om de mensen te bewegen te gaan werken en

Categori

Concept

gekke th
kunnen v
mee?

Diverge
'steen in

Afwege
gerichte
beren

Converg
vaste ple
handeler

Authoris
erkennin
waarde

MC

Samenlevingsopbouw

Ik wil een
nieuwe
abonnee
aanmelden:

Naam nieuwe abonnee:

Adres:

Tel.nr.:

factuuradres:
Naam instelling:

Straatnaam:

Postcode:

Woonplaats:

Antwoordkaart

aan activiteiten in de buurt deel te nemen. Deze strategie heeft goed gewerkt.

Organisatorische inbedding

In de eerste drie fasen zijn de koppels vrij solitair bezig. Ze hebben tot nu toe hun handen vol aan elkaar en aan de buurt gehad. Op een gegeven moment ontstaat er behoefte aan ondersteuning en erkenning van de organisatie en de directe collega's. De organisatorische inbedding verloopt bij de politie vrij moeizaam omdat het korps een omslag maakt van werken met wijkagenten naar gebiedsgebonden werken met een team. Wessel, de wijkagent moet zijn monopoliepositie in de wijk opgeven en meedraaien in surveillancedienst. Dit is een grote ommekeer voor de organisatie alsook voor de wijkagent. De teamleider van Wessel heeft begrip voor zijn situatie en zicht op de pijn en moeite die deze verandering met zich meebrengt. Dit vergemakkelijkt het proces. Dit is niet bij alle koppels het geval waardoor er veel wijkagenten in de knel komen.

Binnen het welzijnswerk vindt de organisatorische inbedding weer op een heel ander manier plaats. Hier liggen de spanningsvolle momenten op het terrein van resultaatverantwoording. De opbouwwerkers worden onder druk gezet om hun resultaten te benoemen. Deze dienen meetbaar en zichtbaar te zijn. Iets wat moeilijk is bij een ontwikkelingstraject, omdat de resultaten op sociaal relationeel terrein zich lastig laten meten.

In Zwolle vormde dit echter geen probleem omdat Joop gemakkelijk kon aangeven hoeveel mensen er werk hadden en welke activiteiten ondernomen waren om de omgeving te verbeteren. Er heerst meer orde en rust in de buurt. Een andere resultaatverantwoordelijkheid werd niet gevraagd.

Normalisering

In deze fase bevinden de meeste koppels zich momenteel. Dat wil zeggen dat het voor de koppels duidelijk is wat 'hun manieren' zijn. Maar voor hun collega's is dit niet altijd zo. Normalisering impliceert dat het

Samenlevingsopbouw

Ik wil een gratis proefnummer ontvangen

Naam:

Adres:

Tel.nr.:

Antwoordkaart

rust te herstellen in hun buurtje. Men werd er zich toen van bewust hoe ernstig de situatie was. Men vroeg zich af hoe het zover heeft kunnen komen. De meerderheid in de buurt voelde zich door iedereen verlaten en bedreigd door een aantal deviante families in de wijk. Men durfde geen melding te maken van ongeregelde uit angst voor repressailles.

Bestrijden

In de beginfase wanneer de koppelgenoten het vertrouwen proberen te winnen van de buurtbewoners door vooral te luisteren, krijgen ze veel boosheid over zich heen. Allerlei voorbeelden uit het verleden worden genoemd waarbij de gemeente of de politie fouten hebben gemaakt. Beloftes zijn er gedaan, die nooit zijn waargemaakt door de instellingen. In Zwolle was het niet anders. Joop en Wessel zijn in deze fase gaan praten met de 'sleutelfiguren' uit de wijk. Het proces kwam maar moeizaam op gang totdat het Europese kampioenschap voetbal begon. De wijk moest oranje worden. De bewoners hadden allerlei versieringen voor de wijk bedacht. Alleen geld was er nog nodig. Men zei tegen het koppel: "Julie willen wat voor ons doen. Hier is nu je kans." Joop en Wessel zorgden voor de financiën en er ont-

zelf plannen voor de verbetering van de wijk. Onlangs hebben de bewoners deze plannen gepresenteerd aan de vertegenwoordigers van de gemeente en andere buurtbewoners.

KOLOM 4: De Organisaties Gedogen

Drie jaar geleden waren de betreffende organisaties op zoek naar wegen om met de problemen die op hen afkwamen te kunnen omgaan. Het sterkst speelde dit binnen de politiekorpsen. Criminaliteit en veiligheidszonden hoog op de politieke agenda. Onveiligheidsgevoelens bij burgers namen enorm toe. Maar de politiemensen hadden zelf ook behoefte aan nieuwe benaderingswijzen. Veel agenten hadden het gevoel dat men dweilde met de kraan open. Men wilde structureler te werk gaan. Het opbouwwerk stond onder druk omdat uit een evaluatieonderzoek van de Sociale Vernieuwing bleek dat er op fysiek niveau binnen de wijken veel was gebeurd. Maar op sociaal niveau was er niets veranderd. In bepaalde wijken voelden de opbouwwerkers en andere professionals zich niet meer veilig, zoals in de Indische buurt.

Loslaten

De organisaties besluiten met het experiment Vergroting Sociale Zelfredzaamheid mee te doen. Koppels worden gevormd en deze kunnen aan de slag. Zij krijgen de volledige vrijheid om te experimenteren. Het is voor de organisatie nog vaag en heel kleinschalig. Men durft het risico te nemen. In Zwolle was het koppel het laatste redmiddel, nadat alles al geprobeerd was. Men wist niet meer hoe men de Indische buurt anders aan kon pakken. Het BITZ wordt opgericht en heeft grote ruimte voor eigen initiatief en aanpak binnen het kader dat wordt aangegeven door de stuurgroep. In de stuurgroep zijn de belangrijkste betrokken instanties vertegenwoordigd zoals de gemeente, politie, welzijn en woningbouwvereniging.

Verantwoording

De koppels hebben een grote handelingsvrijheid totdat het middle-management de koppelgenoten ter verantwoording roept. Men ontvangt signalen dat er wat in de wijk gaande is. Men raakt voor een deel geïnteresseerd en voor een deel wil men controle gaan uitoefenen.

Vergelijking

Tijdens en na het proces van resultaatbenoeming gaat men de werkwijze vergelijken met andere methoden. Men vraagt zich af wat de meerwaarde is. Bij de politie worstelt men met het vraagstuk hoe het werken vanuit het concept sociale zelfredzaamheid zich verhoudt tot gebiedsgebonden en integraal werken. Bij het opbouwwerk is opnieuw discussie ontstaan over de agogische pretenties van het vak. Moet het vak opnieuw een emanciperend vak worden? Zoals het was voor de stadsvernieuwingsperikelen in de grote steden halverwege de jaren zeventig?

Keuze

Discussies rondom deze vraagstukken zijn gaande. Uiteindelijk zal er een keuze gemaakt worden of men de benaderingswijze tot beleid wil verheffen of niet. In sommige steden is deze keuze reeds gemaakt zoals in Utrecht.

nen betaald zoals SWZ, Jeugdwerkgarantieplan en diverse uitkeringen.

Divergentie

Het concept wordt steeds helderder voor de koppelgenoten. Het heeft een vaste plek gekregen in hun doen en laten. De koppelgenoten zijn in de fase van de divergentie steeds op zoek naar mogelijkheden om verbindingen te leggen tussen mensen zodat er een beweging in de buurt ontstaat die zich niet alleen bezig houdt met het treffen van maatregelen in de fysieke omgeving, maar een beweging die saamhorigheid en gezelligheid nastreeft. Zo wordt in de Indische buurt elk overleg kort gehouden en afgesloten met gezamenlijk iets te drinken.

Authorisatie

Tot slot de fase van autorisatie; de organisaties erkennen de waarde van het concept en willen er mee door gaan.

KOLOM 2: Het koppel

Verkenning

De meeste koppels stoeien met het begrip zelfredzaamheid en met elkaar in de beginfase. De politiemanager en opbouwwerker zijn meestal gevraagd door hun meedraaiers om deel te nemen aan het experiment. Zij wisten niet van tevoren met wie zij een koppel gingen vormen.

De koppelgenoten vragen zich af wat ze met elkaar moeten en of ze dat ook willen. Joop en Wessel vormen wat dit betreft een uitzondering.

Verbroedering

Na wat gesnuffeld te hebben aan elkaar, treedt er een fase van verbroedering in. Men benadrukt de overeenkomsten. Men herkent veel overeenkomsten in elkaars werk. De beeldvorming hieromtrent wijzigt zich. In Zwolle kwam deze verbroedering heel duidelijk naar voren doordat het koppel zich presenteerde als medewerkers van BITZ. Dit was de gemeenschappelijke naam van het kantoor in de wijk.

Afstemming

De periode van verbroedering duurt niet zo heel lang want de werkzaamheden dwingen het koppel er snel toe zich bezig te gaan houden met ieders eigen taakstelling. Er waren nogal wat mensen in de wijk die zich bezig hielden met criminele activiteiten waarbij het koppel een tweekantige strategie volgde. Aan de ene kant pakte men notoire criminelen strafrechtelijk aan om meer rust in de buurt te brengen. Maar aan de andere kant ondernamen zij van alles om de mensen te bewegen te gaan werken en

Cate

Conc
gekk
kunn
mee'

Dive
'ste

Afw
geric
bere

Com
vaste
hanc

Aut
erke
waar

MO-Samenlevingsopbouw
Antw. nr. 10740
2501 WB Den Haag

Geen
Porto

aan activiteiten in de buurt deel te nemen. Deze strategie heeft goed gewerkt.

Organisatorische inbedding

In de eerste drie fasen zijn de koppels vrij solitair bezig. Ze hebben tot nu toe hun handen vol aan elkaar en aan de buurt gehad. Op een gegeven moment ontstaat er behoefte aan ondersteuning en erkenning van de organisatie en de directe collega's. De organisatorische inbedding verloopt bij de politie vrij moeizaam omdat het korps een omslag maakt van werken met wijkagenten naar gebiedsgebonden werken met een team. Wessel, de wijkagent moet zijn monopoliepositie in de wijk opgeven en meedraaien in surveillancedienst. Dit is een grote ommekeer voor de organisatie alsook voor de wijkagent. De teamleider van Wessel heeft begrip voor zijn situatie en zicht op de pijn en moeite die deze verandering met zich meebrengt. Dit vergemakkelijkt het proces. Dit is niet bij alle koppels het geval waardoor er veel wijkagenten in de knel komen.

Binnen het welzijnswerk vindt de organisatorische inbedding weer op een heel ander manier plaats. Hier liggen de spanningsvolle momenten op het terrein van resultaatverantwoording. De opbouwwerkers worden onder druk gezet om hun resultaten te benoemen. Deze dienen meetbaar en zichtbaar te zijn. Iets wat moeilijk is bij een ontwikkelingstraject, omdat de resultaten op sociaal relationeel terrein zich lastig laten meten.

In Zwolle vormde dit echter geen probleem omdat Joop gemakkelijk kon aangeven hoeveel mensen er werk hadden en welke activiteiten ondernomen waren om de omgeving te verbeteren. Er heerst meer orde en rust in de buurt. Een andere resultaatverantwoordelijkheid werd niet gevraagd.

Normalisering

In deze fase bevinden de meeste koppels zich momenteel. Dat wil zeggen dat het voor de koppels duidelijk is wat 'hun manieren' zijn. Maar voor hun collega's is dit niet altijd zo. Normalisering impliceert dat het

werken vanuit het concept van sociale zelfredzaamheid een van de varianten is geworden in het handelingsrepertoire van de politie en welzijnswerkers. Maar vooral ook dat zelfredzaamheid een lange termijn doel is bij elke interventie.

De positie van Joop en Wessel zal anders worden. Collega's zullen ook een relatie opbouwen met bewoners en zaken regelen. Men zal steeds meer gaan werken vanuit een multidisciplinair team bestaande uit professionals, die verantwoordelijk zijn voor de Indische buurt. Het motto blijft 'kennen en gekend worden'.

KOLOM 3: De Buurt

In de buurt vindt eveneens een positieve ontwikkeling plaats. Een ontwikkeling waar het uiteindelijk allemaal omgaat. In eerste instantie beginnen de meeste koppels contacten te leggen in de buurt. Zij ontmoeten dan veel bewoners die zich het slachtoffer voelen van de gemeente, de instanties en in veel gevallen ook van andere bewoners. De mensen voelen zich in de steek gelaten, ze maken zich zorgen en zijn bang.

Slachtoffer

Er was in de Indische buurt sprake van pure ontreddering na het optreden van de ME. De buurtbewoners waren geschokt over het feit dat de ME nodig was om de orde en rust te herstellen in hun buurtje. Men werd er zich toen van bewust hoe ernstig de situatie was. Men vroeg zich af hoe het zover heeft kunnen komen. De meerderheid in de buurt voelde zich door iedereen verlaten en bedreigd door een aantal deviante families in de wijk. Men durfde geen melding te maken van ongeregelde uitangst voor repressailles.

Bestrijden

In de beginfase wanneer de koppelgenoten het vertrouwen proberen te winnen van de buurtbewoners door vooral te luisteren, krijgen ze veel boosheid over zich heen. Allerlei voorbeelden uit het verleden worden genoemd waarbij de gemeente of de politie fouten hebben gemaakt. Beloftes zijn er gedaan, die nooit zijn waargemaakt door de instellingen.

In Zwolle was het niet anders. Joop en Wessel zijn in deze fase gaan praten met de 'sleutelfiguren' uit de wijk. Het proces kwam maar moeizaam op gang totdat het Europese kampioenschap voetbal begon. De wijk moest oranje worden. De bewoners hadden allerlei versieringen voor de wijk bedacht. Alleen geld was er nog nodig. Men zei tegen het koppel: "Julie willen wat voor ons doen. Hier is nu je kans." Joop en Wessel zorgden voor de financiën en er ont-

stond een fantastische oranje-week in de Indische buurt.

Bevechten

Na een periode van veel gemopper op 'zij', de gemeente en politie, breekt er een tijd aan dat de bewoners toch initiatieven gaan nemen. Een deel van de bewoners willen aan de slag om bepaalde wensen in de buurt te realiseren. Bij de uitvoering van de plannen ontstaan er fricties onderling. Men wordt boos op elkaar.

Zelfkritiek

De bewoners merken dat ze met het bevechten van elkaar niets opschieten en gaan reflecteren op het eigen gedrag. Welke rol heb ik in dit gebeuren? Ze beseffen dat ze elkaar nodig hebben om iets te bereiken. De bewoners zijn in deze fase verdrietig over het verloop.

Nieuw gedrag

In alle buurten zien we bewoners die dingen doen waarvan ze zelf nooit gedacht hebben dat ze dat zouden kunnen, laat staan durven doen. In Zwolle zijn er steeds meer bewoners die de handen uit de mouwen steken. Er zijn buurtbewoners die nog nooit eerder een baan hadden en nu aan het werk zijn. Verder zijn er drie werkgroepen opgericht in de buurt. Deze werkgroepen maken zelf plannen voor de verbetering van de wijk. Onlangs hebben de bewoners deze plannen gepresenteerd aan de vertegenwoordigers van de gemeente en andere buurtbewoners.

KOLOM 4: De Organisaties

Gedogen

Drie jaar geleden waren de betreffende organisaties op zoek naar wegen om met de problemen die op hen afkwamen te kunnen omgaan. Het sterkst speelde dit binnen de politiekorpsen. Criminaliteit en veiligheid stonden hoog op de politieke agenda. Onveiligheidsgevoelens bij burgers namen enorm toe. Maar de politiemensen hadden zelf ook behoefte aan nieuwe benaderingswijzen. Veel agenten hadden het gevoel dat men dweilde met de kraan open. Men wilde structureler te werk gaan. Het opbouwwerk stond onder druk omdat uit een evaluatieonderzoek van de Sociale Vernieuwing bleek dat er op fysiek niveau binnen de wijken veel was gebeurd. Maar op sociaal niveau was er niets veranderd. In bepaalde wijken voelden de opbouwwerkers en andere professionals zich niet meer veilig, zoals in de Indische buurt.

Loslaten

De organisaties besluiten met het experiment Vergroting Sociale Zelfredzaamheid mee te doen. Koppels worden gevormd en deze kunnen aan de slag. Zij krijgen de volledige vrijheid om te experimenteren. Het is voor de organisatie nog vaag en heel kleinschalig. Men durft het risico te nemen. In Zwolle was het koppel het laatste redmiddel, nadat alles al geprobeerd was. Men wist niet meer hoe men de Indische buurt anders aan kon pakken. Het BITZ wordt opgericht en heeft grote ruimte voor eigen initiatief en aanpak binnen het kader dat wordt aangegeven door de stuurgroep. In de stuurgroep zijn de belangrijkste betrokken instanties vertegenwoordigd zoals de gemeente, politie, welzijn en woningbouwvereniging.

Verantwoording

De koppels hebben een grote handelingsvrijheid totdat het middle-management de koppelgenoten ter verantwoording roept. Men ontvangt signalen dat er wat in de wijk gaande is. Men raakt voor een deel geïnteresseerd en voor een deel wil men controle gaan uitoefenen.

Vergelijking

Tijdens en na het proces van resultaatbenoeming gaat men de werkwijze vergelijken met andere methoden. Men vraagt zich af wat de meerwaarde is. Bij de politie worstelt men met het vraagstuk hoe het werken vanuit het concept sociale zelfredzaamheid zich verhoudt tot gebiedsgebonden en integraal werken.

Bij het opbouwwerk is opnieuw discussie ontstaan over de agogische pretenties van het vak. Moet het vak opnieuw een emanciperend vak worden? Zoals het was voor de stadsvernieuwingsperikelen in de grote steden halverwege de jaren zeventig?

Keuze

Discussies rondom deze vraagstukken zijn gaande. Uiteindelijk zal er een keuze gemaakt worden of men de benaderingswijze tot beleid wil verheffen of niet. In sommige steden is deze keuze reeds gemaakt zoals in Utrecht.

└

Pilot HBO-Integrale Veiligheidszorg

door Chantalle Vissers

Op 1 september jongstleden startte de pilot HBO-Integrale Veiligheidszorg. Een hogere beroepsopleiding welke is ontstaan uit de behoefte aan een ander soort politiefunctionaris. Van de politiefunctionaris belast met integrale veiligheidszorg wordt verwacht dat hij of zij in staat is invulling te geven aan de samenwerking met andere partners op het gebied van openbare orde en veiligheid. Het instandhouden van de openbare orde en veiligheid behoort namelijk niet meer tot het monopolie van politie en justitie. De laatste jaren zijn op het gebied van toezicht, beveiliging en criminaliteitsbestrijding allerlei nieuwe functies niet meer tot het monopolie van politie en justitie. De laatste jaren zijn op het gebied van toezicht, beveiliging en criminaliteitsbestrijding allerlei nieuwe functies niet meer tot het monopolie van politie en justitie. Hierdoor heeft er een accentverschuiving plaatsgevonden van de opsporing en vervolging van strafbare feiten door politie en justitie (de repressie), naar preventief en pro-actief werken door diverse partners.

Gezamenlijke inspanning van partners

Integrale veiligheidszorg kenmerkt zich dus door repressief, preventief en pro-actief werken middels de gezamenlijke inspanning van een groot aantal partners. Hierbij valt o.a. te denken aan politie, brandweer, horeca, bank- en verzekeringswezen, beveiligingsbedrijven, scholen, gemeenten, provincies, Europese Unie etc.

De functionaris integrale veiligheidszorg dient kennis te nemen van de verschillende manieren om naar de samenleving te kijken. Die kennis kan men vervolgens aanwenden om actuele maatschappelijke problemen vanuit verschillende invalshoeken te benaderen en tot oplossingen te komen.

Oplossingen die voor alle betrokken partijen het beste resultaat opleveren.

Politie-onderwijs aan laten sluiten bij regulier onderwijs

Het huidige politie-onderwijs is te veel gericht op politie-functionarissen oude stijl en besteedt vanuit dat perspectief aandacht aan kennis en vaardigheden ten behoeve van politie-specifieke zaken.

Integrale veiligheidszorg heeft behoefte aan een opleiding die anders en breder van

opzet is. Er is behoefte aan een opleiding in een maatschappelijk geïntegreerde setting. Daarmee wordt bedoeld dat aansluiting wordt gevonden bij het reguliere onderwijs. Door aansluiting bij het reguliere onderwijs krijgen toekomstige politiefunctionarissen meer kennis en inzicht in het brede scala van openbare orde en veiligheid en wordt samenwerking met anderen die zich daarmee bezighouden gestimuleerd. Voor de netwerkfunctie van de politiemedewerker integrale veiligheid is binnen het reguliere beroepsopleiding ook nadrukkelijk aandacht voor de ontwikkeling van sociale vaardigheden in een brede maatschappelijke context. Het succesvol afronden van een opleiding integrale veiligheidszorg betekent overigens niet dat de opleiding van deze toekomstige politie-medewerkers daarmee is voltooid. Het aanvullen en verfijnen van kennis, vaardigheden en beroepshouding door het volgen van politie-specifiek onderwijs bij het LSOP blijft noodzakelijk. Aspecten die binnen dit onderwijs aan de orde komen zijn vooral gericht op de executieve taakuitoefening, politie-specifieke kennis en -vaardigheden, de toepassing van dwangmiddelen en geweldsbeheersing. Derhalve hebben de drie politiekorpsen Utrecht, Twente en Limburg Zuid met de hogescholen in de betreffende regio's en het LSOP afspraken gemaakt over inpassing van het politie-specifiek onderwijs in het vierde en laatste studiejaar van de HBO-Integrale Veiligheidszorg.

Omdat het hier gaat om een pilot hebben de drie genoemde regio's zich in een convenant verplicht gesteld om elk tien studenten in deze opleiding te plaatsen. Deze studenten ontvangen een werkgelegenheidsintentie, hetgeen betekent dat zij, na het met goed gevolg voltooien van de opleiding en het voldoen aan de aanstellingseisen voor de politie, aangesteld worden bij het korps. Aangezien zich circa 35 kandidaten hadden gemeld om in aanmerking te komen voor deze politie-specifieke richting van de HBO-Integrale Veiligheidszorg in Limburg Zuid, heeft ons korps een voorselectie gehouden. Na deze voorselectie zijn de tien meest geschikte kandidaten op 1 september 1997 voor ons korps aan de opleiding begonnen.

Op 4 september brachten de studenten een bezoek aan de korpschef in het hoofdbureau te Maastricht. Tijdens dit bezoek benadrukte de korpschef nogmaals dat de studenten opgeleid zullen worden tot een nieuw type functionaris, niet beter dan de zittende politiefunctionarissen, maar anders. Een nieuwe medewerker met andere taakaccenten; een zogenaamde netwerker die gespecialiseerd is in het zoeken naar balans tussen denken en doen teneinde de effecten van het handelen voor alle betrokken partijen zo gewenst mogelijk te maken. (...)

(Overgenomen uit: Korpsblad Politie Limburg Zuid, no. 8, oktober 1997.)

**Bel voor meer informatie met:
Hogeschool Limburg,
Dhr. F. Alders
of Mw. G. Kessels-Matze.
Telefoon: 046-459 1212.**

Een co-productief proces en sociale zelfredzaamheid

door Gerard Moerkerk, Programmaleider Slaghekkbuurt Impuls

In het kader van de wijkaanpak Grote Stedenbeleid in de wijk Hillesluis in Rotterdam-Zuid is o.a. het programma Buurten en bewoners onderscheiden. Het programma dient om in een buurt in Hillesluis een integrale aanpak te ontwikkelen vanuit de beleving van bewoners en ondernemers. In co-productie zou er integraal gewerkt moeten worden. In juli 1997 stelde de deelgemeenteraad van Feyenoord de randvoorwaarden vast waaraan een dergelijke aanpak inclusief de besteding van het beschikbare budget, dient te voldoen. Tevens selecteerde zij de buurt in Hillesluis waarin de aanpak zou worden toegepast: de Slaghekkbuurt.

In september 1997 werd de gewenste, co-productieve aanpak in de regiegroep Slaghekkbuurt Impuls akkoord bevonden. Binnen deze aanpak heeft het samenwerkingsproject van de Stichting Maatschappij Veiligheid en Politie en het Landelijk Centrum Opbouwwerk een plek gekregen. De sociale zelfredzaamheid van de burger neemt daarin een centrale plaats in. Ten behoeve van het registreren van de aanpak is een regiegroep ingesteld. Deze regiegroep heeft met name tot taak om lijnen uit te zetten in het proces van co-productie en is adviserend aan de spelers in het veld. De samenstelling van de regiegroep is gebaseerd op de belangrijkste betrokken partijen bij de aanpak van de Slaghekkbuurt. Een vertegenwoordiger vanuit de in de Slagwerkregroep verenigde bewoners, de woningcorporatie, de portefeuillehouder Vernieuwend Besturen vanuit de deelgemeente, een raadslid uit de gemeenteraad van Rotterdam, de gebiedsmanager sociaal cultureel werk, de projectleider Hillesluis Impuls en de programmaleider Slaghekkbuurt Impuls.

Aanpak

In de aanpak worden 2 hoofdactiviteiten onderscheiden. Allereerst een viertal werkbijeenkomsten. Vervolgens een campagne. In de werkbijeenkomsten gaan alle betrokken organisaties (inclusief bestuurders en politici) en bewoners uit de Slaghekkbuurt systematisch aan de slag om een 'voorlopig' plan voor de toekomst op te stellen. Daaruit

voortvloeiend worden een aantal concrete, korte termijn acties voorgesteld. De werkbijeenkomsten leveren materiaal en richtlijnen op voor de te houden campagne in het voorjaar van 1998. Naast het werken aan een voorlopige toekomstvisie en concrete actiepunten geldt als neven doel kennismaking, onderlinge afstemming en samenwerking. Bij de werkbijeenkomsten is gewerkt volgens een 'bottom-up' participatieve methode. In deze methode wordt op democratische wijze in stappen toegewerkt naar een aanpak vanuit de beleving van betrokkenen.

Eerste bijeenkomst

In de eerste bijeenkomst formuleren de deelnemers hun 'dromen'. De opdracht was: als de inzet geslaagd is, wat is er dan, wat doen we dan, wat is er zichtbaar, wat voelen we dan? De deelnemers doen dit door op halve A4-tjes in enkele woorden aan te geven waar ze dan aan denken.

Voor de Slaghekkbuurt hadden de 40 deelnemers in een half uur in totaal 130 dromen opgeschreven. Stapsgewijs werden de gepresenteerde dromen met elkaar in verband gebracht en dat leidde tot in totaal 13 hoofdthema's. Deze bestrijken alle facetten die een bijdrage leveren aan een goede toekomst voor de buurt.

Het resultaat van een avond dromen is uiteindelijk een wat meer naar elkaar groeien van de deelnemers en een concreet beeld over een Slaghekkbuurt waar je goed met elkaar omgaat en waar je veilig en fijn kunt wonen en werken.

Tweede bijeenkomst

In de tweede bijeenkomst is de opdracht aan de deelnemers: als je 'morgen' de dromen wilt bereiken, welke barrières moet je dan overwinnen? Ook hier wordt dezelfde manier toegepast om ieders barrières te inventariseren en gezamenlijk te rubriceren. De resultaten gaven aan dat een groot deel van de belemmeringen te maken hadden met onvoldoende samenwerking tussen bewoners onderling, tussen bewoners en organisaties en organisaties onderling.

Derde bijeenkomst

In de derde bijeenkomst zetten de deelnemers de strategieën op een rij om de barriè-

res uit de weg te ruimen. Dit leverde ook al een aantal concrete voorstellen voor aanpak op. Met behulp van stickers werden de prioriteiten voor 1998 door de deelnemers aangegeven. Een aantal deelnemers ging met huiswerk weg om uiteindelijk tot meer uitgewerkte voorstellen te kunnen komen.

Vierde bijeenkomst

In de vierde bijeenkomst worden concrete voorstellen aan alle deelnemers voorgelegd. Voor deze gelegenheid werden ook de hoofden van betrokken diensten/organisaties uitgenodigd. Als concreet actiepunt werd o.a. opgevoerd het houden van een Campagne "Sla je Eigen Slag." Tijdens deze bijeenkomst werd de methode van co-productief werken door de betrokken bestuurders (resp. dagelijks bestuurslid en Wethouder) van de deelgemeente en van de gemeente Rotterdam als ideaal omschreven. "Voor de deelnemende bewoners werd de presentatie als een ver-van-mijn-bed-show ervaren.

Campagne 'Sla Je Eigen Slag'

Voordat de campagne van start gaat wordt er onder de bewoners een nulmeting uitgevoerd. Voor de onderscheiden thema's uit de werkbijeenkomsten wordt nagegaan hoe de bewoners die vóór de campagne ervaren en of zij de te nemen maatregelen steunen. Over een half jaar wordt de meting herhaald om zo te kunnen nagaan of de te nemen maatregelen effect hebben gesorteerd. In mei 1998 start de Campagne 'Sla Je Eigen Slag'. Vanuit de werkbijeenkomsten is de campagne een vertaling van de thema's: 'de buurt organiseren', 'de buurt op z'n kop' en 'opkomen voor je wijk'.

De Campagne heeft in het hele proces de volgende doelen:

- * verbeterd contact tussen bewoners onderling.
- * verbeterd contact en samenwerking tussen bewoners en organisaties.
- * verbreding van de inzet door bewoners bij het werken aan de buurt en de ondersteuning van bewoners waar mogelijk in hun individuele ontplooiing.
- * het uitvoeren van de 'eerste' concrete acties.
- * een in de buurt gedragen visie op de toekomst en de aanpak.

Sociale Zelfredzaamheid?

Vanuit het landelijk samenwerkingsverband tussen de SMVP en het LCO is de toegepaste methode aanbevolen. Vanuit de inzet om de sociale zelfredzaamheid van de burger te ondersteunen werd deze methode als laagdrempelig beoordeeld bij het in co-productie werken aan een integrale aanpak. Tevens zou de methode bijdragen aan een goede samenwerking tussen de zogenaamde leefwereld en de systeemwereld.

De vraag is nu of dat in de praktijk van het werken aan de Slaghekkbuurt ook het geval is geweest. Op de vraag of de methode laagdrempelig is zeg ik volmondig 'ja'. Elke deelnemende bewoner was in staat om zijn ideeën te ventileren tijdens de bijeenkomsten. De werving voor de bijeenkomsten was echter een hele toer. Dat had diverse redenen. In de Slaghekkbuurt waren diverse, met name stadsvernieuwingprojecten gestagneerd. Tevens was de criminaliteit in het afgelopen jaar stevig toegenomen. Bewoners die werden benaderd moesten dan ook menigmaal overtuigd worden van het nut om nu gezamenlijk een aanpak neer te zetten. Eerst iets zien, dan geloven was zo'n beetje de houding. Uiteindelijk lukte het om een 30-tal bewoners te interesseren voor de werkbijeenkomsten. Het waren met name Turkse, Marokkaanse en Surinaamse deelnemers, wat vrijwel overeenkwam met

de samenstelling van de bevolking in de Slaghekkbuurt.

Het deelnemen aan de werkbijeenkomsten leverde met name bij de betrokken organisaties, diensten, bestuurders en politici enthousiasme op. Zij waren met name gearmeerd van de systematische manier waarop de aanpak boven tafel kwam. Tevens sprak hen de constructieve samenwerking met bewoners aan. Zij waren wel eens anders gewend! Vanuit het oogpunt van Vernieuwend Besturen werd de gebruikte methode zeer positief ontvangen. De professionals waren dan ook trouwe deelnemers.

Voor de deelnemende bewoners waren de werkbijeenkomsten niet erg stimulerend. Zij ventileerden wel steeds de ideeën die in de opdrachten werden gevraagd, maar de vertaling naar een integrale aanpak van de hele buurt was een te grote stap. Het feit dat menige deelnemer de Nederlandse taal niet machtig was versterkte dit gevoel. De ideeën van de bewoners leverden voor de regio veel materiaal op om te komen tot een formulering van een integrale aanpak inclusief het stellen van prioriteiten. Bij de bewoners leefde de verwachting: ik heb dit nu opgeschreven, wanneer wordt dat nu eens uitgevoerd?

Het gevolg van deze ervaringen was dat voor elke werkbijeenkomst de deelnemende

bewoners aangespoord moesten worden om weer mee te doen.

Uitdaging

De resultaten van de co-productieve werkbijeenkomsten leveren veel aanknopingspunten op om een aanpak neer te zetten vanuit de beleving van bewoners. Daarbij is onderscheid te maken tussen maatregelen die door betrokken organisaties dienen te worden genomen en maatregelen die door bewoners worden genomen, wel of niet ondersteund en in samenwerking met één of meer organisaties.

De Campagne die op stapel staat kan tot een verdere verbreding van de bewonersinzet leiden en tot een aanpak 'dicht bij huis'. Daarnaast zal een koppel politie en opbouw-werk samen met bewoners systematisch werken aan een prettig leefklimaat waarin de grenzen aan sociale zelfredzaamheid worden verkend en zo mogelijk verlegd. Lukt dat, dan zijn de co-productieve werkbijeenkomsten niet voor niets geweest. Lukt dat niet, dan zijn de werkbijeenkomsten voornamelijk tijdelijke hoogtepunten geweest met name voor de professionals en waar betrokken bewoners enkel een wrang gevoel van overhouden. En dat alles in een co-productief geformuleerd kader. De uitdaging ligt op straat. □

Wat Stadsbewoners Bindt

Sociale relaties in een achterstandswijk

Achterstandswijken trekken meer en meer de aandacht. Het beeld is al vele malen geschetst: de oude stadswijken zijn gedesintegreerd geraakt, er treedt concentratie van armoede en etnische segregatie op, en de verpaupering slaat toe. De buurtgemeenschap is teloor gegaan.

De afwezigheid van banden tussen stadsbewoners in een buurt wordt al snel gelijkgesteld aan isolement, anomie of anonimiteit. Zo wordt een verband gelegd tussen het ontbreken van een buurtgemeenschap en het ontbreken van gemeenschap 'überhaupt'. Maar kan een gemeenschap niet buiten een buurt, en wat blijft van een buurt zonder gemeenschap?

In dit boek wordt gezocht naar de betekenis van gemeenschap. Het omvat een kritiek op een aantal gangbare visies op buurt en gemeenschap en geeft een nieuw perspectief. Dit wordt uitgewerkt aan de hand van

beschrijvingen van de alledaagse ervaringen van stadsbewoners: de bewoners van de Rotterdamse wijk Hillesluis. Hoofdstuk één leidt het boek in met een beschouwing over de sociale vernieuwing, waarin de buurt en gemeenschap van veel belang zijn. Hoofdstuk twee biedt de lezer inzicht in enkele methodische en methodologische aspecten van de studie. In hoofdstuk drie en vier worden respectievelijk de sociale ecologie en de netwerkbenadering gebruikt om het empirisch materiaal te ordenen, en om de merites en tekortkomingen van deze visies op buurt en gemeenschap te bestuderen. In hoofdstuk vijf volgt dan het alternatief, dat in hoofdstuk zes en zeven verder wordt uitgewerkt.

In hoofdstuk acht verschuift de discussie van de vraag wat gemeenschap is en is geweest weer naar de kwestie, wat de betekenis van buurt voor gemeenschap is. In hoofdstuk

negen wordt de buurt besproken als een toneel van conflict, in hoofdstuk tien als een vat vol herinneringen. Het elfde en laatste hoofdstuk omvat de conclusies en heeft opnieuw het stedelijk beleid tot onderwerp, wat kan er vanuit de onderhavige studie over het beleid voor achterstandswijken worden geleerd?

Voor het uitvoeren van dit onderzoek verbleef de auteur gedurende een jaar in een Rotterdamse achterstandswijk. Participerende observaties, interviews en archiefmateriaal vormen de basis voor de analyse van de veranderingen in sociale relaties van haarbewoners vanaf het begin van de eeuw tot op heden.

'Wat Stadsbewoners Bindt' wordt uitgegeven door Kok Agora te Kampen, en is verkrijgbaar in de boekhandel (F 59,90). ISBN 9039107475, 408pp. □

Nieuwsbrief Interculturele Wijkmedia

Onlangs ontvingen we op de redactie het eerste nummer van een nieuwe kwartaal uitgave van de Stichting Omroep Allochtonen (Stoa): de Nieuwsbrief Interculturele Wijkmedia. Dit periodiek maakt deel uit van het project Multiculturele Wijk dat de Stoa sinds 1996 uitvoert. De Stoa wil via wijkgerichte (nieuwe) media de betrokkenheid van wijkbewoners bij het overheidsbeleid vergroten en de communicatie tussen en naar wijkbewoners een nieuwe impuls geven.

In steeds meer stadswijken woont een bonte mengeling van nationaliteiten en leeftijdscategorieën. De communicatie tussen de wijkbewoners is vaak minimaal. Van betrokkenheid bij het overheidsbeleid lijkt nauwelijks sprake. Terwijl bewoners van bestaande wijkvoorzieningen over het algemeen geen optimaal gebruik maken. (Nieuwe) media lijken bij uitstek geschikt om op wijkniveau communicatie en voorlichting effectief te ondersteunen. Radio en televisie kunnen bevolkingsgroepen bereiken die normaal geen kennis nemen van geschreven materiaal. Kabelmaatschappijen stellen nieuwe technieken beschikbaar, die ondermeer individuele hulpverlening kunnen vergemakkelijken. Internet speelt een steeds belangrijker rol in de informatievoorziening. Met de Nieuwsbrief Interculturele Wijkmedia wil de Stoa wijkorganisaties en wijkinstellingen informeren over media projecten, die in plaatsen in en buiten Nederland zijn uitgevoerd. Deze voorbeelden kunnen als eye-opener werken voor mensen die in hun eigen wijk soortgelijke initiatieven willen nemen. Daarnaast geeft de nieuwsbrief altijd algemene informatie over (nieuwe) media-ontwikkelingen, die voor wijkniveau belangrijk zijn.

Inlichtingen over mogelijkheden om op wijkniveau te starten met (nieuwe) media projecten:

Stoa, medewerker Multiculturele Wijk, telefoon: 030-230 22 40.

FIE SOGH: Tot ziens in de wijk!

onder deze titel organiseert De Horst op 24 april een studiedag

Vluchtelingen en andere nieuwkomers proberen zich een plek in de Nederlandse samenleving te verwerven: zij leren de taal, zij zoeken werk, zij richten hun huis in, kinderen gaan naar school, zij zoeken nieuwe manieren om hun leven zin te geven, zij zoeken contact. Naast de officiële inburgeringstrajecten (die met name gericht zijn op opleiding en werk) proberen diverse organisaties en instellingen het 'sociale inburgeringsproces' van nieuwkomers te stimuleren.

In de nieuwe wet WIN wordt dit Maatschappelijke Begeleiding genoemd. Op deze dag laten wij daarvan een aantal voorbeelden zien. Belangrijk vinden wij dat de aandacht niet eenzijdig op de nieuwkomer wordt gericht. Immers, je kunt jezelf wel sociaal ingeburgerd voelen, maar als jouw omgeving je steeds laat weten dat dit niet zo is wat dan? Met andere woorden hoe gastvrij, hoe open, hoe veranderingsbereid is de omgeving en hoe kan deze worden beïnvloed?

Sociaal inburgeren heeft erg veel te maken met sociale contacten, met het opbouwen van een sociaal netwerk. Waarschijnlijk is de diversiteit van het sociaal netwerk ook één van de succesfactoren voor sociale inburgering. Diversiteit in de zin van zowel contacten met landgenoten en mensen die in dezelfde situatie verkeren als met in Nederland geboren burgers. Diversiteit met betrekking tot verschillende levensterreinen (werk, vrijetijdsbesteding kinderen, ed.).

De Horst organiseert een studiedag op 24 april

Programma:

's Morgens worden een aantal inleidingen gehouden over:

- * wat zijn sociale netwerken, wat is de functie ervan en hoe ontwikkelen mensen hun persoonlijke netwerken;
- * hoe gebeurt dat in Nederland en hoe worden in andere delen van de wereld sociale netwerken opgebouwd;
- * het bieden van sociale steun via het stimuleren tot en mogelijk maken van het zelf opbouwen van sociale netwerken;
- * wat vereist dat van de omringende omgeving en hoe kan dat worden gerealiseerd.

's Middags zullen o.a. de volgende praktijkprojecten worden gepresenteerd:

- * Wijkgerichte introductie en begeleiding door vrijwilligers (Vluchtelingenwerk Utrecht)
- * Het opbouwen van een intercultureel wijknetwerk (Wijkwelzijnsorganisatie Overvecht)
- * Sociale steun aan jonge vluchtelingen (Gelderse Roos Arnhem)
- * Mozaïek: een nieuwe interculturele methodiek voor de wijk (stichting Balans, Eindhoven)
- * Wijkgerichte activiteiten voor vluchtelingenvrouwen (VON en Wijkwelzijnsorganisatie Utrecht ZW)
- * Samenwerkingsproject Vluchtelingenwerk-Welzijnswerk in Delft (gevraagd)
- * De Wijk is van ons allemaal (Voetlicht/Forum)
- * Nieuwe burens (IMCO, Noord-Holland)

Bovendien wordt tijdens deze dag een Checklist Sociaal Inburgeren gepresenteerd.

De studiedag wordt afgesloten met een theateroptreden van Emmanuel Adebisi, 17 jaar en vluchteling uit Nigeria. Emmanuel is een 'Ama' (alleenstaande minderjarige asielzoeker). Hij wil in het stuk laten zien wat het voor een vluchteling betekent om in Nederland te leven, de taal te leren en te integreren.

Kosten: f 100,- voor professionals en f 25,- voor mensen met een minimuminkomen.

Plaats: Hogeschool De Horst te Driebergen.

Tijd: 9.30- 17.00 uur.

Informatie en opgave:

Hogeschool De Horst: 0343-536536.

Kiosk

door Jos van Meeuwen

Sociale veiligheid staat hoog op de politieke agenda. Vrijwel alle verkiezingsprogramma's beloven meer blauw op straat. Zo schrijft de hoofdstedelijke VVD, dat de politie zich meer moet laten zien op de (nachtelijke) tijden dat criminelen actief zijn. Volgens de conservatief-liberalen is dat kennelijk een kwestie van agenda's trekken. Gelukkig wordt er in de dagelijkse praktijk ook gezocht naar meer intelligente wegen om de veiligheid op straat en in wijken en buurten te vergroten. In bladen en tijdschriften op het terrein van justitie, politie, (lokaal) openbaar bestuur en volkshuisvesting wordt verslag gedaan van experimenten en projecten in die richting.

Justitie in de Buurt (JiB): Shit, je kunt in de wijk niets meer uitvreten, of je wordt direct gepakt en gestraft

Onder regie van het Openbaar Ministerie zijn in 1997 in Amsterdam, Rotterdam, Arnhem en Maastricht een viertal 'Justitie in de Buurt'-projecten gestart met het doel om de rechtsbescherming dicht bij de burger te brengen en het werk van het OM zichtbaarder te maken, vooral in sociaal kwetsbare wijken in grote steden. Ook in Haarlem staat zo'n project op stapel. De invulling is verschillend per stad. Amsterdam experimenteert met de 'één loketfunctie', in Rotterdam staat de strafrechtelijke bemiddeling en dading (volgens het woordenboek: 'een schriftelijk vastgelegde minnelijke schikking) centraal, in Arnhem gaat het vooral om de samenwerking

van het OM met andere instanties en in Maastricht is de rechtsgang de wijk ingetrokken.

Een snellere aanpak van strafbare feiten, betere straffen door betrokkenheid van maatschappelijke partners en een grotere preventieve waarde van straffen, met name van jeugdigen (Minister Sorgdrager op 25 augustus 1997 tijdens een werkbezoek in Maastricht over de resultaten van het JiB-project)

In Vrijspraak (nr. 5, juli 1997), de Justitiekrant (nr. 16, 5 september 1997) en het Algemeen Politieblad van het Koninkrijk der Nederlanden (nr. 21, 25 oktober 1997)

wordt verslag gedaan van de eerste ervaringen met de JiB-experimenten in Maastricht en Arnhem. In de Maastrichtse wijk Wittevrouwenveld (Oostermaas) is het OM ingetrokken in buurthuis Maris Stella, waar strafrechtelijk feiten, zoals diefstal, mishandeling, vernieling of opiumdelicten, in samenspraak met de politie, de gemeente, de reclassering, de Raad voor Kinderbescherming, het bureau taakstraffen, Halt, het Bureau Slachtofferhulp, het Bureau Rechtshulp, het Consultatiebureau voor Alcohol en Drugs e.a., direct worden afgehandeld. Preventie staat voorop. Het achterliggende idee is, dat snel reageren op ongewenst gedrag de leefbaarheid in de wijk en de veiligheidsgevoelens van de bewoners ten goede komt. Door de betrokkenheid vanaf het begin van de bovengenoemde instanties is het mogelijk om rekening te

houden met de achtergronden en oorzaken van het crimineel gedrag en kan een andere afhandeling worden gekozen dan een stigmatiserende veroordeling door de strafrechter. "Soms kun je een afspraak maken, die in de rechtszaal niet mogelijk is", aldus een reclasseringsmedewerker. Via contacten met de Stichting Buurtbeheer kunnen snel taakstraffen worden gevonden in de eigen wijk, zoals het opruimen van rommel, het opknappen van flats. Dan heeft de wijk er ook nog wat aan! Het is echter niet de bedoeling 'om mensen met rode overalls en witte petjes' de wijk in te sturen: voor iemand die per se geen 'wijkstraf' wil, wordt elders een taakstraf gezocht. Als een strafrechtelijke afhandeling onvermijdelijk is, houdt de rechter zitting in het buurthuis. Verslaggeving hiervan in de wijkkrant is nog in overweging. Wat in Maastricht gebeurt, komt in de buurt van 'een creatieve vorm van het officiersmodel'.

In Arnhem gaat men (nog) niet zover. Wel is er in de wijk Malburgen een 'wijkofficier van justitie' aangesteld, die kantoor houdt in een voormalige weedwinkel. Hij brengt alle Malburgense politierechters zaken met spoed tot voorwaardelijk sepot, transactie, schadeloosvergoeding of dagvaarding. Een toentidaagvaardingen is goed voor een speciale JiB-rechtszitting, die overigens gewoon plaats vindt in het Paleis van Justitie dat op loopafstand van de wijk ligt. De JiB-projecten ondervinden niet alleen lof en waardering. Een Groningse officier van jus-

titie vergeleek de wijkofficier met een chirurg die een verzwikte enkel verbindt. En een Haagse rechtbankpresident vond het maar niks, dat een rechter recht spreekt in een buurthuis. Maar de direct bij de JiB-projecten betrokkenen zijn enthousiast over het experiment.

Community policing

In Maastricht zijn vier politiefunctarissen in het kader van het JiB-project fulltime vrijgemaakt voor de wijk in kwestie.

In het Tijdschrift voor Politie (nr. 11, november 1997)

gaat J. van Gaalen, beleidsonderzoeker bij regiopolitie Haaglanden, in op de veranderingen in de theorie en de praktijk van het wijkpolitiewerk, in het jargon: 'community policing', ook wel gebiedsgerichte politiezorg. De theoretische tegenhanger heet 'police professionalism': het optreden van de politie vindt zijn legitimiteit in de haar door de wet opgedragen taken en de idee van professionaliteit. De conclusie van Van Gaalen luidt, dat de politieorganisatie er vooralsnog niet in is geslaagd om 'een robuuste keuze' te maken tussen 'community policing' en 'police professionalism' of voor een adequate mix: "De oude ordening is nog steeds bepalend voor de interne condities van de politieorganisatie. De structuur van de politieorganisatie stelt individuele surveillanten eenvoudigweg onvoldoende in staat aan 'community policing' te doen. Ploegleden worden meestal ingezet in het hele bureaugebied waarin zij werkzaam zijn. Integratie met de gemeenschap is onder zulke omstandigheden heel moeilijk. Ook de heersende organisatiecultuur moedigt hen niet aan dat 'geitenwollen-sockenwerk' serieus op te pakken." Op beleidsniveau signaleert de schrijver echter 'hoopgevende geluiden': "Leefbaarheid in bredere zin wordt meer en

meer als het doel van wijkpolitie gezien. Men zoekt legitimiteitsvergroting bij het publiek, en wel door het contact met dat publiek te intensiveren."

Crimefighting in New York: een lichtend voorbeeld?

De republikeinse burgemeester Rudolph Giuliani heeft zich als succesvol 'crimefighter' immens populair gemaakt in het traditioneel democratisch-georiënteerde New York. Zijn harde aanpak van de grote en kleine criminaliteit leidde tot een daling van overlast en misdaad in wijken en buurten. Het 'warrior-model' van Giuliani wordt gekenmerkt door een centralistische aanpak, 'zero tolerance', voorrang aan het opsporen en vervolgen van wetsovertreders, geringe beleidsvrijheid voor de individuele politiemans en weinig samenwerking met de burgers. In Lokaal Bestuur (februari 1998) bespreekt Jan de Roos de vraag of zijn aanpak ook geschikt is voor Nederland. In de Volkskrant van 25 februari j.l. houdt de scheidend directeur van het Sociaal Cultureel Planbureau, professor Dr. A. van der Staay, een pleidooi in deze richting. Ook de burgemeester van Almere, Ralph Pans, breekt in **Socialisme en Democratie** (nr. 5, mei 1997), een lans voor de misdaadbestriving op zijn Amerikaans. Hij is van mening, dat de misdaadbestriving in New York en in een aantal andere Amerikaanse steden inmiddels een socialer gezicht heeft gekregen: het 'warrior-model' heeft plaats gemaakt voor een vorm van 'community policing', waarbij preventie en samenwerking met de burger centraal staat. Pans vindt dat de politie in de Verenigde Staten in dat opzicht verder is dan in Nederland. "Sinds de reorganisatie van de politie in de eerste helft van de jaren '90 is de politie in ons land op een punt halverwege het 'warrior-model' en het community-policing-model blijven steken. In een

aantal regio's is een begin gemaakt met de gebiedsgerichte politiezorg en soms ook met lokaal gebonden politiezorg", onderschrijft hij de conclusie van Van Gaalen in het Tijdschrift voor Politie. Pans' partijgenote, Tweede Kamerlid Ella Kalsbeek, schetst een heel wat minder positief beeld van de criminaliteitsbestrijding in New York op basis van de waarnemingen, die zij opdeed tijdens het werkbezoek van de vaste Kamercommissie voor justitie aan de stad in november 1997. Zij noemt de criminaliteitsbestrijding in New York 'buitengewoon repressief'. Bovendien ontbreekt volgens haar elk flankerend beleid. Wie opgepakt wordt, komt terecht in een zeer repressief rechtssysteem, waarin vonnissen worden gewezen zonder rekening te houden met de achtergronden en mogelijkheden om herhaling te voorkomen. Voor Nederland pleit Kalsbeek voor "een samenhangend veiligheidsbeleid, waarin niet alleen naar de criminaliteit zelf wordt gekeken maar ook naar factoren die daarop van invloed zijn, zoals de volkshuisvesting, scholing, leefbaarheid in buurten en wijken. In ons land is veiligheidsbeleid altijd ook preventie-gericht. Wat dat betreft is onze aanpak verre te prefereren boven die van een stad als New York."

'Buurten' binnen buurten

In een tweede artikel in het Tijdschrift voor Politie (nr. 6, juni 1997) gaat Van Gaalen met zijn collega O. Hurdeman in op 'de sociale-controle en wijktoezicht op maat'. Zij wijzen er op, dat 'de traditionele manier van denken over community policing' doorgaans uitgaat van één model: het wijkteammodel, dat geen rekening houdt met verschillen tussen en binnen buurten. Volgens hen zijn de oude, grootstedelijke centrumbuurten anno nu 'nauwelijks nog te herkennen als de hecht samenhangende

leefgemeenschappen van wel-er': "Door allerlei verandingsprocessen is de sociale cohesie verbrokkeld geraakt tot op straat- of woonblokniveau of zelfs geheel verdwenen. Binnen de oude buurten is zodoende een ingewikkeld patroon van subculturen en subculturen ontstaan die onderling niet of nauwelijks communiceren." Op basis van de ervaringen in de Haagse Rivierenbuurt komen Van Gaalen en Hurdeman tot de slotsom, dat de politie per subtuurt moet zoeken naar een toepasselijk mix van instrumenten van wijkgerichte politiezorg, zijnde aanwezigheid/inzetbaarheid van mankracht, contacten en informatie, bij voorkeur ingekaderd in een breder wijkadap-tiemodel.

Een eerste evaluatie van het het Grote Stedenbeleid (GSB): Tweedeling blijkt hardnekkig probleem! (NG-Magazine, 20 februari 1998)

Het verhogen van de veiligheid van de burgers is één van de speerpunten van het grote-stedenbeleid, dat in 1995 werd afgesproken tussen het rijk en 25 (middel)grote steden. Medio februari j.l. zijn reeds de eerste rapportages van het onderzoek naar de effecten van het nieuwe beleid gepresenteerd. De verantwoordelijke bewindsman, staatssecretaris Kohnstamm van Binnenlandse Zaken, was er als de kippen bij om de daling van werkloosheid en van (gevoelens van) onveiligheid op het conto te schrijven van zijn grote-stedenbeleid. De schaduwkant is dat de daling van de werkloosheid onder langdurig werklozen en allochtonen ver achterblijft evenals de verbetering van de veiligheid in de grootstedelijke probleemwijken. "Aan de tweedeling in de steden valt nog veel te doen", aldus de staatssecretaris. Hoop voor de toekomst put hij uit de resultaten van het veiligheidsbeleid in

het Arnhemse Spijkerviertel en de bemiddeling van langdurig werklozen in het Rotterdamse Delfshaven. Burgemeester J. Franssen van Zwolle, woordvoerder van de stuurgroep van vijftien middelgrote steden G15, beschouwt de nieuwe manier van samenwerken als het belangrijkste resultaat van het convenant tussen het rijk en de lokale overheden: "Wij zijn op een heel andere manier met elkaar aan de slag gegaan, ieder in zijn eigen stad door problemen met elkaar te verbinden en gezamenlijk door op werkconferenties rond deelgebieden veel meer dan vroeger ervaringen uit te wisselen." In Zwolle gaat het om de samenwerking tussen onderwijs, politie en woningbouwcorporaties in de Indische Buurt, een experiment met buurtbemiddeling van bewoners onderling en de samenwerking tussen onderwijs en welzijn in de zogenaamde piramideprojecten. De kritiek van de betrokken steden richt zich vooral op het gebrek aan betrokkenheid van de Haagse departementen. De ministeries van Justitie en Onderwijs worden met name genoemd. De steden, die mee doen, dringen bij de regering aan op intensivering van het grote-stedenbeleid. Er moet daarbij meer worden uitgegaan van de potenties van achterstandsgroepen in plaats van hen te benaderen als probleemgroepen. De Eindhovense burgemeester R. Welschen (stuurgroep G21): "We moeten beginnen op de schaal van de wijk, waar mensen zelf met oplossingen bezig zijn (...). Op een iets grotere schaal denken we bijvoorbeeld aan samenwerkingsverbanden rond vensterscholen. Zo kun je ook scholen en arbeidsvoorziening in een cluster onderbrengen en partners in de stedelijke en regionale economie in projecten bij elkaar brengen. Op al die schalen moet de gemeente gericht

zijn op het versterken van het organiserend vermogen." De in de stuurgroep G21 vertegenwoordigde steden zullen een stadsvisie voor 2010 ontwikkelen, die zal worden uitgewerkt in een vierjarig investeringsprogramma op drie gebieden: sociaal-economisch beleid, fysieke herstructurering en sociaal beleid. Zij stellen voor om met de departementen een of meer expertisecentra op te zetten voor de ontwikkeling en verspreiding van nieuwe methoden. In de eerste plaats denken zij aan een expertisecentrum voor sociaal beleid. Van het rijk vraagt de G21 een intensivering en bundeling van de geldstromen voor het grote-stedenbeleid onder toezicht van een coördinerend minister.

vet: Grote stedenbeleid en stadsgericht rijksbeleid: naar vitaliteit, sociale cohesie en duurzaamheid :einde vet
Professor Hugo Priemus heeft het laatste voorstel van de G21

uitgewerkt in zijn toespraak op de G21-conferentie 'Grote-Stedenbeleid: een tussenbalans en verder', georganiseerd door de VNG op 27 oktober 1997 in Den Bosch (de bewerkte tekst staat in het Tijdschrift voor de Volkshuisvesting, nr. 1, februari 1998). Hij pleit tevens voor een stroomlijning van het stadsgericht rijksbeleid, die volgens hem de inzet van middelen ten goede zal komen. Priemus verbindt het grote-stedenbeleid met het ruimtelijke ordeningsbeleid, het stedelijk knooppuntbeleid en het stedelijk vernieuwingsbeleid. Hij stelt voor om drie fondsen in het leven te roepen:

- * een stedelijk bedrijvigheids- en werkgelegenheidsfonds onder regie van EZ en SoZaWe;
- * een stedelijk sociale-cohesiefonds onder regie van BiZa;
- * een stedelijk investeringsfonds onder regie van VROM, V&W en LNV.

Co-productie van gemeentelijk beleid

Een door alle beleidsmakers onderkende absolute voorwaarde voor het slagen van wijkgericht beleid is het creëren van voldoende draagvlak onder de bewoners. Een van de methoden daarvoor is co-productie, volgens de Tilburgse bestuurskundigen V. Bekkers, G. Heijne, P. Frissen en P. Ester (Sturingsconcepties en instrumenten in het milieubeleid: op zoek naar vormen van co-productie, Tilburg 1996) "... een proces van gemeenschappelijke beeldvorming dat is gericht op het ontwikkelen van een gezamenlijke beleidspraktijk in een netwerk van wederzijds afhankelijke actoren." In **Openbaar Bestuur (nr. 1, januari 1998)** presenteren E. Keur en W. Kroon een analyse van twee geslaagde voorbeelden van co-productie in Den Haag: hoe de bewoners van de wijken Valkenbos-zuid en Spoorwijk betrokken werden bij het oplossen van pro-

blemen in hun directe woonomgeving. In Valkenbos-zuid ging het om het inzetten van stadsvernieuwing tegen de toenemende verloedering van de wijk. In Spoorwijk ging het om de bestrijding van leegstand, verloop, criminaliteit en onveiligheid. De voornaamste conclusie aan de hand van de ervaringen in beide wijken luidt, dat het van wezenlijk belang is om vanaf het begin volstreekte helderheid te scheppen omtrent de rol van de bewoners. **M. Slagter (Zelfbestuur en participatie, dissertatie TU Delft 1994)** onderscheidt daarin vier stadia: meeweten, meedenken, meepraten en meebeslissen. In het laatste stadium is de betrokkenheid en de invloed van bewoners het grootst. Bij co-productie moet sprake zijn invloed van bewoners op de uitkomst van het beleidsproces. Dan is de kans van slagen volgens Keur en Kroon het grootst.

DEKENAAT MEERLANDEN

Het RK dekenaat Meerlanden omvat 16 parochies, gegroepeerd rondom Schiphol en heeft zowel een agrarisch als verstedelijkt karakter. Het dekenaal centrum bevindt zich in Badhoevedorp, waar de coördinator, het secretariaat en de pastorale school zijn gehuisvest.

Binnen het dekenaat zijn besluiten genomen tot hechtere samenwerking tussen parochies, welke in een viertal clusters zijn ingedeeld. Voor een aantal clusters zijn beleidsplannen reeds in ontwikkeling. Mede ten behoeve van de verder begeleiding van dit veranderingsproces zoekt het dekenaat een

KERKELIJK OPBOUWWERKER (M/V) 0,5 FTE

in eerste instantie voor 1 jaar met de mogelijkheid van verlenging.

Inzetbaarheid

De functionaris zal breed inzetbaar moeten zijn op het niveau van de parochies, de clusters en het dekenaat. Het werk zal bestaan uit advisering, hulp bij opstarten van nieuwe initiatieven, begeleiding van veranderingsprocessen of tijdelijke ondersteuning van besturen of werkgroepen.

De functionaris werkt onder verantwoordelijkheid van de dekenaal coördinator, waarmee overleg en afstemming van projecten plaats

vindt. Het creëren van ondersteuning op dekenaal niveau in de vorm van een begeleidingsgroep behoort tot de mogelijkheden.

Opleiding

De voorkeur gaat uit naar een pastoraal werk(st)er met een voltioide theologische opleiding en de postacademische opleiding kerkelijk opbouwwerk.

Kandidaten met een voltioide studie HBO-opbouwwerk en met een aantoonbare affiniteit en bekendheid met de RK kerk worden echter ook verzocht te solliciteren.

Van kandidaten wordt verwacht dat zij beschikken over de sleutelkenmerken: enthousiasmerend, zelfstandig, sociaal vaardig, stressbestendig, creatief en dat zij een rijbewijs plus auto hebben.

Salariëring

Overeenkomstig de richtlijnen voor pastoraal werk(st)ers in het bisdom Haarlem c.q. gemeten naar CAO Welzijn functiecategorie SCW 3, salarisschaal 23-36.

Voor informatie kunt u contact opnemen met de dekenaal coördinator drs. J. Overeem, tel.nr. 020-6596198.

Sollicitaties kunnen tot 3 weken na het verschijnen van deze advertentie worden gericht aan: dekenaal bestuur Meerlanden, Postbus 141, 1170 AC Badhoevedorp.

Cartoon

Bewoners van een seniorencomplex aan de Berlagelaan zijn het zat. Ze willen dat zwerf-Dirk hun portiek verlaat. Sommige bewoners zijn bang voor hem, ze durven 's avonds hun flat niet uit. Een oplossing is echter nog lang niet in zicht, ondanks een handtekeningactie onder bewoners. Woningbouwvereniging De Vonk en de politie roepen allebei hardop dat het vooral een probleem van de ander is.

Dirk blijft lekker liggen op zijn plekje in het portiek. Hij is zich van geen kwaad bewust. Zegt dat hij de mensen toch geen kwaad doet. "Ik zeg iedereen altijd goedendag." Wel heeft hij gemerkt dat de bewoners van 'zijn' flat naast het bouw bureau Oost de laatste tijd wat vijandiger zijn gaan doen. Twee jongens lopen langs en knijpen demonstratief hun neuzen dicht. Het maakt Dirk niets uit. Hij graait nog wat in de kranten om hem heen, laat een restje vla uit de vuilcontainer zien en neemt eens een trekje van zijn shaggie van krantenpapier.

"Dirk woont al maanden op onze stoep", vertelt bewoonster H. Hummeling. "En hij slaapt in de hal. Hij stinkt en is soms agressief, dan gooit hij met drankflessen. Maar eigenlijk is hij gewoon hartstikke gestoord," weet ze.

Voorvallen zijn er genoeg. Zoals die keer dat Dirk de vloer had ingesmeerd met wat vet spul, zodat een bezoeker uitgleden. En niet lang geleden heeft Dirk de opzichter van De Vonk aangevallen en krassen op zijn auto gezet. "We waarschuwen de politie heel vaak. Die haalt hem dan weg, maar even later zit hij er weer."

Hummeling kent bewoners die overdag een andere ingang nemen om Dirk te mijden. "En 's avonds durven ze hun deur niet meer uit. We hebben al veel geklaagd bij De Vonk. Maar als er geen moord of doodslag is, dan denkt Langeler dat het wel goed gaat." Directeur W. Langeler van De Vonk kent het geval Dirk. "Wij hebben al flink over hem gepraat, maar wij hebben gewoon geen oplossing. Ik zou niet weten wat ik met hem aanmoet." Ook de politie geeft zo'n reactie. "Het enige dat wij kunnen doen, is zijn rommel opruimen en de overlast beperken. Daar houdt het voor ons mee op," meldt woordvoerder D. van Egmond. Wel heeft de politie een tip voor de woningbouwvereniging. "Je kunt een slot op de deur zetten. Dat is voor een heleboel flats al de oplossing geweest om

ongewenste types buiten te houden." Maar Langeler van De Vonk voelt daar niets voor. "Het gebouw kent een grote hoeveelheid in- en uitgangen, je kunt er altijd wel inkomen. En stel dat we toch alles afsluiten, dan kost dat De Vonk tussen de 40.000 en 50.000 gulden. En dat allemaal omdat één man overlast veroorzaakt. Daar wil De Vonk niet voor opdraaien, dit is een maatschappelijk probleem." Langeler is verder gepikeerd dat het geval Dirk op het bordje van de woningbouwvereniging is neergelegd.

"Het is feitelijk een probleem van de politie en de Riagg." Bewoonster Hummeling heeft gisteravond met een buurman handtekeningen opgehaald bij de overige bewoners. Die gaat ze persoonlijk bij Langeler van De Vonk deporeren. "Wij eisen actie van Langeler", staat er in de handtekeningenbrief en 'wij dulden geen uitstel meer'. "Ik hoop dat dit nu helpt," verzucht Hummeling. "Het enige wat ik hierna nog kan doen, is verhuizen." (Haarlems Dagblad, 7-1-1998.)

Dakloze Dirk woont al maanden in portiek flat

door Fenny Gerrits

In september 1997 is Bureau voor Samenlevingsopbouw de Vijf het project Buurt Academie Rotterdam (BAR) gestart. Buurt Academie Rotterdam is het project van de Vijf waarmee ze het jaar 2000 ingaat. Dit project wordt samen met CoCon (Coloured Consultancy), een bureau voor advies en training in multi-etnische werksituaties uitgevoerd. De BAR wordt gebruikt om bewoners uit de Rotterdamse wijken met elkaar in contact te brengen, ervaringen uit te wisselen, nieuwe energie op te doen en handvaten te geven om weer actief in de eigen straat aan de slag te gaan. Daarbij zal gebruik worden gemaakt van de kennis die er in de wijken aanwezig is, de creativiteit van bedenkers van allerlei samenlevingsopbouwprojecten en de kunde van de mens in de straat.

MO: Hoe zijn jullie op het idee gekomen om met de BAR te beginnen?

Dubbeldam: Het idee hebben we ontleend aan een cursus die door een club uit Eindhoven was georganiseerd voor de ouderenbonden in Brabant. Daar hebben honderden mensen aan meegedaan. Wij hebben een soortgelijke cursus toen ook in Rotterdam aangeboden onder de naam Project Inter Culturele Oriëntatie Nederlanders (PICON). Nieuwe instroom van niet-Nederlandse bewoners in wijken bevordert afwerend gedrag, zeker als die instroom te groot wordt in verhouding tot de omvang van de wijk. Meestal richt de aandacht zich alleen op die nieuwkomers. Maar die 'ontvangers' moeten ook worden begeleid. Daarvoor hebben we een soort cursus 'Culturele Oriëntatie' ontwikkeld in 5 bijeenkomsten. Een deel van de wijkbewoners is wel bereid zo'n cursus te volgen. Samen met de Erasmusuniversiteit heeft Bureau de Vijf de vooronderzoeken verricht in de wijken Schiemond, Lombardijen en het Nieuwe Westen ten behoeve van een project buurtbemiddeling. In Schiemond bijvoorbeeld, bestond een grote behoefte aan kennis. In die wijk is 80% van de bewoners van niet-Nederlandse afkomst. Er waren

veel communicatieproblemen tussen de diverse bewoners. De Buurtraad aldaar had zich ten doel gesteld om te bemiddelen bij conflicten. Ter illustratie, in die Buurtraad zitten 13 mensen die samen 11 nationaliteiten vertegenwoordigen. Wij hebben hen een cursus aangeboden van 3 dagen. Die opleiding viel zeer in de smaak. Toen hebben wij de Buurt Academie opgericht, met als doel om mensen te scholen zonder drempels, via op maat gevormde cursussen.

Bureau de Vijf heeft in haar vierjarig bestaan naam gemaakt met het Project Informatie Ondersteuning Nieuwkomers (PION). Vanuit affiniteit met en visie op de multiculturele samenleving is dit initiatief in samenwerking met Woningbouwvereniging Vreewijk/Lombardijen uitgevoerd. PION is in Lombardijen en Vreewijk bezig met het derde jaar. Meer dan duizend nieuwe wijkbewoners zijn op een door PION georganiseerde bijeenkomst geweest waar allerlei samenlevingsaspecten de revue zijn gepasseerd. Op dit moment vindt er uitbreiding van PION plaats in de particuliere sector van de wijk Lombardijen. Op 1 januari jl. ging het project van start in het Hordijkerveld in IJsselmonde, met ingang van 1 april start PION in Katendrecht. Ook andere wijken zijn met PION in gesprek om te zien of het ook daar van start kan gaan. CoCon is in 1991 opgericht en wordt geleid door Fica Djohani en Rinette Schotsborg. Opdrachtgevers van CoCon zijn instellingen en bedrijven voor wie multi-etnische werksituaties realiteit zijn of worden. Het aanbod van CoCon is divers. Trainingen en cursussen inzake samenwerking, management en

communicatie in multi-etnisch perspectief vormen een belangrijk onderdeel van het aanbod. Daarnaast ontwikkelt CoCon handleidingen, werkvormen en dergelijke ten behoeve van deskundigheidsbevordering op dit gebied. In het aanbod van de BAR zal CoCon zorg dragen voor het inbedden van deze multi-etniciteit als vanzelfsprekendheid. De BAR zal dan ook geen aparte menu's aanbieden op multi-etnisch werken.

Vanuit de ervaringen die we (de Vijf en CoCon) hebben opgedaan hebben wij geconstateerd dat er in Rotterdam behoefte is aan meer aandacht voor bewoners die nieuwe ontwikkelingen in de wijk vorm willen geven of juist moeite hebben met de soms snelle veranderingen in de directe leefomgeving die een multiculturele stad als Rotterdam met zich meebrengt. Zowel deelgemeenten als woningcorporaties vragen om concrete activiteiten die de betrokkenheid van burgers bij hun eigen woon- en leefomgeving versterken. We hebben gemerkt dat vele geboren Rotterdammers ontevreden zijn over ontwikkelingen in hun eigen buurt en straat. Soms heeft dat te maken met de komst van nieuwe bewoners (veelal nieuwe Nederlanders), die als oorzaak gezien worden voor de afkalvende buurtcohesie. Men voelt zich niet meer thuis in de buurt. Die ontevredenheid, maar ook de daaruit voortvloeiende aversie ten aanzien van die nieuwkomers baart de eerder genoemde instanties zorgen. Regelmatig wordt ons gevraagd om daar eens extra aandacht aan te besteden. Te lang hebben we vooringenomen stellingen van buurtgenoten over ons heen laten

Met kleine vaardigheden vooruit

Interview met Ben Dubbeldam

komen. Te lang hebben we daar geen antwoord op gegeven. Verhalen over buitenlanders hebben vaak een kern van waarheid en een eigen logica; ze hebben een emotionele lading waar meestal moeilijk tegen op te boksen is. Omdat alledaagse anecdoten over welke etnische minderheid dan ook veelal met overtuiging worden opgediend, is het niet eenvoudig, spontaan en direct in te gaan op de algemene conclusies die er uit worden getrokken. Dat vereist nuance. Met behulp van informatie kunnen pertinente onwaarheden weerlegd worden of kan de twijfel aan een bepaald vooroordeel vergroot worden.

MO: Het klinkt allemaal plausibel en nobel, maar hoe pak je zoiets moeilijks aan? Het is toch niet voor niets dat vele deskundigen met de handen in het haar zitten, omdat ze geen (eenvoudige) oplossing zien voor dit probleem?

Dubbeldam: De mensen dragen het zelf. De BAR richt zich niet op professionals maar op bewoners. Buurtbemiddeling door bewoners bijvoorbeeld, werkt veel beter dan wanneer professionals het overnemen. Op deze wijze beklift het beter en is ook de kwaliteit van de output beter dan wanneer professionals het uitvoeren. De BAR leert 'kleine' vaardigheden aan waarmee mensen sprongen vooruit kunnen komen. Wij proberen de Buurtraad in Schiedam bijvoorbeeld te leren specifiek te zijn. Je moet duidelijkheid genereren, aandacht geven aan het gedrag van personen, en die personen erop aanspreken. Niet generaliseren, mensen niet behandelen als een representant van een groep, maar in persoonlijke zin aanspreken. We hebben het dan bijvoorbeeld over 'Mevrouw Demir van nr. 86' en niet over een groep. Wij beschouwen het als ons belangrijkste doel om mensen te leren 'etikettes' van mensen af te waken. In die zin vormt de BAR een soort 'tegenbeweging' tegen de stroom in, die mede door overheid en beleid wordt gegenereerd. Ook organiseren we een cursus speciaal voor 'Hollanders', de ontvangers in de wij-

ken waar nieuwkomers zich vestigen. Veel mensen weten zich geen raad met al die nieuwe groepen die zich in de wijk komen vestigen. In concreto ga je dan proberen vooroordelen te ontzenuwen. We hebben daar boeiend cursusmateriaal voor, van de Anne Frankstichting. (Het boekje 'Vooroordelen vertekenen', f 12.50, verkrijgbaar in de boekhandel.) In het boekje zijn beeldende cartoons opgenomen die iedereen aanspreken. Het wordt meteen duidelijk welk vooroordeel ter discussie staat. Ook gebruiken we graag video-materiaal: dan zie je Nellie Cooman op de markt lopen. En dan wordt er gevraagd: "Denk je dat ze een kilo bananen zal gaan kopen of een kilo spruitjes?" Aan de hand van zoiets simpels kun je over een hoop dingen doorpraten. Nellie koopt overigens natuurlijk een kilo spruitjes.

Een ander probleem is de heersende cultuur in menig vrijwillig bestuur. Die cultuur wordt veelal gedomineerd door 'witte oudere mannen'. Dat zijn mensen die zijn gevormd gedurende hun actieve jaren, via hun werk voor de vakbond, politieke partij of ondernemingsraad. Die hebben een heel specifieke (formele) kijk op 'hoe het moet' in het bestuur van de wijkvereniging, speeltuinvereniging etc. Die cultuur werkt belemmerend voor niet-Nederlanders maar ook voor vrouwen en jongeren, omdat in die cultuur het 'doen' als minder belangrijk wordt gewaardeerd dan het vergaderen en brieven schrijven. Wij hebben het idee dat er veel te doen is op dit gebied, omdat er een toenemende vraag wordt uitgeoefend door overheid en instanties naar actieve bewoners. Vrijwilligersbesturen zullen minder formeel moeten gaan opereren om meer kader bij hun activiteiten te kunnen betrekken. Een andere manier om mensen te wijzen op hun eigen mogelijkheden is hen in aanraking te brengen met succesvolle projecten, zoals Duimdrop, Opzooieren etc.

MO: Denkt u dat dergelijke cursussen echt effect zullen hebben op de atmosfeer in de wijken? Hoe meet je dat eigenlijk?

Dubbeldam: Onze ervaring is dat het wel helpt. Misschien kunnen we dat zichtbaar maken aan de hand van een enquête in de toekomst, waarin we oud-cursisten bevragen. Kern van de zaak is dat je de mensen benadert op de meest geëigende manier: je moet proberen het een beetje gezellig te maken in de wijk. Het cursusmateriaal moet licht verteerbaar zijn, veel visueel materiaal dus. Je moet er toch vanuit gaan dat niet iedereen graag leest, nog afgezien van de taalbarrières die je tegenkomt. Verder grijpen we allerlei dagelijks voorkomende situaties aan om in gesprek te komen met de cursisten. Op de BAR is geen plaats voor 'hoogdravend' theoretisch gedoe.

Bel voor nadere informatie: de Buurt Academie Rotterdam, Ben Dubbeldam. Telefoon: 010-4 191 885.

komen mensen vaak sprongen

van de Buurt Academie Rotterdam

Landelijke conferentie op 22 april in Rotterdam

Sport, buurt en sociale integratie

Er is een opvallende toename van allerhande lokale sportprojecten te signaleren.

Gemeenten streven naar een integraal sportbeleid. Het gaat daarbij om sport in brede zin: schoolsport, georganiseerde sport, ander georganiseerde sport en niet-georganiseerde sport. Naast erkenning van de waarde van sport op zich wordt in de diverse projecten sport gezien als middel voor het bevorderen van gezondheid, participatie, sociale integratie, werk, veiligheid en dergelijke.

Een belangrijk deel van deze activiteiten is gericht op specifieke doelgroepen die vaak zijn te lokaliseren in - in sociaal-economisch opzicht - minder ontwikkelde buurten en wijken. Daarbij wordt vooral aan jongeren en multi-cultureel samenleven veel aandacht besteed. Lokaal komt nieuwe samenwerking op gang tussen scholen, welzijnsinstellingen, opbouwwerk, sportorganisaties en diensten voor sport en recreatie.

Bij een aantal landelijke projecten die bevordering van sport en bewegen tot doel hebben, wordt sport daarnaast gezien als middel om andere doelen te bereiken. Een gemeenschappelijk thema in veel landelijke en lokale projecten is: hoe kan via sport sociale integratie in een multiculturele

samenleving worden bevorderd. Nieuwe vormen van sportbuurtwerk spelen daarbij een belangrijke rol

Conferentiedoelen

Presentatie van nieuwe inzichten voor de ontwikkeling van toekomstige buurtsportprojecten en intensivering van de communicatie tussen sectoren als sport en recreatie, jongerenwerk, opbouwwerk, welzijnswerk, onderwijs, politie, etc.

Centrale vragen

Tijdens de conferentie staan de volgende vragen centraal:

- * welke succes- en faalfactoren zijn aan te geven voor de uitvoering van buurtgerichte sportprojecten,
- * in welke mate draagt sport, en dragen met name de buurtsportprojecten, bij aan sociale integratie in een multiculturele samenleving.

De conferentie wordt geopend door staatssecretaris Terpstra van VWS, Humberto Tan is dagvoorzitter. Op de conferentie worden praktijkvoorbeelden gepresenteerd, alsmede de resultaten van onderzoek naar sportbuurtwerk en sociale integratie in vier steden, onder leiding van Jan Willem

Duyvendak. Daarnaast presenteert de heer Janssens, (Chionis, Gouda) een in opdracht van NOC/NSF uitgevoerd onderzoek naar etnische tweedeling in de sport. De dag wordt afgesloten met een forum.

De conferentie wordt georganiseerd door het LCO, de LOSB (Landelijke Organisatie voor Sport- en Bewegingsstimulering), de Gemeente Rotterdam (Dienst Recreatie, Dienst Stedelijk Onderwijs, Sociale Vernieuwing Rotterdam), mmv. het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport. Locatie: Rotterdam Cruiseterminal (Oude Holland-Amerikalijn).

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot:

Congres- en Studiecentrum VNG,
Postbus 30435,
2500 GK Den Haag.
Telefoon: 070-37 38 459/469
(doorkiesnummer).
Fax: 070- 37 38 743/36 35 682.

Wijkontwikkeling

Instanties als gemeentelijke diensten, woningbouwverenigingen, het welzijnswerk en de politie doen steeds meer een appél op bewoners. Wat opvalt is dat er nauwelijks gericht beleid bestaat om bewoners in staat te stellen die bijdrage te leveren die van hen wordt verwacht. Zowel wat betreft het versterken van hun competenties als het ontwikkelen van instrumenten om bewoners te betrekken en betrokken te houden. Het versterken van het regulatieve vermogen van wijken, dat is de kern van deze brochure

over integrale wijkontwikkeling. Territoriale aanpakken lenen zich bij uitstek voor een beleid dat zo dicht mogelijk bij de leefwereld van de burger gestalte krijgt. In deze brochure wordt daarover een conceptueel model gepresenteerd met als inzet: hoe kunnen interventies in buurten en wijken elkaar versterken? Hierbij is een onderscheid aangehouden in persoonlijk, interpersoonlijk en collectief niveau.

De brochure kan worden besteld bij het Verwey-Jonker Instituut, Kromme Nieuwegracht 6, 3512 HG Utrecht.
Telefoon: 030-2300799.

Kosten: f 10,-, exclusief porto.

RET-ie het of RET-ie het niet

De kwaliteit van metrostations in Rotterdam

In Rotterdam is onlangs het eerste exemplaar van het rapport van het Kwaliteitspanel, over de kwaliteit van de dienstverlening van de RET aan Sjaak van der Tak, wethouder Verkeer en Vervoer en Ronald Clayden, directeur van de RET aangeboden. Het Kwaliteitspanel Rotterdam presenteert hiermee de eindresultaten van haar elfde toets: 'RET-ie het of RET-ie het niet. De kwaliteit van metrostations in Rotterdam.' In het streven naar een klantgerichte dienstverlening is de RET Metro op 13 maart 1997 van start gegaan met de campagne 'schoner en veiliger'. Bij die gelegenheid liet Ronald Clayden, directeur van de RET aan 'Maasstad' van 19 februari 1997 weten: "Een dik boek schrijven over alles wat er mis is en beter moet heeft geen zin. Geen woorden maar daden, zeggen ze in Rotterdam en dat is dan ook wat er gaat gebeuren" (Maasstad, 19 februari 1997). Nu, een jaar na de start van deze campagne, maakt het Kwaliteitspanel Rotterdam de tussenbalans op.

Met in gedachten de blik van iemand die niet bekend is met het metronet hebben de leden van het Kwaliteitspanel Rotterdam de klantvriendelijkheid van de metrostations onder de loep genomen. Daarbij is het station zowel beoordeeld vanuit het oogpunt van de 'instappende' als van de 'uitstappende' passagier. De uitkomsten van de schouwing maken duidelijk dat de RET al een aardig traject heeft afgelegd, maar dat de kwaliteit van de metrostations nog lang niet spooft met de door de RET Metro beoogde klantgerichte dienstverlening.

Enkele conclusies

"Iemand die met de trein aankomt op het Centraal Station en de metro wil nemen, ziet in de stationshal nergens aangegeven dat het ondergrondse metrostation met een lift te bereiken is! In plaats daarvan wordt de reiziger via een vaste trap, vervolgens een gang en nog een vaste trap en/of roltrap naar het metroperron geleid. Ook als je weet dat er bij het Centraal Station ergens een lift moet zijn naar de metro, dan is het

lang niet altijd eenvoudig om de lift te vinden."

* Hoewel de aanleg van de liften op de Noord-Zuidlijn een enorme verbetering in de dienstverlening betekent, doet het ontbreken van een goede bewegwijzering dit deels teniet. Scherper gesteld, een klant die geen weet heeft van het bestaan van de lift en daar niet over wordt geïnformeerd heeft geen profijt van deze kostbare investering.

* Op een vierde van metrostations worden de perrons 'niet voldoende schoon' bevonden.

* Op zes metrostations hebben schouwers zich overdag niet op hun gemak gevoeld. Zelfs

RET-medewerkers blijken zich op verlaten stations niet altijd prettig te voelen. Voor de avonduren wordt het aspect veiligheid als problematischer ervaren.

* Van 11 van de 42 metrostations wordt de verlichting onder de maat bevonden.

* Op de toegangstrappen naar de metro zijn markeringen aangebracht voor slechtzienden. Voor zover de markeringen met witte verf zijn aangebracht is het met de kwaliteit droevig gesteld. Schouwing na schouwing wordt melding gemaakt van 'versleten en vage trapmarkeringen'. Beter is het gesteld met de zichtbaarheid van de gefreesde witte stippen en witte tegeltjes.

...verlichting onder de maat...

Zo blijf je sjouwen

"Op het metrostation Blaak zijn de roltrap en de lift in de richting Ommoord beide kapot. En dat op dinsdag als het marktdag is. En aangezien bij de lift niet zonder meer duidelijk is dat deze defect is, gebeurt het volgende: je ziet steeds weer dat mensen naar de lift lopen. Daar gearriveerd drukken ze op de oproepknop. Als dat zonder resultaat blijft, stiefelen ze naar de roltrap. Onderweg passeren ze dan mensen die niet hebben gemerkt dat de roltrap het niet doet en nu op weg zijn naar de lift. Een vrouw met twee kleine kinderen in een wandelwagentje en boodschappen: "Zo blijf je sjouwen. En in geen velden of wegen zie je RET-ers staan die je informeren of de boel repareren."

Aanbevelingen

De rapportage besluit met 18 aanbevelingen. Een greep:

- * Op de grotere stations zou een vaste pool van RET-ers verantwoordelijk kunnen zijn voor het functioneren van het station en dit zo een 'gezicht' geven.
- * Het feit dat de onlangs aangestelde RET-ers op metrostations geen strippenkaarten mogen verkopen is vanuit het oogpunt van klantgerichtheid een ongelukkige constructie. Ten behoeve van de klant dienen de kaartautomaten bij de eventueel benodigde ombouw naar "Euro's" ook voorzien te worden van een pin- en chipmogelijkheid. De huidige kaartautomaten zijn verouderd.

* Voor een wereldstad als Rotterdam met een toenemend aantal toeristen geeft het geen pas om in het centrum van de stad de klanten alleen in het Nederlands te informeren.

Voor nadere informatie kunt u zich wenden tot:

Gerard Nijssen,
projectleider Kwaliteitspanel Rotterdam.
Telefoon/fax: 020-638 4223.

The Seventh International Conference on Safe Communities

Challenges for sustaining safety in large urban environments

Van 13-15 mei aanstaande vindt in het WTC Rotterdam de zevende internationale conferentie voor Safe Communities plaats. Deze conferentie, met als thema "Challenges for sustaining safety in large urban environments", wordt georganiseerd door WHO Safe Communities, gemeente Rotterdam Bureau Integrale Veiligheid, GGD Rotterdam en de Stichting Consument en Veiligheid. Safe Communities is een internationaal netwerk van steden dat is opgezet door de Wereld Gezondheidsorganisatie (WHO) met als doel actief de veiligheid van burgers te bevorderen. Participanten in dit netwerk zijn onder andere: Falköping (Zweden), Johannesburg (Zuid-Afrika), Glasgow (UK), LaTrobe (Australië), Dallas (USA) etc.

Vertegenwoordigers van zo'n 30 landen uit alle windstreken nemen deel aan de conferentie. Naast deelname aan plenaire sessies biedt SafeComm-7 veel gelegenheid om ervaringen uit te wisselen over het opzetten, uitvoeren en evalueren van veiligheidsprojecten. Op 14 mei zal de stad Rotterdam een uitgebreide presentatie geven van de wijze waarop zij lokale veiligheidsprojecten organiseert. Kortom: SafeComm-7 biedt

interessante, concrete voorbeelden en ervaringen in het opzetten van lokale veiligheidsprojecten. Voor uw organisatie een unieke ervaring om op deze interactieve en internationale conferentie inspiratie en nieuwe ideeën op te doen voor toekomstige activiteiten rondom veiligheid.

Kosten: f 550,-, inclusief lunches, congressdiner en abstract-book.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met:

Mw. Grazina Schreuder,
Consument en Veiligheid,
Postbus 75169,
1070 AD Rotterdam.
Telefoon: 020-511 4526.
Fax: 020-669 2831.
E-mail: G.Schreuder@consafe.nl.

Wat gebeurde er nou echt in de Oosterparkwijk

door Fenny Gerrits

Dit stadsdeel (waarin de wijken Oosterpark, Korreweg, Indische Buurt en de Hoogte zijn opgegaan) kwam rond de jaarwisseling aanhoudend in het nieuws op een spectaculair negatieve manier. Reden genoeg om eens te peilen wat de bewoners zoal hebben meegemaakt in deze 'barre tijden'. MO schoof aan bij een vergadering van bewoners, woningcorporatie

zijnsmerk in Groningen is gestructureerd aan de hand van tien wijkteams. Deze wijkteams hebben verschillende deskundigheden in huis, waaronder opbouwwerk en vormen een schakel tussen het bestuur en de bewoners. Het jongerenwerk staat daar los van. Een aanwezige bewoner woonde in dezelfde straat als Sjon Lammerts, het SP-statenlid dat als hoofdslachtoffer in het nieuws kwam.

het najaar zijn er al verschillende gebeurtenissen geweest waarmee de jongeren in de wijk op vervelende wijze in aanraking zijn gekomen met de politie. Begin december zijn er 23 mensen opgepakt en een tijdje vastgehouden. Zij hebben allen een dagvaarding ontvangen om in februari voor te komen. Het geplaagde statenlid Sjon Lammerts, had zich in de pers (krant en

en opbouwwerk en probeerde de feiten op een rijtje te krijgen.

Het Oosterpark telt circa 6.500 woningen, waarvan 4.000 beheerd worden door de woningbouwverenigingen Groningen en Gruno. Deze woningbouwverenigingen zijn bezig te fuseren, zodat nog intensiever kan worden samengewerkt aan het bevorderen van de leefbaarheid in het gebied. Het wel-

Hij beweerde immers dat zijn huis werd leeggeplunderd door de jongeren die in de nacht van 30 op 31 december zeer balorig huis hielden in hun wijk. Zij had niets gemerkt van alle commotie: "Het is dat ik werd gebeld door de buurvrouw, anders had ik er niets van vernomen." De opbouwwerker Sibo Weert (St. Wing) legt uit dat er al langer een aantal zaken 'niet lekker zaten' in de wijk. In de loop van

radio) een aantal malen scherp uitgelaten over het vandalisme in zijn wijk. Hij woonde al 22 jaar in de wijk. Net als ieder jaar liep in de wijk de spanning onder de jongeren, met het naderen van de jaarwisseling op. Jongeren gaan dan gezamenlijk plannen smeden om oudejaarsnacht zo 'gezellig' mogelijk te maken. In de al jaren bestaande werkgroep 'Preventie' waren geen heviger

signalen dan gebruikelijk afgegeven over onrust. Het was als alle andere jaren. Op 29 december echter, had Lammerts nog eens huis aan huis een foldertje verspreid waarin hij probeerde politieke munt te slaan uit het heersende vandalisme in de wijk en de suggestie deed om een feest te organiseren op oudejaarsavond, om de jeugd van

Irritatie

Er bestaat bij de bewoners achteraf (eind januari) veel irritatie over het optreden van buurtgenoot Lammerts en de media-hype dit volgde. Ook is de politie in gebreke gebleven. Annie Tak (voorzitster Vereniging van Bewonersorganisaties Oosterpark, VBO): "Ik heb er ook niets van vernomen en

het gevolg is van alle media-aandacht erger dat wat ook. Annie Tak: "Wat er ook gebeurt, ik praat nooit meer met SBS6. Eigenlijk ben ik hardstikke boos: we werken hier al jaren samen met gemeente, politie en woningbouw om de leefbaarheid in de wijk te verbeteren. Deze affaire heeft ons stappen teruggegooid."

de straat te houden. Met name dit foldertje is bij velen in het verkeerde keelgat gesloten; er was immers een feest georganiseerd door de bewonersorganisatie in samenwerking met de autoriteiten.

Bovendien was Lammerts nog eens op stap geweest met een tv-ploeg van SBS6 om alle plekken des onheils in de wijk aan te wijzen. Toen ontstond er bij de jongeren een sfeertje van: nou, als hij zo denkt over ons en onze wijk, dan kan hij het krijgen ook! Op die dag werden bij Lammerts stenen door de ruit gegooid. De politie kwam veel te laat. Dit gaf de jongeren de moed om door te gaan. Op de volgende dag werden er weer stenen gegooid. Ook was er een vuur aangestoken in de straat. Eén van de huizen in de straat stond vol 'troep'. Dat pand werd als opslagplaats gebruikt door iemand die rommelmarkten afreist. Het idee ontstond om flink wat van die troep maar eens op het vuur te gooien. De politie kwam niet.

Het is niet zo dat er huisraad uit bewoonde huizen op het vuur is gegooid, zoals later wel in de landelijke pers is gesuggereerd. De bewoners zijn er nog steeds beduurd van dat de gebeurtenissen zo breed zijn uitgemeten op tv en in de kranten.

ik woon maar een halve straat verder. Vrij snel daarna heeft de burgemeester gebeld voor een afspraak. Hij is toen persoonlijk bij ons langs geweest om een verklaring af te leggen en heeft bij die gelegenheid het boetekleed aangetrokken. De media waren heel negatief en alleen maar uit op sensatie. Een aantal betrokken jongeren zijn voor mij bekende kinderen, ik kan niet begrijpen waarom zij zich zo hebben laten gaan in die bewuste nacht. Maar wat er op tv en in de landelijke kranten is geschreven klopt van geen kant, en daar voel ik me nog steeds rot om."

Volgens de bewoners heeft de politie de jongeren een soort vrijbrief gegeven door niet echt in te grijpen in de dagen voorafgaande aan de grote rel. Er waren geen grenzen getrokken en dus ontwikkelde het conflict zich verder, om uit te barsten op die gewraakte avond van 30 december. Maar de uitbarsting had een zeer beperkt karakter, het was een zeer plaatselijk gebeuren dat lang niet door alle omwonenden is opgemerkt en waar ook niet zoveel mensen bij betrokken zijn geweest. De meeste wijkbewoners slapen immers al, en werden er niet wakker van.

De bewoners voelen zich het slachtoffer van de media. Voor hen is de stigmatisering die

Alle perikelen die zijn voortgevloeid uit het excès van 30 december, zoals de rollende koppen van korpschef, burgemeester, procureur-generaal (etc.) worden door de bewoners minder interessant gevonden op het moment. De gebeurtenissen gingen zo snel dat zij nog geen tijd hebben gehad om alles op een rijtje te zetten.

Stadsdeelcoördinator Harry Poelman: "De media hebben ook de politieke werkelijkheid verdraaid. We moeten maar gewoon verdergaan met waar we mee bezig waren."

Directeur Vastgoedbeheer van de woningbouw, de heer Raatjes, voegt eraan toe:

"Onder druk van een aantal gebeurtenissen, is er een proces van sterke groepsvorming onder de jongeren op gang

gekomen. Daar spelen die 23 aanhoudingen, begin december ook een rol bij. Die 15 daders van 30 december zijn waarschijnlijk weer heel andere jongeren, ook jonger dan die groep van 23. De aandacht van de media heeft geleid tot een zwaar overtrokken beeldvorming."

Uit het gesprek bleek duidelijk dat de eigenlijke gebeurtenissen minder hevig zijn geweest dat 'afgeschilderd' door de media, maar dat de bewoners zich zwaar aangepakt voelen door de aandacht in de pers. En dat terwijl er in het stadsdeel veel positiefs is opgestart in de laatste jaren. Er is een Opstap-project en ook is men bezig met de bouw van een Vensterschool. Er wordt dus toch veel geïnvesteerd in de opvoeding van de jeugd. "En het ergste is dat onze kinderen ook vreemd in de pers zijn gekomen. Er heeft een foto gestaan in de NRC van een aantal kinderen uit onze wijk; onze kinderen weten niet eens wat er loos is! Denken ze eigenlijk wel aan de belangen van onze kinderen?", aldus een inmiddels zeer emotionele Annie Tak.

(Dit artikel wordt ook gepubliceerd in LSA Berichten, maart 1998)

door Fenny Gemts

Met **Stad en Land** biedt **MO/Samenlevingsopbouw** een rubriek waarin de lezer geïnformeerd wordt over samenlevingsopbouw-relevante nieuwsfeiten uit met name de regionale en plaatselijke (dagblad-)pers. Attenderingen voor deze rubriek zijn welkom: stuur het betreffende (kranten-)knipsel onder vermelding van de naam van het blad en de datum in aan de redactie van **MO/Samenlevingsopbouw**, Prinsegracht 51, 2512 EX Den Haag, of zet het op de fax: 070-380 9973.

Veilig wonen

Volgens de **Leeuwarder Courant** (16-1-'98) kunnen inwoners van Tytsjerksteradiel straks een bijdrage van maximaal f 100,- krijgen als ze hun woning tegen inbraak beveiligen. De gemeente wil het project dorp voor dorp uitvoeren. De inwoners krijgen een brief met informatie en kunnen vervolgens een preventie-advies aanvragen. De gemeente stuurt dan een adviseur die een beveiligingsplan maakt voor de woning. Voor de huurwoningen zullen banenpoolers worden aangesteld die de werkzaamheden kunnen uitvoeren. Huiseigenaren die het advies opvolgen kunnen daarna ook een certificaat 'Veilig Wonen' krijgen. Dat levert ook nog een korting op de verzekeringspremie op. In Almere strandt het keurmerk Veilig Wonen op zoveel extra kosten voor de gemeente, dat men daar voorlopig afziet van invoering ervan. Volgens het **Dagblad van Almere** (15-1-'98) voldoet het huidige Almeerse verlichtingsniveau niet aan de eisen van het Politiekeurmerk. Om wel aan de eisen te kunnen voldoen zouden veel meer lichtpunten moeten worden geplaatst. Ook moet de hoogte van de masten dan worden vergroot. Bij de verschillende varianten zou het energieverbruik stijgen met 80 tot 98 procent en worden reparaties duurder. Bovendien zouden hogere lichtmasten tot klachten bij bewoners kunnen leiden, omdat ze woon- en slaapkamers fel verlichten. Dit betekent dat de gemiddelde investeringskosten voor openbare verlichting per woning en de exploitatielasten bijna zouden verdubbelen.

Voor het besluit werd genomen om af te zien van het keurmerk, zijn meer belangen meegewogen. Tegenover de meerkosten staat dat de introductie van het Politiekeurmerk naar verwachting een positief effect heeft op de afzet en daarmee de

waarde van woningen in Almere. Daarnaast blijkt uit onderzoek naar de gevoelens van onveiligheid en het oordeel over het politie-optreden in Almere dat de poldergemeente daarin al bovengemiddeld scoort. De Stadsenquête 1996 wijst verder uit dat Almeerders die zich onveilig voelen, dit slechts voor een gering deel wijten aan de kwaliteit van de openbare verlichting. In De Zijk (gemeente Noordwijkerhout) heeft onlangs de wijk Wassenaar als eerste bestaande wijk officieel het keurmerk Veilig Wonen gekregen. Aanvankelijk werd het keurmerk ontwikkeld voor nieuwbouw, maar later ook voor bestaande woningen. Volgens het blad **Cobouw** (9-1-'98) beet woningstichting Sint Anthonius van Padua met de 77 woningen in De Zijk het spits af. Het groot onderhoud aan de huizen werd aangegrepen om tegelijk aan de voorwaarden van het politiekeurmerk te voldoen. Daartoe is een aantal maatregelen genomen. Alle woningen zijn voorzien van nieuwe inbraakwerende kunststof gevelelementen. De voordeuren en de schuurdeuren zijn voorzien van inbraakwerend hang- en sluitwerk. Voor de 22 bejaardenwoningen in de wijk is een geheel nieuwe, inbraakwerende voordeur ontworpen. Voorts heeft de gemeente de straatverlichting vernieuwd en zijn alle woningen voorzien van aansluitpunten voor buitenverlichting aan voor- en achterzijde. Om aan de voorwaarden van het keurmerk te voldoen, maakte de woningstichting f 90.000,- extra kosten. Wat de gemeente heeft uitgegeven (verlichting!) vermeldt het bericht niet.

Volgens de **Limburger** (5-1-'98) wil Maastricht inwoners van de wijken Daalhof, De Heeg, Malberg en Wittevrouwenveld laten deelnemen aan het project Veilig Wonen, dat het aantal inbraken in woningen moet verminderen. De inwoners krijgen een

gratis inbraak-preventie-advies, waarna de woning wordt gecertificeerd, wat een bijkomend voordeel voor de bewoner inhoudt: een groot aantal verzekeringsmaatschappijen geeft dan korting op de premie. Het opvolgen van een preventie-advies kost volgens de **Limburger** al gauw tussen de vijfhonderd en duizend gulden per woning. Daarbij is de medewerking van de woningcorporaties onontbeerlijk: zij moeten immers een flinke financiële inspanning leveren. De deelname van de gemeente aan het project is van deze medewerking afhankelijk. Stichting Basco Woonbeheer gaat een Tuinenbeleid opzetten. Volgens de **Provinciale Zeeuwse Courant** (15-1-'98) krijgt de stichting in het voorjaar en de zomer veel telefoontjes van buurtbewoners die beweren last te hebben van slecht onderhouden tuinafscheidingen. Ook tuinen die begroeid zijn met onkruid zorgen voor veel irritatie. Vaak wordt de stichting gevraagd of ze daar iets aan kan doen. "We zijn nog maar net aan het plan begonnen en het moet nog helemaal uitgewerkt worden", zegt H. Miezérus van Basco. "Daarom kan ik er nog weinig over zeggen. Maar waarschijnlijk gaan we eerst bekijken in wat voor staat de tuinen, brandgangen en tuinafscheidingen in Vlissingen en Oost-Souburg verkeren. Daarna zullen we de bewoners per straat of wijk oproepen iets aan de tuinen te doen. Op wat voor manier dat zal gaan, is nog onduidelijk. Misschien houden we wel een soort tuinwedstrijd. Ik hoop dat we in het voorjaar kunnen beginnen, want dan gaat alles groeien en bloeien en dan stromen de klachten weer binnen." Tot nu toe worden de bewoners individueel door Basco aangeschreven met de boodschap dat anderen last hebben van bijvoorbeeld een heg die over het trottoir groeit. De stichting wijst de huurders op het feit dat ze verplicht

zijn hun tuin en een deel van de brandgang daarachter te onderhouden, want ook die vallen onder het huuronderhoud. Volgens Miezérus wordt over het algemeen positief op die brieven gereageerd. "Vaak hebben bewoners niet in de gaten dat hun heg groter en dikker is geworden. Ook niet dat anderen er last van hebben. Pas wanneer ze erop worden aangesproken, beseffen ze het en verhelpen het probleem. Het zijn er slechts enkelen die niet reageren op de opmerking." Men verwacht dat het Tuinenbeleid goed zal aanslaan.

Als het dan veilig is geworden in de woonomgeving en in de tuin, dan kan het nog voorkomen dat het binnenshuis 'niet pluis' is. In het **Utrechts Nieuwsblad** (3-2-'98) stond een ingezonden brief van de Bewonersgroep binnenmilieu Abstede. In deze brief klappen de bewoners uit de school over hun pogingen om de woningbouwvereniging Amnis zover te krijgen dat deze iets doet aan het binnenmilieu van hun woningen. Volgens de bewoners betreft het hier de open verbrandingsketels in combinatie met een mechanisch ventilatie-systeem, hetgeen terugstromen van verbrandingsgassen kan veroorzaken. Verder zijn er convectoren die veel stof veroorzaken, waardoor carapatënten het steeds slechter hebben. Ook is er een gebrek aan natuurlijke ventilatie, omdat de woningen in verband met het milieu overmatig geïsoleerd zijn. Al deze factoren zijn een bron van ziekmakers voor de bewoners. Bewoners en woningbouwcorporatie zijn al drie jaar bezig om tot overeenstemming over verbeteringen te komen. Volgens de bewoners ligt de oplossing in het installeren van gesloten verbrandingsketels en radiatoren. Volgens de bewoners probeert Amnis onder de verantwoordelijkheid voor het eigen woningbezit uit te komen. Amnis voert geldgebrek aan als motief voor afzijdigheid.

Professionals in de buurt

Pastoraal buurtwerk

Dagblad Tubantia (23-1-'98) vermeldt het relaas van Heleen van Bleek, die als jong meisje opgroeide in Almelo. Ze had vrienden in de wijk Kerkelanden, maar soms werd ze ook voor die wijk gewaarschuwd. Een wijk waar het gevaarlijk was, waar ze beter niet kon komen en waar ze op haar hoede moest zijn. Zelf had ze nooit kunnen bevredend dat ze er ooit zou gaan wonen en werken. Als pastoraal buurtwerker in dienst van de Stichting Oecumenisch Ontmoetingswerk Kerkelanden heeft ze zich inmiddels in de wijk gevestigd. Nog onlangs kwam de wijk negatief in de publiciteit door een onderzoek van **NRC-Handelsblad** naar grotestadsbuurten in Nederland. Wederom

scoorde de wijk hoog op de lijst van slechte buurten. De Almelse wijk telt zo'n 2500 inwoners. Meer dan de helft is allochtoon, voor het grootste deel afkomstig uit Turkije. Het werkloosheidspercentage is er extreem hoog: 32,3 procent. Criminaliteit, drugsverslaving en alcoholisme behoren er tot de alledaagse verschijnselen. Van Bleek: "Ik hoop dat mensen merken dat ik er ben en een beroep op me doen. We kunnen een praatje maken, samen een kop koffie drinken. Ik kan ze helpen met het invullen van formulieren voor de gemeente of de woningbouwvereniging. Ik kan een telefoonnet voor hen plegen naar instanties. Tenminste, als ze daar behoefte aan hebben."

Het pastoraal buurtwerk is een project van de gezamenlijke Almelse kerken (katholiek, hervormd, gereformeerd en sinds kort ook de doopsgezinden). Elke eerste zondag van de maand verzorgen de vrijwilligers van de Stichting samen met Heleen van Bleek een kerkdienst voor de bewoners van de wijk. "Allemaal heel laagdrempelig. We zingen een paar liederen, er is een bijbellezing, en de overdenking is gericht op ervaringen uit de wijk. Voor en na de dienst is er uitgebreid gelegenheid om koffie te drinken en elkaar te ontmoeten." De sociale problemen in de Almelse wijk de Kerkelanden zal zij niet kunnen oplossen. Maar daar gaat het ook niet om. Met haar pastorale werk wil de stichting laten zien dat de Almelse kerken de inwoners van deze 'probleemwijk' niet helemaal links laten liggen. "Op mijn wijze wil ik bijdragen aan de leefbaarheid van de Kerkelanden. Mensen met elkaar in contact brengen, mensen elkaar beter laten leren kennen. In mijn werk zal het verschil met een opbouwwerker of een sociaal-cultureel werker vaak niet eens te merken zijn. Alleen doe ik het dan namens de kerken."

De gemeente

De Dordtenaar (van 10-2-'98) meldt dat Zwindrecht vóór de zomer in alle wijken wil beginnen met het invoeren van buurtbeheer. In Kort Ambacht en Nederhoven is buurtbeheer al ingevoerd, maar in de wijk Noord stagneert het door ziekte van de wijkcoördinator. Bij buurtbeheer gaan wijkplatforms van burgers, agenten, corporaties, opbouwwerkers en mensen van andere instellingen via wijkjaarplannen hun eigen wijk beheren. Dat gebeurt onder leiding van een ambtenaar: de wijkcoördinator. Voor de wijken Walburg en Heer Oudelands Ambacht moet Zwindrecht nog mensen zoeken. "Nu al wordt er gewerkt aan wijkjaarplannen. Mensen in wijkplatforms geven daar de voorzet voor en als zo'n plan klaar is wordt het aan alle bewoners voorgelegd," aldus

wethouder G.J. Vogelaar, de motor achter het project.

De woningstichting

In het **Haarlems Dagblad** (27-1-'98) wordt melding gemaakt van het feit dat woningsstichting Pago in Hillegom twee wijkmeesters heeft aangesteld om kleine onderhoudsklusjes uit te voeren in de 2.400 woningen die deel uitmaken van het woningbestand van Pago. De twee zijn aangesteld met een dubbel doel: enerzijds uitvoering van onderhoud anderzijds het vroegtijdig signaleren en oplossen van van problemen in de wijken. De twee moeten voor bewoners een bekend gezicht worden. Ton Weijers wordt wijkmeester in Hillegom-Noord, Wim Oranje in Hillegom-Zuid. Beiden werken al jaren voor de woningstichting, respectievelijk als metselaar/tegelzetter en als opzichter. Weijers denkt dat de wijkmeesters moeten proberen een vertrouwensfunctie in de wijk te krijgen. "Mensen kunnen naar ons toe komen als we in de wijk zijn. Als er problemen zijn en het gaat over de huizen van de Pago, dan zijn wij niks te beroerd om even te gaan praten." Ook een probleem als zwerfvuil gaan beide wijkmeesters grondig aanpakken. "Het gaat niet alleen om het opruimen, we gaan mensen aanspreken op hun verantwoordelijkheid om de buurt netjes te houden." De directeur van de woningstichting vertelt dat deze zoveel mogelijk preventief bezig wil zijn om problemen als verpaupering in de wijken tegen te gaan. "Maar dat kunnen we niet alleen. Samen met de gemeente en de politie proberen we elkaar te ondersteunen en te helpen."

het bestuur

"Zonder straathoekwerker wordt de buurt niet veilig", kopt **NRC Handelsblad** (18-2-'98) op de binnenlandpagina. Het onderstaande artikel gaat over de effecten van het Grotesteden-beleid in Utrecht Zuidwest. Via interviews met de wethouder, mw. Van der Linden en de wijkmanager, Hans Versnel wordt duidelijk dat welzijnswerk toch een onmisbare component van het Grotestedenbeleid is. "We zien veiligheid niet meer als meer politie op straat", aldus Hans Versnel. "Het gaat bijvoorbeeld ook om ruimtelijke inrichting." Hij wijst op een pleintje in de Dichtersbuurt. "Hier op het plein staan bankjes. Die zijn al ettelijke keren verplaatst, maar dat helpt niet echt. Het is een rondhangplek voor jongeren geworden. Daar moet weer een straathoekwerker op." Het is één van de lessen die Utrecht uit het grotestedenbeleid heeft getrokken. Als je problemen echt wilt aanpakken, moet je die aanpakken met ruimtelijke maatregelen tegelijk met economische

en sociale maatregelen. Een integrale aanpak, heet dat in beleidsjargon. Bankjes verplaatsen en een straathoekwerker dus. "In het verleden hebben we toch wat al te gemakkelijk bezuinigd op het opbouwwerk, het welzijnswerk, het jongerenwerk", aldus wethouder Van der Linden, die behalve voor het grotestedenbeleid primair verantwoordelijk is voor welzijn, volksgezondheid en cultuur.

Je moet ook niet te snel denken dat je een probleem hebt opgelost, blijkt uit een ander voorbeeld van Versnel. In zijn wijk had de gemeente een pand aangekocht als ruimte voor oudere Marokkaanse jongeren. Ratio daarachter was met name deze categorie te scheiden van jongere Marokkaanse tieners om te voorkomen dat ze een slechte invloed op hen zouden hebben. In het pand werden enkele jongeren uit dezelfde etnische categorie aangesteld als beheerder. Versnel: "Mooi, denk je. Totdat het in de ik gestoken werd. Wat gaan we nu doen?"

"We hebben onderschat wat er meer moest gebeuren dan het scheiden van jongeren en oudere jongeren", concludeert wethouder Van der Linden. "Er is een vervolg nodig. Die jongens hebben perspectief nodig. En ze vragen erom. Dan moet je dus niet roepen 'dat wordt toch niks'. Die groep, die zit daar en die wil wat. Die moet je dus ook uitzicht geven op zinnige activiteiten, op scholing, op werk." Dat is een combinatie van benaderingen die maar moeilijk past in de traditie van het openbaar bestuur. De beide jongerengroepen waren vooral uit het oogpunt van veiligheid en het voorkomen van criminaliteit van elkaar gescheiden. Maar het bezighouden van die jongeren valt onder het welzijnswerk. Als ze een wensenlijstje op tafel mag leggen voor het vervolg van het grotestedenbeleid vraagt Van der Linden in de eerste plaats om continuïteit. Een kabinetsperiode is te weinig om effect te sorteren. Daarnaast zou ze meer bemoeienis willen van het ministerie van VWS. Van der Linden: "Met name voor opbouwwerk, jongerenwerk en welzijnswerk. Dat hebben we absoluut nodig, naast ruimtelijke en economische zaken, om de grotestedenproblematiek aan te pakken."

Het opbouwwerk

Volgens de Provinciale Zeeuwse Courant (1-8-'98) wordt het een druk jaar voor de Vlissingse adviesgroep P2O. Integrale wijk-aanpak zal steeds meer werk met zich meebrengen. Die trend is in 1997 ingezet. P2O spreekt zelfs van een "kentering in het denken over leefbaarheid en integrale wijk-aanpak". Aangezien de adviesgroep voor het opbouwwerk dat met hetzelfde aantal mensen in hetzelfde aantal uren moet verrichten,

zal de werkdruk op het personeel dus ook stijgen. P2O schrijft dat in het beleidsplan 1998. Directeur/opbouwwerker Peter Gillissen: "Die integrale wijk-aanpak is vorig jaar in beleid omgezet. Na ongeveer tien jaar van bezuinigen op het opbouwwerk, waardoor iedereen zich terugtrok op zijn eigen stekje, zie je nu dat iedereen weer bij elkaar aanschuift. De tijd van de barricades is voorbij, je moet bij elkaar aan tafel zitten en overleggen. Maar wat je in tien jaar afbreekt, bouw je vaak pas in twintig jaar weer op." Tot vorig jaar konden stichtingen en verenigingen geen beroep doen op professionele ondersteuning door P2O. In de praktijk bleken zij daar vaak wel behoefte aan te hebben. "Op dit ogenblik kunnen we al het werk nog opvangen. Met de uren die we er vorig jaar hebben bijgekregen, komen we er dit jaar niet meer als het in de wijken gaat bruisen als de branding. En dat willen we toch?"

De stadswacht

De Stadswacht heeft in Dordrecht een woning in het portiek aan de Willem Dreeshof, waar zich veel problemen afspeelden, betrokken in opdracht van de politie. Volgens de Dordtenaar (9-1-'98) is tegenover dit nieuwe tijdelijke kantoor van de Stadswacht de woning van een huurder te vinden die volgens de buurt de bron van de overlast is. Volgens een woordvoerder van de bewonerscommissie is verhuurder Woondrecht met het opbouwen van een dossier bezig om binnen twee maanden de 53-jarige man uit huis te kunnen zetten. "We juichen dan ook de gebundelde inzet van de politie, Stadswacht, Netwerk en Woondrecht toe om de overlast te beteugelen." Groepen jongeren veroorzaken volgens een analyse van de politie ook overlast aan de Willem Dreeshof. De laatste tijd zijn ook weer vernielingen aangericht. Zo sneuvelde een brievenbus en werd een ruit van een portiek ingeslagen. De betrokken huurder ontkent de bron van overlast te zijn en vindt dat zijn mede-Hofbewoners vaak praatjes rondstrooien.

Instellingen

In Almelo zijn de bewoners van de wijk Haghoek in het geweer gekomen tegen de gemeente om de vestiging van nog meer instellingen in hun wijk aan te vechten. Volgens de Telegraaf (16-1-'98) voelen de bewoners van dit landelijke stukje Almelo er niets voor om te worden overspoeld met een zesde instelling in hun wijk. "Puh", zegt Henk Rikmanspoel van de Vriezenveenseweg, "kom hier maar eens in de straat kijken. De zeven woonhuizen worden overschaduwd door vijf instellingen. En

dan moet daar plompverloren ook nog maar even een opvanghuis voor ex-junks bijkomen? Da's niet meer leefbaar." Hij somt op: "Een: we hebben een asielzoekerscentrum. Twee: een verzorgingshuis voor bejaarden. Drie: een centrum voor jongeren met psychiatrische problemen. Vier: een vrouwengevangenis. Vijf: een brandweerkazerne. Me dunkt wel genoeg voor een kleine gemeenschap met 1200 bewoners. Straks is het hier niet meer leefbaar."

Mede-actievoorzitter Lily Altena: "Overlast hebben we tot nu toe niet gehad hoor. Hoewel vooral ouders met jonge kinderen uitdrukkelijk niet zitten te wachten op stichting De Ander met hun zes ex-junks en twee nog-verslaafden. Die combinatie onder één dak vind trouwens toch al een wonder. Maar overlast hebben we tot nu toe niet. De asielzoekers zijn rustige mensen die hier al wachtend maanden doelloos rondhangen, maar ze doen echt geen vlieg kwaad. Evenmin als de bejaarden. En de gedetineerde vrouwen zitten veilig opgeborgen." Altena: "Nee, het is doodgewoon welletjes. Wij zijn niet het sociale opvangcentrum van Almelo. Vroeger was het een vrolijke nieuwbouwwijk met jonge gezinnen. Nu is het één grote maatschappelijk werk-wijk. En wat haast nog erger is en links en rechts veel kwaad bloed zette: het nieuws kwam als een donderslag bij heldere hemel."

Ze oppert de Vriezenveenseweg, waar ze om de hoek woont, meteen maar om te dopen tot Laan der Instellingen. De actiegroep heeft in no-time 1000 handtekeningen opgehaald onder de 1200 bewoners, en probeert via het bestemmingsplan aan te tonen dat het beoogde pand een woonfunctie behoort te hebben. "O ja, de klap op de vuurpijl: er schijnt hier ook een Armeense kerk te komen! En ik ken nou toch helemaal niemand, niet eentje, hier in de buurt die daarop zat te wachten."

De Stichting Omroep Allochtonen (Stoa) is een professionele projectorganisatie met ruim twintig medewerkers. Het hoofddoel van de Stoa is samenleving in de media tot uiting komt. Het gaat daarbij om een evenredige vertegenwoordiging van allochtonen bij radio en televisie, zowel voor als achter de schermen. Daarnaast streeft de Stoa naar een genuanceerde beeldvorming via de media en naar een ook voor allochtonen aantrekkelijk en herkenbaar programma-aanbod. Om dat te realiseren werkt de Stoa samen met omroepen en andere organisaties in binnen en buitenland. De Stoa treedt op als projectontwikkelaar, initiator en uitvoerder, en geeft informatie en voorlichting op het gebied van media en allochtonen.

Het project Multiculturele Wijk introduceert toepassingen van radio, televisie en nieuwe media op wijkniveau. De Stoa wil hiermee de communicatie tussen en de participatie van de verschillende etnische bevolkingsgroepen in de wijken te verbeteren. Stoa doet dit niet zelf, maar stimuleert en ondersteunt gemeenten en welzijnsinstellingen om projecten in de wijken op te zetten. Dit heeft reeds tot initiatieven geleid in Lombok (Utrecht) en in de Schilderswijk (Den Haag). Voor het project Multiculturele Wijk zoeken wij met spoed een:

MEDEWERKER WIJKPROJECTEN (M/V)

Doel

Het ondersteunen van wijkgerichte mediaprojecten in de vier grote steden.

Functieomschrijving

- Tot stand brengen van samenwerkingsverbanden op wijkniveau tussen gemeentelijke instellingen, wijk/bewonersorganisaties.
- Opstellen van concrete projectvoorstellen in samenwerking met de instellingen die de betreffende projecten in de wijken gaan uitvoeren.
- Ondersteuning bij het opstellen van aanvullende subsidie-aanvragen.
- Begeleiden van de wijkprojecten. Deelnemen aan begeleidingscommissies en het verzorgen van evaluaties.
- Organisatie van deskundigheidsbevordering voor medewerkers van wijkorganisaties en bijeenkomsten voor onderlinge uitwisseling van ervaringen.

Functie-eisen

- HBO-niveau
- Kennis van - en ervaring met begeleiden en opzetten van mediaprojecten.
- Inzicht in nieuwe media-ontwikkelingen en kabeltoepassingen.
- Diplomatieke en communicatieve vaardigheden
- Goede schriftelijke vaardigheden
- Gewend om eigen initiatieven te nemen en zelfstandig te werken
- Affiniteit of betrokkenheid bij het gemeentelijk integratie- en participatiebeleid en met de problematiek van achterstandswijken
- Affiniteit met de doelstellingen van de Stoa.

Aanstelling

Het betreft een aanstelling voor vier dagen. De aanstelling vindt plaats op projectbasis voorlopig voor een periode tot 1 mei 1999. Het salaris is afhankelijk van opleiding en ervaring.

Belangstelling? Schrijf vóór 7 april een gemotiveerde brief met cv naar: Stoa, o.v.v. sollicitatie (en functie), Postbus 1234, 3500 BE Utrecht. Voor meer informatie: Ed Klute (directeur) tel. 030-2302240, fax: 030-2302975, E-mail: stoa@antenna.nl, website: <http://www.antenna.nl/stoa>, <http://www.multicultureelplein.nl>.

Stoa staat voor een afspiegeling van de multiculturele samenleving in de media. Om dit tot uiting te brengen in haar personeelsbeleid voert Stoa een 'positieve actie'-beleid.

